NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 279 | Łódź, Piątek, 4 grudnia 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאדז, פרייטיק פ׳ וישב כ״א כסלו תרצ״ז | 14-טער יאהרגאנג

די עופות-שחיטה

אונטערליגט נישט דעם שחיטה-געזעץ

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

דער פרעזעס פון יודישען קאָלאָ דעפ. ד״ר זאַמערשטיין האָט אינטערווענירט אין אַגראַר-מיניסטעריום, אַז דער עופות-האַנדעל זאָל אַרויסגענומען ווערען פון שחיטה-געזעץ. די אינטערווענץ פון דעפ. זאָמערשטיין האָט געהאַט ערפאָלג און נעכטען האָט מען איהם מיטגעטיילט פון אַגראַר-מיניסטעריום, אַז דער האַנדעל מיט עופות וועט נישט אונטערליגען דעם נייעם שחיטה-געזעץ, ד.ה. אַז עס וועט נישט זיין קיין שום קאָנטינגענטען אויף דער עופות-שחיטה. די עופות-הענדלער וועלען נישט דאַרפען האָבען קיין האַנדווערקער-קאַרטען, זיי וועלען נאָר דאַרפען ווי אַלע אַנדערע קריגען קאָנצעסיעס.

די צאָהל שוחטים וועלען נישט רעדוצירט ווערען

דעלעגאַציע פון רבנים ביים בילדונגס-מיניסטעריום

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

אין שייכות מיט דעם בעשלוס פון שוחטים-צוזאַמענפאָהר, איז היינט אַ דעלעגאַציע פון רבנים אַוועק צום בילדונגס-מיניסטעריום, וואו זיי האָבען געשילדערט די לאַגע פון די שוחטים אין שייכות מיט דער פאַראָרדנונג פון די סטאַראָסטעס צו די יודישע קהלות צו רעדוצירען די צאָהל שוחטים אויף 50 פראָצענט. די דעלעגאַציע האָט געבעטען דעם בילדונגס-מיניסטער, אַז דער צירקולאַר פון די סטאַראָסטעס זאָל צוריקגעצויגען ווערען.

דער מיניסטער האָט צוגעזאָגט אַרויסצוגעבען אַ פאַראָרדענונג צו די סטאַראָסטעס, אַז זיי זאָלען דעם צירקולאַר וועגען רעדוצירען די שוחטים צוריקציהען און אַז די צאָהל שוחטים זאָל בלייבען ווי ביז-איצט.

דער גורל פון דער וואַרשאַווער קהלה

ווערט ענטשידען ווערען אין דער נאָהענטסטער צייט

דעלעגאַציע פון וואַרשאַווער קהלה-ראַט אין רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט

וואַרשאַ, 3 (יט״א טעלעפאָניש)

דאָנערשטאָג האָט זיך אין רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט פון דער שטאָט וואַרשאַ פאָרגעשטעלט אַ דעלעגאַציע פון מיטגלידער פון וואַרשאַווער קהלה-ראַט אין די פערזאָנען פון אַדוו. ה. ערליך, אַדוו. ... פרילוצקי און ד״ר י. שיפער און אָפגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ אין צוזאַמענהאַנג מיט דער לאַגע, וואָס האָט זיך געשאַפען אין דער וואַרשאַווער קהלה נאָך די לעצטע צוויי זיצונגען פון ראַט. די דעלעגאַציע האָט פאָרמולירט איהר שטעלונג בנוגע די וויכטיגסטע פראָבלעמען, וואָס זענען פאַרבונדען מיט דער אַרבייטס-פאָרם פון די קהלה-אָרגאַנען.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

ווי מיר דערוויסען זיך, האָט די דעלעגאַציע אויפגענומען דער שעף פון דער זיכערקייטס-אָפטיילונג קאַפיטאַן רונגע.

קאַפיטאַן רונגע האָט ערקלערט, אַז דער גורל פון דער וואַרשאַווער קהלה וועט דעצידירט ווערען אין דער נאָהענטסטער צייט.

פרייטאָג וועט די זעלבע דעלעגאַציע אַוועק צום וואָיעוואָדע יאַראָשעוויטש.

לעצטע הכנות איינצופיהרען דאָס שחיטה-געזעץ

ס'ווערען שוין בעשטימט די קאָנטינגענטען פאַר בעזונדערע וואָיעוואָדזשאַפטען

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

די אונטערהאַנדלונגען פון דער צווישען-מיניסטעריעלער קאָמיסיע אַרבייטען שוין אויס די לעצטע אויספיהר-תקנות צום שחיטה-געזעץ. עס ווערט שוין פעסטגעשטעלט די גרויס פון די קאָנטינגענטען פון בהמות פאַר די בעזונדערע וואָיעוואָדזשאַפטען.

גען. סאָסנקאָווסקי אויפגענומען געוואָרען פון מלוכה-פרעזידענט

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש).

דער מלוכה-פרעזידענט האָט היינט אויפגענומען דעם אינספעקטאָר פון דער אַרמעע גענעראַל סאָסנקאָווסקי.

רומענישער קעניג קומט סוף יאַנואַר קיין פוילען

בוקאַרעשט, 3 (פּאַ.)

די אָפיציעלע קרייזען בעשטעטיגען די ידיעה, אַז דער רומענישער קייזער קאַרל פאָהרט אַרויס קיין וואַרשאַ מיט אַ אָפיציעלע וויזיט סוף יאַנואַר.

געעפענט די סעסיע פון סענאַט

קורצע בעגריסונג פון פרעמיער סקלאַדקאָווסקי

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

אויף דער ערשטער זיצונג פון סענאַט, וואָס איז היינט געעפענט געוואָרען, האָט דער מאַרשאַלעק פריסטאָר מיטגעטיילט וועגען דער פעראָרדענונג פון מלוכה-פרעזידענט, וועגען דער עפענונג פון דער סענאַט-סעסיע.

נאָכדעם, ווי עס זענען געלייענט געוואָרען אַ ריהע קאָמוניקאַטען, האָט גענומען אַ וואָרט פרעמיער סקלאַדקאָווסקי, וועלכער האָט געזאָגט:

הויכער סענאַט! בעגריסענדיג די הויכע קאַמער, וואָס קומט זיך צוזאַמען אויף דער געוועהנליכער סעסיע, האָב איך נישט בדעה צו האַלטען אַ לאַנגע רעדע, בכדי נישט איבערצוחזרן דאָסזעלבע, וואָס איך האָב מיט צוויי טעג צוריק געזאָגט אין סיים. איך גלויב, אַז אין משך פון דער סעסיע וועלען מיר נאָך נישט איינמאָל האָבען אַ געלעגענהייט צו אַ מיינונגס-אויסטויש. דעריבער האָב איך געוואָלט, ווינשענדיג אַ פרוכטבאַרע אַרבייט, עמפפעהלען דער הויכער קאַמער די ספעציעלע אויפמערקזאַמקייט פאַר די 60 געזעצען, וועלכע איך האָב דעם כבוד אַריינצוטראָגען אין די פאַרלאַמענטאַרישע קערפערשאַפטען. עס געהט מיר אין דעם, ווייל די דאָזיגע געזעצען זענען זעהר וויכטיג, און איך וואָלט געבעטען, אַז זיי זאָלען נאָך אין משך פון דער איצטיגער סעסיע אַריין אין לעבען.

דאַן האָט דער מאַרשאַלעק פריסטאָר געהאַלטען אַ לענגערע רעדע, אין וועלכער ער האָט אָנגעוויזען אויף די אויפגאַבען פון סענאַט, ווי אויך ווי אַזוי דער סענאַט דאַרף זיך פיהרען. דער סענאַט דאַרף אַרבייטען און נישט פערנעהמען זיך מיט לאַנגע רעדעס און מיט אַריינטראָגען אינטערפעלאַציעס און רעזאָלוציעס, ווי דאָס איז געוועזען פאַר דעם מאַי-רעזשים.

כמעט אַלע סענאַטאָרען וועלען האָבען אַרבייט אין די קאָמיסיעס. צוזאַמען זענען געשאַפען געוואָרען 13 קאָמיסיעס.

סענאַטאָר פראָפ. שאָר איז אַריין אין דער יורידישער און בילדונגס-קאָמיסיע, סענאַטאָר טראָקענהיים איז אַריין אין דער ווירטשאַפטליכער און פינאַנץ-קאָמיסיעס.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

אין די סיים-קרייזען האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע סענסאַציע דער פאַקט, וואָס אַלס גענעראַל-רעפערענט פון בודזשעט איז בעשטימט געוואָרען ביים דער לאַנגיעהריגער גענעראַל-רעפערענט פּולק. מיעדזינסקי.

צוליב איבערליכע רייסעריייען אין דער סאַנאַציע, בעזונדערס צוליב דער געגנערשאַפט פון דער גרופּע „נאַפּראַוויאַטשעס", איז פּולק. מיעדזינסקי אַדורכגעפאַלען און אַלס געבעראַל - רעפערענט איז אויסגעוועהלט געוואָרען דער געוו. וויצע-איבערן-מיניסטער דעפּ. דוך.

אַלס פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע איז אויסגעוועהלט געוואָרען אנשטאָט דעם ביז איצטיגען פאָרזיצער דעפּ. בירקא — דער פרעזעס פון באַנק-פּאָלסקי — דעפּ. שווידזינסקי.

געוועהלט אַלס דעקאַן פון וואַרשאַווער אַדוואָקאַטען-ראַט אַדוו. נאַוואָדוואָרסקי

וועלכער סאָלידאַריזירט זיך מיט דעם ענדעקישען פאָרשלאָג

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש)

אין היינטיגען „דזענניק פּאָפּולאַרני" איז סערעפענטליכט פאָלגענדע נאָטיץ:

נעכטען איז פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון וואַרשאַווער אַדוואָקאַטען ראַט אין זיין צוזאַמענשטעל וואָס איז דערגענצט געוואָרען אויף דער לעצטער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון די אַדוואָקאַטור. אַלס דעקאַן איז אריינגעטראָגען געוואָרען נאָר איין קאַנדידאַטור פון לעאָן נאָוואָדוואָרסקי, וועלכער האָט פאַר'ן צוטרעטען צו די וואַהלען אָפגעגעבען אַן ערקלערונג אין וועלכער ער האָט זיך אינצוויידייטיג סאָלידאַריזירט מיט דעם בעקאַנטען פאָרשלאָג וועגען שליסען פאַר יודען דעם צוטריט צום אַדוואָקאַטור. טראָץ דעם איז נאָוואָדוואָרסקי געוועהלט געוואָרען מיט אַלע שטימען פינף האָבען זיך אָפגעהאַלטען פון שטימען.

די דאָזיגע וואַהל איז כאַראַקטעריסטיש דערמיט ווייל דער ענדעקישער פאָרשלאָג האָט אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג בעקומען נאָר 170 שטימען אויף 1500 אַנוועזענדע, ווי מען זעהט האָבען די ענדעקעס בעשלאָסען נאָך זייער מפלה נישט צו רעזיגנירען פון זייער פלאַן איינצופיהרען די ראַסען בעגרענצונג אין די אַדוואָקאַטור.

---*---

קאַטאַסטראָפע אין אַ קויהלען-גרובען

צוויי אַרבייטער דערהרג'עט

קאַטאָוויץ, 3 (טעלעפאָניש).

נעכטען אין אָוונד איז אין קויהלען-גרובען מיסלאָוויץ צוזאַמענגעבראָכען אַ פילאַר צוליב וואָס 4 אַרבייטער זענען פערשיט געוואָרען. צוויי זענען דער'הרג'עט געוואָרען. צוויי האָט מען אַרויסגעראַטעוועט.

פעראיין „מלבוש ערומים" לאדז, שענקיעוויטשא 3/5 טעל. 233-41.

די פערוואַלטונג פון פעראיין „מלבוש ערומים" אָרדענט איין אַ פייערליכע הזכרה צו די שלושים פון אונזער פערוואַלטונגס-מיטגליד

אברהם יצחק גאָמבערג ז״ל

די הזכרה קומט פאָר זונטאָג, דעם 6-טען דעצעמבער 1936, 3 נאָכמיטאָג אין זאַל פון פעראיין. אויף וועלכע אַלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען כדי אָפצוגעבען כבוד דעם נפטר.

די פערוואַלטונג.

בזה אנו מביעים את השתתפותינו בצערו של הסגן יושב ראש של חברתינו

ר׳ יצחק מאיר טייטעלבוים נ״י

לפטירת אשתו החשובה נ״ע

בעבודתו לטובת חברתנו ימצא נחמתו.

הועד של חסד של אמת ומנחמי אבלים.

בעקאנטמאכונג!

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן

האט דאס בעוואוסטע **שיך-געשעפט**

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11

tel. 202-86.

צוגעגרייט א קאלאסאלען אויסוואה שפאציר- און ספארט-שיך

לויט די לעצטע מאדעלען.

צוגענגליכע פרייזען א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך.

„כרן-היסוד" לאדז • פילהארמאניע-זאל נארוטאוויטשא 20

דאנערשטאג, כ"ו כסלו — 10/12, 8.30 אוועגד קומט פאר א גרויסע

פאלקס-פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון

ד"ר נחום גאלדמאן (פאריז)

פארשטעהער פון דער יודישער אגענץ-עקזעקוטיווע ביים פעלקער-בונד אין זשענעווע און וויצע-פאר-זיצענדער פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט, וועלכער וועט ארויסטרעטען מיט א רעדע אויף ד. ט.:

„אין דער שעה פון ענטשיידונג"

בילעטען צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29 און אין טאג פון דער פערזאמלונג, פון 4 נאכמיטאג ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

בעקאנטמאכונג.

דער ראבינאט איז מודיע, אז דער איסור פון קצב

יצחק זענטקאווסקי

פיעטריקאווער 117

איז אראפגענומען. ער שטעהט אונטער דער אויפזיכט פון א מנקר.

ועד הרבנים.

א הארציגען דאנק

דעם חשובן

ד"ר איגנאצי

פיעכאוויטש

שרודמיעסקא 18

פאר דער ערטיילטער הילף שפעט ביינאכט. איך ווינש איהם ערפאלג אין זיין מעדיצינישער טעטיגקייט.

ה. בוקס

פראנציסקאנער 8

בעקאנטמאכונג.

דער בעוואוסטער

פענסיאנאט

Dobrzyński

ווישניאווא-גורא

מאכט בעקאנט, אז פון 15 דעצעמבער ד. י. איז ער געווארען איבערגעטראגען אין דער הערליכער ווילע פון אינוש. מיני' מינימאלע פרייזען .·. ספעציעלע אויפזיכט פאר קינדער .·. טעטיג א גאנץ יאהר

מ. דאבזשינסקי.

מודעה.

אין שחטי-הויז יוליוש-גאס (ראה בארמשיקיב) 36 ווערט געשחט'ען עופות יעדען טאג פון 7 פריה ביז 7 אוונט אהן איבעררייס, פרייטאג ביז 12 מיטאג אונטער דער השגחה פון ועד הרבנים און ועד הכשרות דפה.

שוחטי עופות דפה לאדז

קאמוניקאט.

די ראד. ציונ. ארג. „התחיה" ארדענט איין זונטאג, ד. 6/XII, 8 אין ענגלישען זאל אל. 1 מאי 2 א גרויסן

פאליטישן רעפעראט

פון וו. פרעז. פון ציונ. צ.ק. אין פוילן

ד"ר משה קליינבוים

א. ד. ט.: „די יודען-פראגע און איהר לעזונג"

די נאך איבערגעבליבענע בילעטען איז צו בעקומען: אין „התחיה" (זאכאדניא 66), ציונ. ארג. (שרודמיעסקא 29) און אין טאג פון רעפעראט ביי דער קאסע פון ענגלישען זאל (אל. 1 מאי 2).

דאס לאנג-בעקאנטע

ווייך-געשעפט פון

ע. שיכיער

(אינהאבער ישראל שיקיער)

פריהער פולנאצנא 1

איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 84-107

עמפפעהלט די בעסטע

ווייגען, קאניאקען און ליקערען

עקזיסטירט זייט 1865 יאהר

צענטראלער סוחרים- און פאבריקאנטען-פערבאנד

אויף דער לאדזער וואיעוואדזטווע אין לאדז, פיעטריקאווער 10

מאכט בעקאנט, אז זונטאג, ד. 6 גרודזיען, 11 א זייגער פארמיטאג אין פעראיינס-לאקאל (פיעטריקאווער 10) קומט פאר א פארלעזונג אויף ד"ט: „וועגען פער-ברייטערן דעם צוגאנג פון האנדעלס-ביכער", וועלכען ס'וועלען רעפערירען די פעראיינס-אדוואקאטען: ה' מ. זעלמאנאוויטש (אין פוילישער שפראך) און ה' מ. ראפאפארט (אין יודישער שפראך).

נאך דער פארלעזונג וועט האלטען א בעזונדערן רעפעראט אויף דער טעמע: „האנדעלס-ביכער אין ליכט לויט די לעצטע פערארדנונג פון מיניסטער פאר האנדעל און אינדוסטריע", רעדאקטאר פון „נאש-פזשעגלאנד" ה' ס. העללער, וועלכער פיהרט אן מיט דער אפטיילונג פאר עצות וועגען האנדעלס-ביכער.

אינטריט פאר פעראיינס-מיטגלידער און איינגעפיהרטע געסט אומזיסט.

בעמערקונג: רעדאקטאר העללער וועט לאזשירען אין לאדז אין דער וואוינונג פון ד"ר העללער, מראגוטא 8, וועלכער וועט אננעמען פריוואט-אינטערעסענטען שבת, דעם 5-טען א גאנצען טאג, אויך זונטאג, דעם 6-טען ד"מ פון 5 א זייגער נאכמיטאג.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז.

מארגען מוצאי-שבת, כ"א כסלו, ד. 5/12 8.30 אוועגד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פון דער ארגאניזאציע, שרודמיעסקא 29

א טרויער-פערזאמלונג

געווידמעט דעם אנדענקען פון

ד"ר יהושע טהאן ז"ל

מיט א רעדע וועט ארויסטרעטען ה' ד"ר ט. ברוידא

אונזער ליבן ברודער און שוואגער

אברהם שערפינסקי

צו דער פערלאבונג פון זיין ליבע טאכטער

רוזשא

מיט ה'

סאלעק איזאקאוויטש

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב

ברידער

הענעך שערפינסקי און פאמיליע

וואלף " " "

זכריה " " "

יצחק " " "

שוואגערס

משה לעדערמאן און פאמיליע

דוד לאנדאן " "

אברהם גיסער " "

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער

רוזשא שערפינסקא

מיט ה'

סאלעק איזאקאוויטש

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב

נאטן
דוד
בלימה
פייוועל

מיין הארציגסטען מזל-טוב פריינט

ישראליק גראסס

צו זיין האכצייט אין א מולדיגער שעה.

זאל איהם דער אין הימעל שענקען א גליק-ליך צוזאמענלעבען.

לייב פיינגאלד.

Z intencji zaślubin brata naszego

p. **Henryka Frydmana**

z panną

Reginą Handelsmanówną

życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Bracia:

Louis et **Ginnette Frydman**
Siemon et **Ginnette Frydman**

Paris, 4.XII.1936 r.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער לאנג-יעהריגען פער וואלטונגס-מיטגליד

ר' יעקב יצחק שראדא נ"י

צו דער פערלאבונג פון זיין זוהן

מאיר שראדא מיט פרל. **פעלא בודק** (אנדזשעיוב)

און מיר ווינשען דאס יונגע פאר א גליקליכע צוקונפט.

פערוואלטונג פון „גמילות-חסדים"

פלאץ באטערנער 7.

צו דער פערלאבונג פון אונזערע חשוב'ע פריינד

פרל. **רוזשא שלעדזיק**

מיט ה'

יוסף פארזשענטשעווסקי

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

עדזשע צוקערט

מ. גאלדמאן

מיר טיילען מיט חברים, סימפאטיקער

און בעקאנטע, אז זונטאג, דעם 6-טן דעצעמבער, פונקט 10 א זייגער אינדערפריה קומט פאר אויפן היגען בית-החיים די ענטהילונג פון דער מצבה פון חבר

אברהם ז"ל קריגער

מיר בעטען אלע צו קומען פינקטליך.

קרייז „אונזער ביהנע"

ביי ריימאנט-ראיאן.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווער געטראפענער

פאמיליע ניטענבערג

צוליב'ן טויט פון זייער אונפער-געסליכען מאן און פאטער

נ"ע שימשא

(לאנגיעהריגער בעל-שחרית פון אונזער חברה)

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג און דער חברה **„חיי אדם"**

לאדז, זשידאווסקא 5.

וויכטיג פאר מחותנים!

מיר טיילען מיט, אז מיר בעזיצען א בעשייניגונג פון צ"ק שומרי ומזהירי שבת מיט'ן ועד הרבנים און מיר פערדינגען אונזער זאל, וועלכער איז דעם זומער פריש רעמאנטירט געווארען צו מעסיגע פרייזען.

בעמ.: פרעמדע פערזאנען ווערן נישט אריינגעלאזען.

מיט אכטונג די אינהאבער

פון בערלינער זאל

26 זאכאדניא 26.

געדענקט, ביי

שטשענשליווי

א גרויסער אויסוואהל פון ארליגינעלע בילליצער און טאמאשאווער סחורות אויף אנציגער און פאלטענס פון די בעסטע קוואליטעטען אויף פערשידענע רעשטען

קומט אין איבערצייגט אייך

R. Szczęśliwy

לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5

טעל. 156-09.

געדענקט פראנט II שטאק.

א פעהיגער

אקוויזיטאר

איז א פארבעריי פון טריקא-שטיק-סחורות איז פון בימוואל-גארן

ווערט געזוכט.

אפערטען אונט. „G" אין אדמ. פון דער צייט.

בעקאנטמאכונג.

נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דער

וויסער זאל

ביים „מאנטיפעל"

זאכאדניא 43

פערדינגען אויף פערשידענע

בעלער, ראוטען און פערוויילונגען

מיט אכטונג די לייטונג.

בעמ.: די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 7–10 אוונט.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne

S. Brawerman

Łódź, Piotrkowska 17

front, II piętro, tel. 242-27

פיהרט זייט א רייה יאהרען האנדעלס-ביכער אין ביורא און אויפ'ן ארט. צוגענגליכער האנאראר. אינפארמ. ווערען ערטיילט אין די ביורא-שעה'ן אומזיסט.

BIURO PISANIA PODAŃ

do władz administracyjnych i sądowych.

Przepisywanie na maszynie.

M. Augenfisz,

Łódź, Zawadzka 9.

אייער פערזענליכער אינטערעס באר צו קויפען

די ווייבען

מיט דער מארקע

„בארוין"

נאוואמיעסקא 30,

טעל. 210-58

וועלכע גאראנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

שווערער קריזיס אין ענגלאַנד

דימיסיע פון דער רעגירונג אָדער אַבדיקאַציע פון קעניג

פרעמיער באַלדווין פאָדערט צו בעזייטיגען פון הויף די פרוי סימפּסאָן. — דריי אופנים צו לעזען דעם קריזיס

לאָנדאָן, 3 (ספּ. טעל.)

די גאַנצע לאָנדאָנער פּרעסע פערנעהמט זיך מיט דער פראַגע פון קעניג'ס וואונש חתונה צו האָבען מיט דער אַמעריקאַנער'ן סימפּסאָן, וואָס האָט זיך שוין געג'ט מיט צוויי מענער. די צייטונגען שרייבען אונטער, אַז צוליב'ן קאָנפליקט, וואָס איז ענטשטאַנען צווישען דעם קעניג עדוואַרד און די מיניסטאָרען, איז אויסגעבראָכען אַ קאָנסטיטוציאָנעלער קריזיס פון גרויסער בעדייטונג. דער קעניג — שרייבען די צייטונגען — האָט אויסגעדרוקט דעם וואונש חתונה צו האָבען, און די מיניסטאָרען זענען געגען דער דאָזיגער חתונה. דער קעניג האָט זיך אָפּגעזאָגט אָנצונעהמען די עצה פון די מיניסטאָרען אין פראַגען, וואָס האָבען אַ שייכות צו זיין פּריוואַטען לעבען.

אַלס איינציגען אויסוועג ווערט אַרויסגערוקט דורך איינ'גע צייטונגען דער פּראָיעקט, אַז די חתונה פון קעניג זאָל טראָגען אַ ריין-פּריוואַטען כאַראַקטער אָהן איינפלוס אויף דער טראָנפאָלגערשאַפט, וואָס זאָל בלייבען אונפערענדערט צוליב דער חתונה פון קעניג.

לאָנדאָן, 3 (ספּ. טעל.)

דער פּרינץ פון יאָרק האָט היינט געהאַט אַ געשפּרעך מיט דער קעניגי'ן אַלמנה מאַריאַ. דער פירשט און פירשטי'ן פון יאָרק האָבען היינט אָפּגערופען זייערע וויזיטען. דער פיהרער פון דער ליבעראַלער אָפּאָזיציע סינקלער האָט היינט קאָנפערירט מיט פּרעמיער באַלדווין. אויך סער סיימאָן האָט אָפּגעהאַלטען אַ צוויי-שעה'דיג געשפּרעך מיט'ן פּרעמיער.

פּאַריז, 3 (ספּ. טעל.)

האַוואַס מעלדעט פון לאָנדאָן: די אינגע'ליכע פּאָליטישער לאַגע, וואָס איז געשאַפען געוואָרען דורך דער דראָהונג פון אַ רעגירונגס- און דינאַסטיע-קריזיס, האָט זיך זעהר שלעכט אָפּגערופען אויף דער געלד-בערזע. די בערזען-קרייזען ערוואַרטען אונגעדולדיג אַ לעזונג פון קריזיס און זיי ערוואַרטען, אַז דאָס וועט געשעהן אין דער נאָהענטסטער צוקונפט.

לאָנדאָן, 3 (ספּ. טעל.)

„יונייטעד פּרעס" מעלדעט: די נעכטיגע אודיענץ פון פּרעמיער באַלדווין ביים קעניג עדוואַרד בעת וועלכער עס איז קודם-כל בעריהרט געוואָרען די פראַגע אין שייכות מיט די חתונה-פּלענער פון קעניג, האָט לויט דער מיינונג פון גוט-אינפאָרמירטע קרייזען, נישט דערפיהרט צו דער לעזונג פון שאַרפען קריזיס, וואָס איז צוליב דעם ענטשטאַנען.

אין די לאָנדאָנער פּאָליטישע קרייזען שמועסט מען וועגען דער מעגליכקייט, אַז די רעגירונג זאָל אין משך פון די נאָהענטסטע 48 שעה דימיסיאָנירען.

פערזאָנען, וואָס שטעהען נאָהענט צום בוקינגהעם-פּאַלאַץ פערזיכערן, אַז פּרעמיער באַלדווין האָט אין נאָמען פון דער רעגירונג געפאָדערט פון קעניג אַן ענטשיידונג אין משך פון די נאָהענטסטע 48 שעה אין דער פראַגע פון פרוי סימפּסאָן. דער פּרעמיער האָט גלייכצייטיג אָנגעקינדיגט, אַז ער וועט אַרויסציהען די ווייט-געהענדסטע קאָנסעקווענצען, אויב די ענטשיידונג פון קעניג וועט נישט געהן אויף דער ליניע פון וואונש פון דער רעגירונג.

נאָכ'ן צוריקקומען פון בוקינגהעם-פּאַלאַץ האָט פּרעמיער באַלדווין אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ פון איבער אַ שעה מיט'ן אינערן-מיניסטער. אין דער קאָנפערענץ האָט זיך אויך בעטייליגט דער יורידישער ראַטגעבער פון קעניג, וואָס בעווייזט, אַז אויף דער קאָנפערענץ זענען אויך בעריהרט געוואָרען יורידישע פראַגען. וואָס זענען פערבינדען מיט דער חתונה פון קעניג געגען דעם ווילען פון דער רעגירונג ווי אויך די פראַגען אין שייכות מיט דעם קעניגס פערמעגען.

אין די לאָנדאָנער פּאָליטישע קרייזען גלויבט מען, אַז פּרעמיער באַלדווין וועט אין פּאַרלאַמענט אָפּגעבען אַ דעקלאַראַציע, אין וועלכער ער וועט אַרומרעדען דעם איצטיגען אינערליכען קריזיס, דערנאָך וועט ער אַוועק צום קעניג און זיך אָפּגעבען אין דימיסיע.

אין דער דעקלאַראַציע אין פּאַרלאַמענט וועט פּרעמיער באַלדווין פערעפענטליכען דעם ענטפער פון קעניג אויף דער פאָדערונג פון דער רעגירונג צו בעזייטיגען די פרוי סימפּסאָן פון הויף.

ערוואַרט נישט קיין פרעמדע הילף! — העלפט אייך אליין!
ברענגט אייערע אָפּשפּאָרונגען און אלע פרייע געלדער נור אין
BANK KUP. KRED.
29 PIOTRKOWSKA 29
יעדער נישט-איינגעצאָהלטער גראָשען איז אַ פערברעכען געגען אייערע אינטערעסען!
Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi
ul. Piotrkowska 29
אָפּשפּאָרונגען אָנהויבענדיג פון 1 זלאָטי, אינקאַסאָ, וועקסלען, איבערווייזונגען, טשעק-קאָנטעס.

קעניג עדוואַרד דער 8-טער

וויל שפּילען אַ זעלבסטשטענדיגע פּאָליטישע ראָלע

פּאַריז, 3 (ספּ. טעל.)

אין די פּאָליטישע קרייזען ווערט אויסגעדריקט די מורא, אַז דער קאָנסטיטוציע-קאָנפליקט אין ענגלאַנד זאָל זיך נישט פערציהען און דערמיט נישט אַרויסרופען קיין נישט ג'נסטיגע פּאָליטישע פאָלגען.

די לאָנדאָנער קאָרעספּאָנדענטען פון די פּאַריזער צייטונגען בעטאָנען, אַז אַ חוץ דער פראַגע פון קעניג'ס חתונה, האָט דער קאָנפליקט צווישען פּרעמיער באַלדווין און קעניג אויך אַ פּאָליטישען הינטערגרונד. די צייטונגען שטעלען פעסט, אַז דער קעניג וויל שפּילען אַ זעלבסטשטענדיגע פּאָליטישע ראָלע, וואָס האָט בעוויזען זיין לעצטע רייזע אויפ'ן מיטלענדישען ים. איינ'גע קאָרעספּאָנדענטען בעטאָנען, אַז די לעצטע רייזע פון קעניג אין די צענטרען פון אַרבייטסלאָזיגקייט אין אויעלס, האָט געטראָגען אין געוויסער מאָס אַ דעמאָנסטראַטיווען כאַראַקטער געגען דער רעגירונג, וואָס האָט דעם ענין באַגאַטעליזירט.

ווי אזוי קען געלעזט ווערן דער קריזיס

לאָנדאָן, 3 (ספּ. טעל.)

וועגען דער מעגליכקייט צו לעזען דעם קאָנסטיטוציאָנעלען קריזיס זאָגען פאָלגענדע: 1) דער קעניג קען זיך ענטשליסען חתונה צו האָבען געגען דעם שטאַנדפּונקט פון דער רעגירונג. אין דעם פאַל וועט פּרעמיער באַלדווין דימיסיאָנירען. דער קעניג קען זיך דאַן ווענדען צום ליידער פון דער אָפּאָזיציע דעפּ. אַטלי וועגען שאַפען אַ רעגירונג פון דער ליבאָר-פּאַרטיי, אָבער עס איז נישט וואַרשיינליך, אַז דעפּ. אַטלי זאָל אונטערנעהמען זיך די מיסיע. דעריבער איז אויך די ערשטע לעזונג נישט וואַרשיינליך.

2) דער קעניג קען אונטערן דרוק פון פּאַרלאַמענט רעזיגנירען פון זיין חתונה. דאַן וואָלט דער קריזיס שנעל אַדורך און אַלץ וואָלט געבליבען ביים אַלטען.

3) דער קעניג קען זיך דעצידירען אויף אַבדיקאַציע איבערגעבענדיג דעם טראָן זיין ברודער דעם פירשט פון יאָרק אַלס דעם בערופענדען טראָנפאָלגער.

לאָנדאָן, 3 (ספּ. טעל.)

לויט די לעצטע ידיעות איז דער גאַנג פון קאָנסטיטוציע קריזיס פאָלגענדער: קעניג עדוואַרד איז צוריקגעקומען קיין לאָנדאָן 8 אַ זייגער אין אָוועט און באַלד דערנאָך האָט ער אין בוקינגהעם פּאַלאַץ אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ פון איבער אַ שעה מיט זיין ברודער פירשט פון יאָרק. אַרום 9 אַ זייגער איז געקומען אין פּאַלאַץ פּרעמיער באַלדווין און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ קאָנפערענץ פון קעניג, פירשט פון יאָרק און פּרעמיער, וואָס האָט געדויערט 2 שעה.

די ערקלערונג פון דער רעגירונג זאָל אָפּגעגעבען ווערען נאָכ'ן ברענגען צו אַ הסכם אין דער קריזיס-פראַגע מיט די רעגירונגען פון די דאָמיניאָנס. דאָס ברענגען צו אַ איינהייטליכען שטאַנדפּונקט קען געדויערן איינ'גע טעג.

ווער איז פרוי סימפּסאָן

לאָנדאָן, 3 (ספּ. טעל.)

פרוי סימפּסאָן, מיט וועלכער קעניג עדוואַרד דער אַכטער וויל חתונה האָבען, איז אַ אַמעריקאַנערין. בעסי וואָרפיעלד, פון ערשטען מאַן ספּענסער, פון צווייטען מאַן סימפּסאָן. זי איז 41 יאָהר אַלט, געבוירען אין באַלטימאָר און שטאַמט פון אַ בוקאַנטער פאַמיליע אין באַלטימאָר.

מיט'ן קעניג עדוואַרד האָט זי זיך צוזאַמענגעטראָפען מיט דריי יאָהר צוריק. מיט סימפּסאָנ'ען האָט זי זיך געג'ט ערשט דעם 27 אָקטאָבער, אָבער לויט דער ענגלישער געזעצגעבונג ווערט אַ גט ערשט בעשטעטיגט נאָך 6 חדשים. פרוי סימפּסאָן איז אַ רייצפולע און וויציגע פרוי מיט גרויסע געזעלשאַפטליכע מעלות.

בעקומען אויסצייכנונגען און אַ גאָלדענעם מעדאַל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון אייראָפּע און אין תל-אביב (ארץ-ישראל)

פאָדערט אין אַלע אַפּטייקען, אַפּטייק-סקלאַדען און פּערפומעריעס.
Fabr. Chem. - Kosm.
„Pharmachemja", Bydgoszcz.

אַכטונג אַכטונג
100-טער מענשען
האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז די בעסטע
היגיענישע טאַפּטשאַנעס,
מאַזעטמעס און מאַטראַצען
ווי אויך פערשידענע מעבעל צום אַרבייטן
זענען נאָר צו בעקומען אין דער 1-טער
לאָדזער ווערקשטאַט פון אויסגעבעסערטע
היגיענישע טאַפּטשאַנען און מאַטראַצען
„ZURMA"
אינה. פ. מרוז
Łódź, Cegielniana 58
telefon 178-21.
סאָלידע און פּינקטליכע אויספיהרונג!

Na ferje zimowe
przyjmę freblanki z dziećmi.
Młodzieży szkolnej zapewnić mogą opiekę nauczycielską.
Zgłoszenia na miejscu Sienkiewicza 9 m 40 między 1—3ą
PENSJONAT „B E L L A"
Wiśniowa Góra, Tel. Nr. 5

בעמיש-
באַקטעריאָלאָגישע
לאַבאָראַטאָריום
פּ. שאַץ
לאָדז,
פּיעטריקאָווער 37

Przesyłki do
Z. S. R. R.
(Rosji Sowieckiej)
odzież,
żywność,
lekarstwa
z gwarancją dostarczenia załatwia
„BIURO POSYŁEK"
WARSZAWA.
Nowogrodzka 39.
Uwaga. Najstarsza w Polsce firma, której wyłączna specjalnością jest ekspedycja paczek do Z. S. R. R.

OGŁOSZENIE.
Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi podaje do wiadomości P. P. Pracodawcom. że od dnia 1 grudnia 1936 roku wpłaty w Kasie Ubezpieczalni będą przymowane nie jak dotychczas w/g asygnat przychodowych wystawionych przez kontystów Ubezpieczalni, a w/g deklaracji wypełnionych przez osoby dokonujące wpłaty.
Celem uniknięcia natłoku w kasie, wskazane jest wcześniejsze zaopatrywanie się w formularze.
Formularze deklaracji są do nabycia w Ubezpieczalni, składach materiałów pisemnych i kioskach.
Kasa jest czynna dla stron w dnie powszednie od godz. 8 do 14 i w soboty od godz. 8 do 12.—
Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi

וויכטיג פאַר
ברוך-קראַנקע

(רופּטורען) ואווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס). פּאַראַליזשען, ביין-שווינדזוכט, פּלאַטפיס און פערשידענע אנדערע פערקריפּלונגען-ליידענדע.
פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-באַנדאַזשען לויט מיין מעטאָדע היילן און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאַגען און קישקע - זענקונג ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב-הייל-באַנדאַזשען.
פאַר הויקערס ספּעציעלע קאָרסעטען און גלייכהאַלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פּלאַטפיס ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען
געגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי-שטרימף לויט מאָס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספּעציעלע הייל-אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
ספּעצ. אָרטאָפּעד
א. פּעטריקעוויטש, לאָדז
9 פּיראַמאָוויטשאַ 9, טעל. 177-09 (פריהער אָלגינסקאַ)
אַכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
מויזענטער דאַנקזאַגונגען קענען בעוויזען ווערען

נצחונות פון שפאַנישן רעגירונגס-מיליטער אויף אַלע פראָנטען

פערניכטעט א גרויסע צאָהל עראָפּלאַנען פון די אויפשטענדיגע

וואַלענסיא, 3 (ספּ. טעל.)

די שפּאַנישע רעגירונגס-אַגענטור מעלדעט: נעכטען האָט די לופט-פל יִהעריי פון דער רעגירונג ענטוויקעלט אַ לעבהאַפטע אַקציע, אַדורכפיהרענדיג אַ רייה אַנגריפען און בעוואַרפענדיג מיט באָמבעס מיליטערישע אָביעקטען און שוואַדראָנען, מאַראָקאַנישע אַרטילעריע אויף דעם אַפּשניט סאַנטא קרוז. צוויי מאָל האָט מען געצוואונגען צום אַנטלויפען די עסקאַדרעס פון די אויפשטענדיגע, וואָס האָבען געוואָלט באָמבאַרדירען מאַדריד.

אין די נאָכמיטאָג-שעה'ן האָבען די רעגירונגס-עראָפּלאַנען אַטאַקירט דעם פליה-פּלאַץ אין טאַלאַוועראַ, וואו עס זענען געשטאַנען 15 נייע-אַנגעקומענע דריי-מאָטאָרדיגע עראָפּלאַנען. די פליהער האָבען אַראָפּגעוואָרפען אַ גרויסע צאָהל באָמבעס. דערביי האָבען זיי זיך אַראָפּגעלאָזט אויף אַ הויך פון 10 מעטער, בעשיסענדיג די עראָפּלאַנען פון מאַשינען-געווערען. ווי עס שיינט איז אַ גרויסע צאָהל אַפּאַראַטען פולשטענדיג פערניכטעט געוואָרן.

פרייוויליגע פון בעלגיען
פאַר ביידע קעמפענדע צדדים אין שפּאַניען

בריסעל, 3 (ספּ. טעל.)

נאָכדעם ווי אין גאַנץ בעלגיען זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען רעוויזיעס אין שייכות מיט די ווערבירונג פון פרייוויליגע פאַר שפּאַניען, איז פערפיהרט געוואָרען אַן אויספאָרשונג.

אין אַנטווערפּען איז רעווידירט געוואָרען דער לאָקאַל פון דער נאַציאָנאַלער לעגיע, דאָס ביוראָ פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. די וואוינונג פון סעקרעטאַר פון דער אינטערנאַציאָנאַלער רויטער הילף, ווי אויך דאָס לאָקאַל פון גענעראַל-סעקרעטאַריאַט פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי.

אין די הענד פון דער מאַכט זענען אַריינגעפאַלען אַ סך דאָקומענטען וואָס זאָגען עדות וועגען אַ לעבהאַפטער טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון אַרויסשיקען פון בעלגיען פרייוויליגע פאַר ביידע קעמפענדע צדדים אין שפּאַניען.

אפיציעלער קאָמוניקאַט
פון דער קעניגליכער קאָמיסיע

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

נעכטען אָוועט איז פערעפענטליכט געוואָרען אַן אָפיציעלער קאָמוניקאַט פון דער קעניגליכער קאָמיסיע. אין קאָמוניקאַט ווערט געזאָגט, דאָס ענטספּרעכענדיג אויף אַ פּראָטעסט פון פער האַרעס רוטענבערג האָט דער מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע פון ועד לאומי, יודישער אויגנץ משה שערטאָק אונטערשטראָכען, אַז די אַגענץ טוט אַלץ וואָס זי איז אומשטאַנד כדי ניט צו דערלאָזען, אַז צווישען די אימיגראַנטען זאָלען זיך געפינען קאָמוניסטען.

היינט איז פאָרגעקומען אַ פערטרויליכע זיצונג פון דער קעניגליכער קאָמיסיע, אויף וועלכער עס איז אויסגעהערט געוואָרען דער גענעראַל - סעקרעטאַר פון חבר א' ידרעגירונג מר. האַטהאָרן האַל.

די טעכטער עפענטליכע זיצונג פון דער קעניגליכער קאָמיסיע וועט פאָרקומען דינסטאָג קומענדיגע וואָך, דעם 8-טען ח. ח. עס וועלען ווייטער אָפּגעגעבען ערקלערונגען פערטרעטער פון דער יודישער אַגענץ.

קאָנפליקט אין ירושלימער שטאָט-ראַט
צוליב דער אונטאַקטישער האַנדלונג פון בירגערמייסטער ד"ר כאַלדי

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

אין ירושלים'ער שטאָט-ראַט איז אויסגעבראָכען אַן ערנסטער קאָנפליקט. די יודישע ראַטמענער האָבען זיך צוליב דעם ניט בעטייליגט אין דער זיצונג פון שטאָט-ראַט.

דער קאָנפליקט איז ענטשטאַנען צוליב דער נישט-טאַקטישער האַנדלונג פון אַראַבישען בירגער-מייסטער ד"ר כאַלדי לגבי דעם יודישען וויצע-בירגערמייסטער וד"ר אויסטער.

מען רעכענט, אַז דער הויך-קאָמיסאַר וואוקאָפּ וועט זיך פערזענליך פערנעהמען מיט דעם קאָנפליקט.

פּראָפ. וויצמאַן אין תל-אביב'ער פּאָרט

תל-אביב, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

פּרעזידענט ד"ר וויצמאַן האָט היינט אָפּגעשטאַטעט אַ וויזיט דעם תל-אביב'ער שטאָט - ראַט. עס האָט איהם בעגריסט דער שטאָט-פּרעזידענט רוקח און אַנדערע מיטגלידער פון דער עריה.

פּרעזידענט וויצמאַן האָט אויך בעזוכט דעם פּאָרט אין תל-אביב און אויסגעדרוקט די אַנערקענונג פאַר דער געשאַפענער אַרבייט און די האָפנונג, אַז אין תל-אביב וועט ענטשטעהן אַ ריזיגער פּאָרט.

אַרעסטירט די אַלמנה און זוהן
פון ערמאָרדעטען איראַקישען קריגס - מיניסטער

קאַהירא, 3 (ספּ. טעל.)

פון באַגדאַד מעלדעט מען, אַז מען האָט דאָרט אַרעסטירט די אַלמנה און דעם 11-יעהריגען זוהן פון געוו. קריגס-מיניסטער פון איראַק, על אַסקאַרי. דער אַרעסט איז פאָרגעקומען אויפ'ן פליה-פּלאַץ, בעת די פאַמיליע פון געוו. מיניסטער איז צוריקגעקומען פון אויסלאַנד. די אַרעסטירטע זענען אַוועקגעפיהרט געוואָרען אין אַן אומבעקאַנטער ריכטונג. דער פאַקט האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג צווישען דער בעפעלקערונג.

אַנאַליז פון די פּראָבלעמען פון א"י-מאַנדאַט

ירושלים (יט"א) א. ט. „איניגע פּראָבלעמען פון א"י-מאַנדאַט" איז אין ירושלים ערשינען אַ בוך פון בעקאַנטען קענער פון אינטערנאַציאָנאַלען רעכט און פּראָפעסאָר פון דער האַגער אַקאַדעמיע פאַר אינטערנאַציאָנאַלען רעכט ד"ר נ. פיינבערג (געוו. לעקטאָר פון דער אוניווערזיטעט אין זשענעווע). דאָס בוך ענטהאַלט אַ רייה אַרטיקלען פון אויטאָר פון די לעצטע יאָהרען איבער פערשידענע יורידישע פּראָבלעמען פון ציוניזם און א"י-מאַנדאַט. אין איניגע אַרטיקלען ווערט דער געגענשטאַנד בעהאַנדעלט פון היסטאָרישען שטאַנדפּונקט און דערביי ווערט בעזונדערס אַנאַליזירט די האַלטונג פון די אַראַבישע לידערס לגבי דעם ציוניזם אויף דער שלום-קאָנפערענץ פון 1919—1920. אין אַנדערע אַרטיקלען ווערט געמאַכט אַ יורידישער און פּאָליטישער אַנאַליז פון טייל פאַרשריפטען פון א"י-מאַנדאַט, וועלכע בעטרעפען דעם אויפבוי פון דער יודישער נאַציאָנאַל היים. ווייטער מאַכט ד"ר פיינבערג דעם פּרוב צו דעפינירען דעם ספּעציעלען סטאַטוס פון א"י-מאַנדאַט אין אַלגעמיינעם מאַנדאַטען - סיסטעם. צוויי אַרטיקלען בעהאַנדלען דאָס פּראָבלעם פון פּראָיעקטירטען לעגיסלאַטיוו-ראַט און בעהאַנדלען פון יורידישען שטאַנדפּונקט די בעהויפּטונג פון די אַראַבער, אַז דער א"י-מאַנדאַט איז נישט פעראייניגבאַר מיט די בעשטימונגען פון אַרט. 22 פון פעלקערבונד - פּאַקט. דאָס לעצטע אַרטיקעל בעהאַנדעלט דאָס פּראָבלעם פון יודישען וועלט-קאָנגרעס פון שטאַנדפּונקט פון די ציוניסטישע פּרינציפּען און אידעאָלאָגיע.

מאַדריד, 3 (ספּ. טעל.)

דער ראַט פאַר דער פערטיידיגונג פון מאַדריד פערעפענטליכט פאָלגענדען קאָמוניקאַט:

די בעמיהונגען פון די אויפשטענדיגע איבערצושניידען דעם וועג צו לאַ קאָרונאַ אויף דעם אַפּשניט פּאַנועלאַ דע אַלאַרקאָן זענען ניט געלונגען. די אַטאַקעס פון מאַראָקאַנישען מיליטער און פון פרעמדען-לעגיאָן זענען אָפּגעשלאָגען געוואָרען. דאָס רעגירונגס-מיליטער איז געגאַנגען פאָרווערטס אויך אויף דעם אַפּשניט קאַראַבאַנשעל און קאַזא דעל קאַמפּאָ.

אויף דעם פראָנט טאַגאָ האָבען מיר אַטאַקירט און אַרויסגעשטויסען דעם געגנער אויף נייע פּאָזיציעס. אויף דעם באַסקישען פראָנט האָבען מיר פערנומען ווילאַ רעאַל און איבערגערוקט אונזערע ליניעס אויף 5 קילאָמעטער פון דער שטאָט. מיר געהען אין דער ריכטונג פון דער שטאָט וויטאָריאַ.

אין אַסטוריען איז דאָס רעגירונגס-מיליטער אַריין קיין על אַגאַ, צוויי קילאָמעטער פון גראַדאָ. מיר האָבען גענומען 7 מאַשין-געוועהרען און אַ ריזיגען סכום אַמוניציע. די עראָפּלאַנען פון די אויפשטענדיגע האָבען בענייט די באָמבאַרדירונג פון מאַדריד. די רעפּובליקאַנישע פליהער האָבען פולשטענדיג פערניכטעט אַ מאַראָקאַנישען שוואַדראָן קאַוואַלעריע. מיר האָבען באָמבאַרדירט טאַלאַווערא דע לא ריינא און די באַהן-סטאַציעס אין ווילאַס-קאַס, וואַרגאַס און קאַבאַראַס, דע לא סאַקראַ, מיר האָבען פערניכטעט צוויי מיליטערישע צוגען און 15 דריי-מאָטאָרדיגע דייטשע עראָפּלאַנען און איין יונקערס האָבען מיר אַראָפּגעשליידערט הינטער מאַדריד.

ווייטערדיגע טראַנספּאָרטען דייטשע מיליטער קיין שפּאַניען

לאָנדאָן, 3 (ספּ.)

„דיילי טעלעגראַף" מעלדעט פון גיבראַלטאַר וועגען לאַנדען פון ווייטערדיגע גרופּען דייטשען אין קאַדיקס און סעווילא, אַלס פערשטאַרקונג פון גענעראַל פראַנקאָ. לויט אינפאָרמאַציעס פון דער צייטונג איז מען דאָרט אָפען מודה, אַז אין די נאָהענטער צוקונפט וועלען די דייטשע פערשטאַרקונגען בעטרעפען ביז 20 טויזענט מאַן. די דאָזיגע פערשטאַרקונגען ווערען איינגעגלידערט אין די רייהען פון די אויפשטענדיגע. די דייטשען, וואָס געפינען זיך אין סעווילא האָבען בעקומען אינסטרוקציעס ווי אַזוי זיך צו בעגעהן מיט דער ציוויל בעפעלקערונג.

לאָרד פּיל בעזוכט אינקאָגניטאָ א יודישע קינדער-קאָלאָניע

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

דער פאָרזיצער פון דער קעניגליכער קאָמיסיע לאָרד פּיל האָט היינט אינקאָגניטאָ בעזוכט די קינדער-קאָלאָניע בן-שמן. ער איז פון דעם בעזוך געווען זעהר צופרידען.

מאָרגען, פרייטאָג, וועט די קעניגליכע קאָמיסיע אויסהערען דעם לייטער פון דעם האַנדעלס-דעפּאַרטאַמענט.

די וואַרשעווער הויכשולען בלייבען געשלאָסען
ביז נאָך די פעריעס

וואַרשא, 3 (טעלעפאָניש)

נאָך בעראַטונגען פון צוויי טעג האָבען די רעקטאָרען פון די הויכשולען בעשלאָסען נישט צו עפענען די הויכשולען אין וואַרשא פאַר די פעריעס. אַן אויסנאַהם וועט נאָר געמאַכט ווערען פאַרן פּאָליטעכניקום, וואו עס וועלען טיילווייז בענייט ווערען די לימודים בכדי צו געבען די מעגליכקייט פאַר די סטודענטען איבערצוגעבען זייערע דיפּלאָם-אַרבייטען.

פערוועהרט אַלע זאַמלונגען ביז צום 15 יאַנואַר 1937

וואַרשא, 3 (טעלעפאָניש).

דאָס אינערן-מיניסטעריום האָט אין שייכות מיט דער אַקציע פון ווינטער-הילף אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג לויט וועלכער עס ווערען פערוועהרט ביז צום 15 יאַנואַר 1937 אַלע מינים זאַמלונגען אויף אַנדערע צוועקען, מיט'ן אויסנאַהם אויף צוועק צו פעראייביגען דעם אָנדענק פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

פאָרזיצער פון צענטראַלען פּאַלעסטינא אמט
אָפּגעפאָהרען קיין ארץ-ישראל

וואַרשא, 3 (טעל.) היינט איז אָפּגעפאָהרען קיין ארץ-ישראל דער פאָרזיצער פון צענטראַלען פּאַלעסטינער אמט אינזשינער רייס אין שייכות מיט דער פאָדערונג צו פערגרעסערן די סערטיפיקאַטען פאַר'ן פּוילישען יודענטום.

רוקח אויסגעשלאָסען פון דער פינאַנץ-קאָמיסיע
פון תל-אביב'ער שטאָט-ראַט

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

תל-אביב, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

נעכטען אָוועט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון תל-אביב'ער שטאָט-ראַט, אויף וועלכער דער בירגערמייסטער י. רוקח האָט וואַרים בעגריסט הרב ה. יצחק הערצאָג צו זיין וואַהל אַלס ראשי פון א"י.

נאָך אַ מעת'ר שעה'דיגער דיסקוסיע איז מיט שטימען געגען 7 אָנגענומען געוואָרען דער פּאָרשלאַג אויסצושליסען רוקח'ן פון דער פינאַנץ-קאָמיסיע פון שטאָט-ראַט. דער דאָזיגער ענטשלוס איז געקומען צום אויסדרוק אויף אַ פריהערדיגער פּלענאַר-זיצונג פון שטאָט-ראַט, אויף וועלכער עס איז אויפגעטרעטען אַ שטורם טעגען רוקח'ן צוליב דעם, וואָס ער האָט אָנגענומען די רעגירונגס - נאָמינאַציע אַלס בירגערמייסטער פון תל-אביב.

Kowalskina

proszki dla dorosłych ze zn. fabr.

KOWALSKINA

stosuje się przy uporczywych

BÓLACH GŁOWY

1-טע רעטשביצע
מיט שטענדיגע בעטען
פאַר כירורגיע פון ציינער, קיהן-באַקען און יאַסלעס

פון Dr. med.

Sadokierski

פּיעטריקאָווער 56. טעל. 129-77

עמפּפאַנגס שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 ביינאַכט.

דאָס נייע בוך

זי שפּילט ווייטער

פּיעסע אין 3 אַקטען, 4 בילדער

— פון —

ח. י. בזשוסטאָווסקי

צו בעקומען אין דער אַדמיניסטר. פון „נייעם פאָלקסבלאַט" פּיעטריקאָווער 21.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנע 15. טעל. 249-07

ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער · שוועכע-בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.

זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — רעדוצירטע-פּרייזען

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווא 28. טעל. 201-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליזע

רענטגען-בעשטראַהלונגען ביי הויט-קראַנקה.

נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.

זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. Wołkowyski

ציגעלנאַ 11, טעל. 238-02

ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע

נעמט אָן פון 8—11 פריה און 4—9 אָוונט

אויף דער וואַרשאַווער קאַרנאַוואַל=מאָדע=רעוויו

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11 tel. 202-86

די גוט-בעקאַנטע פירמע

שיך

וועלכע קומט פאַר זונטאָג, ד. 26 דעצעמבער ד. י. אין TEATR MIEJSKI וועט רעפּרע-זענטירען די בייעסטע מאָדעלען

עקספּאָזע פון פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי אויז די דיסקוסיע אין סיים

אפּקלאַנגען פון דער פּוילישער פּרעסע

וועגען די עקספּאָזעס פון פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי און וויצע־פּרעמיער קוויאַטקאָווסקי האָט זיך בכלל די פּרעסע נאָך נישט אַרויסגעזאָגט. עס בעווירען זיך דערווייל קורצע בעמערקונגען. ראַטעגען האָט שוין דער נעבטיגער קאָנסערוואַטיווער „טשאַס" גענומען אַ שטעלונג צו געוויסע פּראָבלעמען, וועלכע פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי האָט בעריהרט אין זיין עקספּאָזע.

די צייטונג שטעלט זיך קודם כל אָפּ אויף די ווערטער פון פּרעמיער וועגען סאָציאַלער גערעכטיגקייט, און בעמערקט: מיר האָבען אָבער מורא, אַז נישט שטענדיג און נישט אויף אַלע אָפּשניטען פון דער רעגירונגס־טעטיגקייט איז די געזעלשאַפטליכע גערעכטיגקייט גוט פערשטאַנען געוואָרען. דער דאָזיגער פּרינציפּ איז אַ גערעכטער אָבער אומטערן בעדינג, אַז ער שטיצט זיך אויף אַן אַנדערען פּרינציפּ און נעמליך, אויף דער געזעלשאַפטליכער סאָלידאַריטעט, אַזוי אין געווען פאַרן לעבען פון גרויסען מאַרשאַל, אַזוי פערשטעהט דאָס פּראָבלעם דער דעקלאַג פון דער קאָנסטיטוציע. מיר צווייפלען נישט, אַז אויך דער פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי, איינער פון די נאָהענסטע מיטאַרבייטער פון יוזעף פּילסודסקי, פערשטעהט אויף אַזאַ און נישט אַנדערען אופן די געזעלשאַפטליכע גערעכטיגקייט. די דאָזיגע זיכערקייט האָבען מיר אָבער נישט, אויב עס האַנדעלט זיך וועגען אַנדערע מיטגלידער פון קאַבינעט, למשל די פּאָליטיק, וואָס עס פיהרט דער מיניסטער פּאָניאַטאָווסקי, אַ פּאָליטיק, וואָס איז געזעצט אויף העצען צו קלאַסען־שנאה, אַ פּאָליטיק, וואָס איהר הויפּטצוועק איז צו פערניכטען אַ געוויסען געזעלשאַפטליכען שיכט האָט אָהן שום ספק קיין שום געמיינזאַמעס מיט געזעלשאַפטליכער גערעכטיגקייט".

די צייטונג טרעט אויך אַרויס געגען דער ערקלערונג פון פּרעמיער וועגען פּרוב איינצופיהרען אַ 6־שעה'דיגען אַרבייטס־טאָג אין די קוילען־גרובען. דאָס איז לויט דער צייטונג נישט קיין געזעלשאַפטליכע גערעכטיגקייט, נאָר געזעלשאַפטליכער ראַדיקאַליזם, וואָס בעדראָהט די עקזיסטענץ פון אַ זעהר וויכטיגען פאַר דער פּאָלקס־ווירטשאַפט פּראָדוקציע צווייגען.

דער „ענדעקישער חזיענגיק" האָט זיך אַמייסט פּאָראַינטערעסירט מיט דעם, וואָס דער פּרעמיער האָט געזאָגט וועגען יודען. פערשטעהט זיך, אַז עס געפעלט איהם נישט דאָס, וואָס דער פּרעמיער האָט ערקלערט, אַז די אַנטיסעמיטישע אונרוהען וועלען אונטערדריקט ווערען. דאַגעגען איז ער שטאַרק צופרידען פון דער צווייטער העלפט פון דער ערקלערונג פון פּרעמיער וועגען יודען, וועלכע ער האָט אַרויסגעזאָגט בנשימה אחת, אַז דער פּוילישער פּויער האָט דאָס רעכט צום קאַמף פאַר דעם סטראַגאַן אין שטעטעל.

„אין דער עקספּאָזע פון פּרעמיער שרייבט די צייטונג — האָבען מיר נישט געפינען קיין שום שטעמפּעל אויף וואָס פאַר אַן אופן די מלוכה האָט בדעה צו לעזען די דאָזיגע רייפע און ברענענדע פּראָבלעמען, ווי די יודישע פראַגע, די איבערבעפעלקערונג פון דאָרף, אַרבייטסלאָזיגקייט פון יונגען דור, און ענדליך דעם טיפען מאָראַליש־פּאָליטישען קריזיס, וואָס דריקט שוין אַדורך די ברייטסטע שיכטען פון אונזער געזעלשאַפט".

דער „אַבאָטניק" האָט זיך נאָך וועגען דער עקספּאָזע פון פּרעמיער נישט אַרויסגעזאָגט, אָבער אויף דעם ראַנד פון דער דיסקוסיע אויף דער מיטוואָך'דיגער סיים־זיצונג האָט דער „ראָבאָטניק" געמאַכט פאָלגענדע בעמערקונג אין שייכות מיט דער שאַפונג פון אַ נייער סיים־גרופּע, וואָס עס האָבען אונטערגענומען די אַזוי גערופענע „גאַפּראָוויאַ־טשעם":

„דער דאָזיגער איינפאַל איז זעלבסטפערשטענדליך אַדורכגעפאַלען, ווי עס איז איבעריגענס אַדורכגעפאַל פון אָנהויב אָן די גאַנצע „נייע" סיטואַציע אויף דער וויעסקאַ גאַס. זישט וועגען דעם געהט, וואָס פאַר אַ אינטערעסען עס האָבען די הערען דעפּוטאַטען פון „ליגעס" אין סיים, פון וועלכען עס איז מאַרשאַלעק צאַר בישעתו האָט הער וויערזשיקאָווסקי (היינט פון וואָלניק'ס גרופּע) געהאַט די בעסטע אינטערעסען, ווען ער האָט „רעפּרעזענטירט" מיטן חסד פון רעגענטשן־ראַט די „ליגע" אין מלוכה־ראַט פון „פּוילישען קעניגרייך" אין יאָהר 1918.

עס האַנדעלט זיך אין דעם, אַז אַלע צוזאַמענגענומען איז קינסטליך, גרויםמעסיג. אויב

איהר ווילט, זעהר ווייט פון לעבען פון די פּוילישע שטעט און פּוילישע דערפער.

אין דעם געהט עס טאַקע. אין דעם דאָזיגען איינציגען טימליכען צוריקקעהר צו דער „פּאַרטיאַיישקייט", איז ווידער פּשהאָן אַנ'„עריזאַץ" עמיצער וועט מיט רעכט זאָגען: „פאַרוואָס מאַכען דערוואַקסענע מענשען דעם אָנשטעל, אַז זיי פערשטעהן נישט".

ווען מיר וואָלטען געזען „סאַנאַציע" זשורנאַליסטען פון די יאָהרען 1926—1928 וואָלטען מיר געשטטפּער ט:

„דערהפאַר, ווייל זיי בעקומען דיעטען". אָבער מיר שענקען זיי דעם „אַרגומענט", ווייל מען דאַרף קיינמאָל נישט קאָפּען קיין מענשען, וואָס ליגען אויף דער ערד".

וועגען דודזינסקיס „דרשה" ויף דער מיטוואָך'דיגער סיים־זיצונג שרייבט דער „ראָבאָטניק":

„הער דודזינסקי האָט זיך דעקלאַרירט אַלס אַנ'עכטער „נאַראָדוויעץ", ווייל ער האָט גערעדט אין אַ שפּראַך נעמאַרגט פון דער „אָפּטיצע". ער זעהט אין פּוילען נאָר נאַציאָנאַליסטען און קאָמוניסטען. ער אַפּעלירט צום פּרעמיער, אַז ער זאָל אָפּרייניגען די אַמטען פון די קאָמוניסטישע עלעמענטען. דער פּראָצעס פון אַרויסקוועטשען די יודען פון האַנדעל דאַרף לויט דודזינסקין צונעאיילט ווערען. דאָס אַלץ צוזאַמען פערבינדט הער דודזינסקי מיט דער אויספיהרונג פון דער צוואה פון מאַרשאַל פּילסודסקי".

ווערטער־אויסטויש צווישען דעפּ. זאַמערשטיין און שחיטה־דעפּוטאַט דודזשינסקי

פון דער מיטוואָך'דיגער סיים־זיצונג

נאָך דער רעדע פון דעפּ. זאַמערשטיין האָט נאָכאַמאָל גענומען אַ וואָרט דער שחיטה־דעפּוטאַט דודזיבסקי, וועלכער ערקלערט, אַז ער איז „פּראָוואָצירט" געוואָרען דורך דעפּ. זאַמערשטיין און מוז איהם דערייבער ענטפערען.

אַ שטימע: נישט־ר טועלע שחיטה...

עס איז אַ פאַקט — ערקלערט דער רעדנער — אַז צוויי קעפּ־פּע קאָנען זיך נישט געפינען גלייכצייטיג אין דעמזעלבען אָרט. אויך צוויי פעלקער קאָנען נישט געפינען צוזאַמען קיין אָרט אין איין מלוכה.

דעפּ. זאַמערשטיין: מיר זעגען שוין דאָ 800 יאָהר!

שטימען אהא, איהר האָט דאָך נאָר וואָס אַפּלאָדירט סקריפּניקן!

— ווען מיר וואָלטען געוואוסט — דרשנט ווייטער דער ווירדיגער נאָכפאָלגער פון די געוועזענע ענדעקישע דעפּוטאַטען, — אַז די יודען זענען אַזאַ ווערטפול פאָלק. וואָלטען מיר פאַר זיי מקריב געווען די אינטערעסען פון פּוילען. אָבער — אָט האָבען זיי געהאַט אין זייערע הענד דעם מאָנאָפּאָל פון האַנדעל. וואָס האָבען זיי געמאַכט פון איהם?

דעפּ. זאַמערשטיין: וואו זענט איהר דאַמאָלס געווען?

— איהר האָט דעם מאָנאָפּאָל פון מלאכה און דער צושטאַנד איז אַ פּאַטאַלער ווייל איהר קאָנט גאַרנישט מאַכען אָנשטענדיג. איהר רעגירט מיט דער אינדוסטריע — וואָס פאַר אַ פּנים האָט זי? די שטעט און שטעטלעך, וואָס זענען דורך די יודען פערקאַפּט. דערמאַהנען גיבער איינען ווי איראָפּע.

דעפּ. זאַמערשטיין: פיל זאַכען בייאַ אייך דערמאַהנען אויך אזיען!

— דעפּ. זאַמערשטיין האָט דאָ געזאָגט, אַז מיר זענען שולדיג, דאָס איז טיילווייז אמת, מיר האָבען אַראָבגעבראַכט די יודען, כדי צו ברענגען דעם מאָנאָפּאָל פון די דייטשען, אַזוי אַיים זענען מיר געבליבען ביי אַ יודישען מאָנאָפּאָל, וואָס איז נאָך ערגער. מיר האָבען שוין געגוג ערפאַהרונג מיט די יודען אין דעם פון בעהמט זיך אויער בעציהונג צו זיי. איבריגענס האָט מען אונז די יודען אנגעוואָרפען אין משך פון 150 יאָהר פון אונזער פערקנעכטונג. היינט, ווען מיר זענען בעלי־בתים פאַר זיך קאָנען מיר העכסטענס טאָלערירען אַנ'ערטרעגליכען פּראָצענט יודען אָבער מיר קאָנען נישט ערלויבען, זיי זאָלען האָבען אַ מאָנאָפּאָל אין האַנדעל, מלאכה און אינדוסטריע. מען מוז אויך נעהמען אין אכט די פּערטיידיגונג פון דער מלוכה, וואָס פאַר אַ ווערט שטעלט פאַר דאָס יודישע פאָלק אַלס פערבינדעטער פון פּוילען בעת דער קומענדיגער מלחמה?

דעפּ. זאַמערשטיין: דריי מיליאָן פערפאָלגטע צעלנער זענען זיכער אַ גרויסע געפאַהר אין פאַל פון אַ מלחמה!

— דאָס יודישע פאָלק איז שטענדיג געווען אַ שלעכטער פערביינדעטער אין אונזערע קאַמפּען. דאָסזעלבע איז אויך געווען בעת אונזערע פּאָווסטאַניעס

דעפּ. זאַמערשטיין: אייערע „היסטאָריקער" שרייבען דאָך אַנדערש, אַז די פּאָווסטאַניעס האָבען נאָר געמאַכט די יודען...

— צוליב דער זיכערקייט פון דער פּוילישער מלוכה קאָנען מיר נישט ערלויבען, אַז די שטעט און שטעטלעך זאָלען בלייבען אין פרעמדע הענד, מיר מוזען זיך ווערען געגען יודישען קאָמוניזם. דער פּויער וועט אייך אונבעדינגט אַרויסשטויסען פון די שטעט פּונקט ווי ער האָט עס געטון אין די מערב־קאַנטען. קיין אַנדערער אויסוועג ווי עמיגראַציע איז פאַר אייך נישט פאַראַן! מיר זאָגען דאָס אָהן שום שנאה (!), אָפען און אויפריכטיג, ווייל מיר ווילען אייך העלפען צוריקגעווינען אייער אייגענע מלוכה, כדי איהר זאָלט נאָך אַזוי פיל יאָהרען פון גאַסטפריינדליכקייט פערלאָזען אונזער הויז. מיר ווילען זיין די הער־שער אין אונזער אייגען פּוילען!

דער איינדרוק פון דעפּ. דודזינסקיס העטערטער רעדע איז געווען זעהר גרויס און די דעפּוטאַטען האָבען זיך געשעהמט צו אַפּלאָדירען, נאָר איינצעלנע בראַוואָס האָבען זיך דערהערט.

ענדעקעס פּיקעטירען די יודישע קראָמען אין ווילנע

מיר לייענען אין די ווילנער יודישע צייטונגען:

די ענדעקישע סטודענטען ווילען זיך נישט בערוהיגען, כאָטש מאַצקעוויטש האָט שוין פּראַקלאַמירט: שלום, שלום.

דורכגעפאַלען אויפ'ן אוניווערזיטעטישען געביט — פּרובען זיי איצט מזל אין גאַס.

נעכטען בייטאָג האָבען זיך מיטאַמאָל אויף ווילנער און מיצקעוויטש־גאַס בעוויזען גרופּעס סטודענטען מיט שטעקענס אין די הענד און האָבען אָנגעהויבען צו פּיקעטירען די יודישע געשעפטען, נישט צולאָזענדיג קיין פּוילישע קליענטען. נישט ווייט פון די פּיקעטירער פלעגען שטיין נאָך אייניגע חברים און וואַרטען טאָמער דאַרף מען צוהעלפען פערטיידיגען די פּוילישקייט.

אַ פּאָליציאַנט האָט אייניגע פון די פּיקעטירער אויף ווילנער גאַס פערשריבען אין ביכעלע און אַוועק. די פּיקעטירער זענען אָבער צוריקגעקומען.

ערשט אויף דער אינטערווענץ פון ה' קאַפּלאַן־קאַפּלאַנסקי האָט די פּאָליציי אַ זייגער דריי ענדגילטיג פערטריבען די פּיקעטירער פון ווילנער גאַס.

אָבער אין אָוונד האָבען זיי זיך ווידער בעוויזען, די „העלדען". ביי פּרוזשאַנס געשעפט האָט זיך אַ זייגער 6 אָפּגעשפּילט אַנ'אמת'ער ספּעקטאַקל:

אויפ'ן טראָטואַר נעבען האָטעל „זשאָרזש" איז געשטאַנען אַ גרויסער צופּ־ידען — שמייכלענדיגער עולם און אָבסערווירט מיט גרויס אינטערעס, ווי אַרום געשעפט אויף דער אַנדערער זייט גאַס האָבען אַרומשפּאַצירט קאָרפּאָראַנטען מיט שטעקענס פערביי דעם פּאָליציאַנט, וואָס איז געשטאַנען האַ־ט נעבען די פענסטער פון דער שוין דריי מאָל צורעכט געמאַכטער קראָם.

* * *

אַ יודישער קרעמער האָט אונז איבערגעגעבען, אַז דער זיכערהייטס־רעפערענט אין סטאַראָסטווע ה' ראָק האָט איהם פערזיכערט, אַז די פּאָליציי האָט בעקומען אינסטרוקציעס צו האַנדלען זעהר שטרענג בנוגע די שטערער פון דער עפענטליכער רוה.

* * *

(א) נעכטען אַרום 11 פריה איז אויפ'ן לוקישקער מאַרק אַראָפּגעקומען אַ גרופּע סטודענטען, זיך אַוועקגעשטעלט ביי די יודישע סטראַגאַנעס און נישט צוגעלאָזט קיין פּוילישע קונים. צוזאַמען מיט די סטודענטען איז אויפ'ן מאַרק אַראָפּגעקומען נאָך אַ גרעסערע גרופּע יוגענדליכע, וועלכע האָט געוואַרט משמעות, אפשר וועט עפּעס פאָרקומען.

די סטראַגאַן־הענדלער פון מאַרק האָבען זיך געווענדעט צו די פּאָליציאַנטען, וואָס האַלטען אויפ'ן מאַרק וואַך, זיי זאָלען אינטערווענירען די פּאָליציאַנטען האָבען זיך אָבער אָפּגעזאָגט. די הענדלער האָבען דאַן זיך געווענדעט צום לאַווניק סעגאַל, וועלכער האָט אינטערווענירט אין דער סטאַראָסטווע. דאָס האָט געהאָלפען, ווייל באַלד איז אויפ'ן מאַרק אַראָפּגעקומען אַ גרעסערע אָפּטיילונג פּאָליציי וועלכע האָט די סטודענטישע פּיקעטען פונאַנדערגעיאָגט. איין סטודענט האָט מען פערהאַלטען פאַר שטעלען אַ ווידערשטאַנד דער פּאָליציי.

די סטודענטען זענען דאַן אוועק פון לוקישקער מאַרק און זיך צעלאָזט געטון אין די גאַסען ווילנער, מיצקעוויטש, שלאָסגאַס און ברייטער, וואו זיי האָבען זיך אוועקגעשטעלט ביי די יודישע קראָמען און נישט אַריינגעלאָזט קיין פּוילישע קונים.

אויך דאָ האָט זיך איבערגעחזרט די זעלבע מעשה: די קרעמער האָבען זיך געווענדעט צו די וואַך־פּאָליציאַנטען, יענע האָבען זיך אָפּגעזאָגט, די קרעמער האָבען אַלאַרמירט די קהלה און די קהלה האָט אַלאַרמירט די סטאַראָסטווע. נאָך דער אינטערווענץ אין סטאַראָסטווע זענען אויף די אַלע גאַסען אַראָפּגעקומען גרעסערע פּאָליציי־פּאַטרולען, וועלכע האָבען אַוועקגעטריבען די פּיקעטען פון די יודישע קראָמען. נאָך דעם אָבער ווי די פּאָליציאַנטען זענען אַוועק האָבען די פּיקעטען זיך ווידער אַוועקגעשטעלט. אַזוי האָט געדויערט דעם גאַנצען טאָג. עטליכע סטודענטען האָט די פּאָליציי לעגיטימירט און עטליכע פערהאַלטען.

* * *

מען גיט איבער אַ פּרט פון ווילנער גאַס: כל זמן מען האָט סתם פונאַנדערגעטריבען דעם עולם, האָבען די ענדעקישע סטודענטען זיך געהאַלטען העלדיש, געגריסט זיך מיט דעם פּיקעטירער וואָס איז געשטאַנען נעבען ראָג לידויסאַרעד. ווי נאָר אָבער אַ פּאָליציאַנט האָט דעם מענשען אָנגענומען פאַר דער האַנד, האָט דער לייב פון אַלקאַזאַר אָנגעהויבען לייקענען שטיין און ביין, ער האָט גאָר נישט פּיקעטירט, גלאַט געשמועסט מיט אַ בעקאַנטען און זיינע חברים — די איבעריגע לייבען — האָבען איהם גלייך אויפגעהערט צו דערקענען.

קיין ענטשעדיגונג די יודישע געליטענע וועט דער מאַגיסטראַט אין ווילנע נישט געבען

ח׳ לביא

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאַגיסטראַט איז צוו. אַנד. געשטאַנען די שאלה, וואָס פאַר אַ שטעלונג זאָל דער מאַגיסטראַט אָננעמען אין בעצוג צו די אינטערפּעלאַציעס און דרינגענדע פאָרשלאָגען, וואָס זענען אַריינגעפאַלען אויף דער לעצטער זיצונג אין שטאָט־ראַט, אין שייכות מיט די טרויעריגע געשעהענישען אין ווילנע.

קודם־כל איז בעטראַכט געוואָרען דער בונדישער פאָרשלאַג, וועלכער האָט צוו. אַנד. געפאָדערט, אַז דער מאַגיסטראַט זאָל אַרויסצאָהלען 10.000 זל. אונטערשטיצונג פאַר די געליטענע פון די לעצטע געשעהענישען. לויט'ן פאָרשלאַג פון אַנ'ענדעק האָט מען קיין דיסקוסיע איבער דעם פאָרשלאַג נישט געלאָזט פיהרען. וואָס איז שייך דעם עצם־פאָרשלאַג האָט מעהר ווי לאַווניק סעגאַל פאַר איהם נישט בעשטימט. דער מאָטיוו איז כלומרשט געווען, אַז נישט דער מאַגיסטראַט דאַרף אין אַזוינע פאַלען צאָהלען ענטשעדיגונג. לאַווניק סעגאַל האָט פאָרגעלייגט, אַז דער מאַגיסטראַט זאָל לפחות אַרויסגעבען אַנ'„אָפּיניע", אַז די געליטענע דאַרפען בעקומען ענטשעדיגונג, זאָל דאָס זיין דורך אַנדערע אינסטאַנצען. אָבער אויך דער פאָרשלאַג איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

דאַן איז געקומען די רייה אויפ'ן ענדעקישען פאָרשלאַג, וועלכער פערלאַנגט 5.000 גילדען פאַר די פּוילישע סטודענטען פון „בראַטניאַ פּאָמאָץ". לויט'ן פאָרשלאַג פון לאַווניק סעגאַל איז אויך וועגען דער אינטערפּעלאַציע קיין דיסקוסיע נישט געפיהרט געוואָרען. בנוגע דעם עצם 5.000 זל. איז בעשלאָסען געוואָרען. אַז היות ווי אין בודזשעט זענען זיי נישט פאָרגעזעהען, שיקט מען עס איבער דעם שטאָט־פּרעזידענט ער זאָל עס האָבען אין זינען ביים אויפשטעלען דעם נייעם בודזשעט פון מאַגיסטראַט.

לאַווניק סעגאַל האָט געמאָלדען, אַז ער האָט נישט דאַגעגען, ער בעט נאָר צוגעבען, אַז פון די 5.000 גילדען זאָל מען אויך אויסטיילען די יודישע סטודענטען. זיין בעמערקונג איז אָנגענומען געוואָרען און אַריינגעטראָגען געוואָרען אין פּראָטאָקאָל.

צום סוף האָט מען בעטראַכט די אינטערפּעלאַציע פון דער יודישער בירגערליכער „קאָלאָ", וועלכע האָט פערלאַנגט, אַז דער שטאָט־ראַט זאָל פערורטיילען די לעצטע געשעהענישען אין ווילנע. די סאַנאַטאָרישע ראַטמענער האָבען אָנגעוויזען, אַז אויך די סאַנאַטאָרישע רעזאָלוציע אויפ'ן שטאָט־ראַט האָט שוין עס געשטעמפּעלט.

לאַווניק סעגאַל האָט אָפּאָנירט, אָנווייזענדיג, אַז אין סאַנאַציע־פאָרשלאַג האָט זיך מעהר גערעדט וועגען אָנפאַל אויף דער וואוינונג פון רעקטאָר, איידער וועגען די אַנטי־יודישע געשעהענישען.

ביי דער אָפּשטימונג איז אָבער די יודישע בירגערליכע אינטערפּעלאַציע אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

1־טע, גרויסע וויסענשאַפטליכע
ענציקלאָפּעדיע
אין יודיש
אין 20 בענדער
אַרויסגעגעבען דורכ'ן דובנאָוו־פאָנד אין פּאַריז.
אַ ציהרונג פאַר יעדער שטוב,
אַנ'אוצר פאַר יעדען אינטעליגענטען מענש.
שוין אַרויס דער ערשטער און צווייטער באַנד,
אין דרוק דער דריטער באַנד.
פּרייז פון יעדען באַנד: אין פּראַכט־איינבונד — 24 זל.
אין האַלב־לעדער־איינבאַנד — 27.50 זל.
אַבאָנענטען האָבען דערמעגליכט אויסצוצאָהלען אין ראַטעס.
צו ווענדען זיך אין לאָדז:
צום פאָרשטעהער פון דער דובנאָוו־קאָמיטעט. אויף לאָדז און אומגעגענד ה. זילבערבערג, מעגליך פון 7—8 אָוונט און דער „קולטור־ליגע", זשעראָמסקי 68, טעל. 191-15.

וועגען רוהיגע נערווען...

צו די דערקלערונגען פון פרעמיער גענ. סקלאדקאווסקי

פון ישעיה אוגער

עס איז נאטירליך, אנ'אנגענעהמע זאך צו הערן דאס, וואס מיר האבען איינגעבעטן געהערט אין סיים פון פרעמיער און וויצע-פרעמיער.

עס איז נישט נאר אנגענעהם, נאר עס איז אויך מסוגל צוצוגעבן קוראזש דער בעפעלקערונג און צו שאפען א געהעריגע שטימונג אין לאנד, פאר די גרויסע חגאות, וואס רוקען זיך אן, האט עס א סך צו זאגען.

איך מיין דאס —

— וואס די פארשטעהער פון דער רעגירונג, דער פרעמיער גענעראל סקלאדקאווסקי און דער וויצע-פרעמיער קוויאטקאווסקי זיינען אזוי אפטימיסטיש געשטימט בנוגע דער אינערליכער לאגע אין פוילען און געבען אויך שיינע האפנונגען און די בעסטע אויסזיכטען אויף להבא.

מ'האט דעם איינדרוק ווי מ'וואלט שוין אינגאנצען פיינעקומען דעם ווירטשאפטליכען קריזיס ביי אונז אין פוילען. כמעט קיין קריזיס מעהר! —

— פון דער פאזיציע פון ווירטשאפטליכער דעפענסיווע זענען מיר אריבערגעגאנגען צו א אפענסיווע און אין דער אפענסיווע געהען מיר טריט ביי טריט פאראויס.

אזוי האט דערקלערט דער וויצע-פרעמיער פון דער סיים-טריבונע אראפ, און ער האט דעם גאנג פון דער „אפענסיווע" אילוסטרירט דורך א גאנצע רייה ציפערן און דאטעס. עס זענען אויסגעקויפט געווארען 15 טויזענד פאטענטען מעהר ווי אלעמאל. די צאהל באנקראטען, איז געוואלדיג געפאלען. דער אויסלענדישער האנדעלס-אומזאץ איז בעדייטענד געשטיגען. די מעהרסטען דערפרעהענדע ערשיינונג איז לויט דער מיינונג פון וויצע-פרעמיער דאס, וואס דער פויער איז נאך א לאנגער הפסקה ווידער געווארען א קאנסומענט אויפן שטאטישען סחורות-מארק. אויך די לאגע אין דער אינדוסטריע האט זיך בעדייטענד פארבעסערט: אט האט איהר א בעוויז:

— דער אלגעמיינער אינדעקס פון דער אינדוסטריעלער פראדוקציע, האט געזאגט הער וויצע-פרעמיער, האט זיך פארגעשטעלט אזוי: אויב מיר זאלען אננעהמען, אלס עווענטועלען אינדעקס פארן יאהר 1928 די צאהל 100, וואלט אויסגעקומען, אז אין יאהר 1932 האט ער אויסגעמאכט 54, אין 1935 — 66 און אין סעפטעמבער 1936 איז ער א שפרונג געטאן אויף 79.

קורץ און גוט —

— וואס ווייטער געהט אלץ מעהר צום בעסערן. און אז מ'וויל קען מען זאגען:

— עס געהט שוין זאגאר גאנץ גוט.

דער פרעמיער גענ. סקלאדקאווסקי ווידער האט אויף זיין שטייגער, מיט דער פשטות און גראדליניגקייט, וועלכע צייכענען אויס אלע זיינע ענונציאציעס, פעשטעלענדיג זיך מעהר אויף דער פסיכאלאגישער איינווירקונג פון דער גינציגער קאניונקטור, כאראקטעריזירט די לאגע אזוי:

— מיט איין ווארט, מיינע הערען קאלעגען, ביי דער דאזיגער בהדרגה'דיגער פארבעסערונג פון דער ווירטשאפטליכער סיטואציע זעהען מיר א בערוהיגונג פון די נערווען א גרעסערע רוהיגקייט, א סטאביליזאציע פון לעבען.

דער פרעמיער ווייזט דאן אן, אז די איצטיגע רעגירונג טוט אלץ וואס זי איז בכוח, אז אלע בירגער פון לאנד זאלען קענען געניסען פון סאציאלער גערעכטיגקייט. פאר די ווירטשאפטליכע דערגרייכונג אין דעם פרט האלט ער דאס אננעהמען פון איבער 1000 פויערשע קינדער אין די מלוכה-גימנאזיעס אלס סטיפענדיאנטען פון דארף. ער ווייסט נישט, האט געזאגט דער פרעמיער, וואס פון די קינדער וועט ווערען. אבער ער האפט אז א העלפט פון זיי וועט מיטהעלפען אויפצוהייבען דאס דארף, וואס אמבעלאנגט די שטייער-צאהלונגען ווערט אנגעווענדעט פאר אלעמען א גלייכע מאס; נישטא מעהר קיין מיוחסים, קיין פריוויליגיעטע, קיינעם ווערט נישט געמאכט קיין חניפות. פאר די ארבייטער אין דער מאנטאן-אינדוסטריע ווערט געזארגט אין א ברייטער מאס. אלס בעזונדערס דייטליכע סמנים פון דער ווירטשאפטליכער פארבעסערונג בעטראכט דער פרעמיער די פארבעסערונג פון די פרייזען פאר לאנדווירטשאפטליכע פראדוקטען, דאן דעם אומשטאנד, וואס מעהר ארבייטער ווערען היינט בעשעפטיגט אין דער מעטאל און בוי-אינדוסטריע, וואס די ארבייטסלאזיגקייט פערקלענערט זיך א. אז. וו.

ער האט דעריבער מיט רעכט געקענט דערקלערען:

— אז אויב ביז אהער האבען מיר געטראכט נאר וועגען היינטיגען טאג, קען מען היינט זאגען, אז מיר הויבען אן צו קלערען וועגען א רוהיגען מארגען אין פוילען.

אזא קאטעגארישע דעקלאראציע וועגען סטאביליזירטען היינט און א רוהיגען מארגען, וועגען וועלכען מען קלערט שוין גאנץ פלייסיג, א דעקלאראציע וואס ווערט נאך דערצו געמאכט נישט סתם פון א סיים-דעפוטאט, וואס קען זיך אמאל דערלויבען צו פאנטאזירען אדער צו זעהען די פאקטען אונטער א פערגרעסערונגס-גלאז. נאר פון פעראנטווארטליכען רעגירונגס-שעף פון דער רעפובליק, א רעאל-פאליטיקער, וועלכער האט פיינד פראזען און מאכט זיך נישט קיין אילוזיעס, א פראקטישער מענש, וואס קען גענוי אלע פונקציעס פון דער מלוכה-מאשין, די קוואלען פון איהר ענערגיע און די אויסווירקונג פון דער דאזיגער ענערגיע אויף די פערשידענע געביטען פון סאציאלען, פאליטישען און ווירטשאפטליכען לעבען פון דער רעפובליק —

— אזא דעקלאראציע איז באמת מסוגל צו בערוהיגען די נערווען און אריינצוברענגען א גרעסערע רוהיגקייט אין אלע פערזענליכע און בעציהונגען.

* * *

און דאך, ביי דער גאנצער אינערליכער בערוהיגונג און דער פארבעסערונג פון דער ווירטשאפטליכער לאגע, געהט ארום א טייל פון דער בעפעלקערונג מיט שטארק צערודערטע נערווען, און מיט געבראכענע געמיטער. און ווייט נישט בערוהיגט.

און דאס איז נישט קיין קלענער טייל פון דער בעפעלקערונג, נאר —

— מעהר ווי צעהן פראצענט פוילישע בירגער... גאנצע דריי און א האלב מיליאן יודען.

נישט דערפאר זענען זיי דענערווירט און בעאומרוהיגט, וואס זיי געניסען אזוי וועניג אדער כמעט גארנישט פון דעם אלעם, וואס איז דערגרייכט געווארען א דאנק דער פארבעסערונג פון דער ווירטשאפטליכער לאגע. מ'איז שוין שליסליך געוואוינט דערצו: נישט יודען ווערען צוגעלאזט צו דער ארבייט אין דער מעטאל-אינדוסטריע אדער צו דער „שווער-אינדוסטריע" בכלל: נישט די ארבייטסלאזיגקייט האט זיך צווישען יודען פערקלענערט, נישט מ'זארגט פאר זיי ווי פאר דער ארבייטערשאפט פון די קויהלען-גרובען, נישט מ'בעשעפטיגט זיי אין מלוכה'שע אונטערנעהמונגען און נישט זיי האבען אנדערע מעגליכקייטען און שאנסען צו פערדינען זייער ברויט.

פערקעהרט, גראד איצט, ווען די סיטואציע האט זיך אזוי ווייט פארבעסערט, אז מ'קען שוין רעדען וועגען „א בערוהיגונג פון די נערווען", וועגען „א גרעסערער רוהיגקייט", און א „סטאביליזאציע פון לעבען", האט זיך די נויטלאגע, די ארימקייט פון די יודישע מאסען בעדייטענד פערגרעסערט.

נישט דאס אליין ווירקט אזוי אויף די נערווען פון די יודישע מאסען, נאר דאס בעוואוסטזיין, אז אין דער צייט, ווען אין פוילען קען מען שוין טראכטען וועגען „א בעסערען מארגען", זענען זיי נאך לגמרי נישט זיכער מיטן היינט; אז אין דער צייט, ווען „דער פויער איז שוין ווידער געווארען א קאנסומענט פון שטאטישען סחורה-מארק", ווען די פערהעלטענישען האבען זיך אנגעהויבען צו סטאביליזירען און עס איז איינגעטרעטען א בערוהיגונג אין האנדעל און אינדוסטריע, אין אלע ארבייטס-ווארשטאטען, אויפן דארף און אין שטאט —

— האבען יודען געהאט אויף זיך א פשיטיק, א ארדזשיוואל, זאמבראוו, מינסק-מאזאוויעצק, וויסאקע-מאזאוויעצק, שידלאווע... און אזוי ווייטער...

— א קאמף פארן סטראגאן.

און דאן די סטודענטען-עקסצעסען, און ווילנא, און לעמבערג און אזוי ווייטער.

און דאס דעפרימירט און ענטמוטיגט נאך מעהר, ווייל —

— סוף כל סוף זענען דאך די סטודענטען נישט די „ציעמנא מאסא" פון אדזשיוואל, נאר „די צוקונפט פון פוילען".

אין דערזעלביגער צייט, ווען גענעראל סקלאדקאווסקי האט געהאלטען זיין עקספאזע אין סיים, האט הרב רובינשטיין אריינגעטראגען אנ'אינטערפעלאציע וועגען די געשעהענישען אין ווילנא. אויך די אנדערע יודישע דעפוטאטען וועלען נאך האבען צו דערציילען א סך טשיקאווע זאכען וועגען די כוליגאנישע מעשים פון די אנטיסעמיטישע סטודענטען, די געוועזענע שילער פון די גימנאזיעס אין וועלכע מען שטרעפט איצט אזוי אריינצוברענגען וואס מעהר פון דער דארפישער יוגענד.

אודאי איז דאס אננעהמען פון 1200 פויערשע קינדער אין די מלוכה-גימנאזיעס, וועגען וועלכע דער פרעמיער האט דערצעהלט, א זעהר דערפרעהענדע ערשיינונג. וויסען איז ליכט, בילדונג איז דערציהונג צו מענשליכקייט. אזוי האבען מיר טאקע שטענדיג געגלויבט. מיר האבען זיך ענטוישט אין דעם ווי אין א סך אנדערע גלויבונגען.

„די יוגענד אין די מיטעל-שולען איז פערווילדעט און ברוטאל. די לעהרער קוקען נאר אויפן לימוד און זארגען איבערהויפט נישט וועגען זייער דערציהונג, דאס רוב עלטערן ווידער דעמאראליזירען דירעקט זייערע קינדער; זיי דערציהען אין זיי די שלעכטסטע זאכען. מענשענהאס, קנאה און שנאה. אזוי ארום ענטוויקלען זיך ביי דער שול-יוגענד די געמיינסטע נייגונגען, ברוטאליטעט, כאמסטווע, שנאה צו מענשען, די נייגונג צו סאדיסטישע ארויסטרעטונגען".

אזוי שרייבט ח' גאלעצקי, דער שעף פון אנ'אפטיילונג פון קראקעווער שול-קוראטאריום אין דעם אפיציעלען „דזיענניק" פון דעם זעלביגען שול-קוראטאריום. אין אנ'ארטיקעל אונטערן טיטול „די יוגענד און געפאהר". ח' ג. מיינט, אז אין דער דאזיגער פערווילדערונג פון די שילער אין די מיטעלשולען דארף מען זוכען די סיבה „פון די שענדליכע עקסצעסען פון דער אקאדעמישער יוגענד".

— עס איז גאר קיין וואונדער נישט, שרייבט ער, וואס אלע מאל הערען מיר פון אזעלכע עקסצעסען. אז אין די מיטעל-שולען שטעהט שוין די יוגענד אויף א נידעריגער שטופע פון געזעלשאפטליכער און זיטליכער קולטור.

דאס איז זעהר טרויעריג. פראפעסאר שאר האט שוין די טעג געזאגט, אין מלוכה'שען בילדונגס-ראט:

— מ'ווערט פערצווייפעלט אינגאנצען, ווען מען שטעלט זיך פאר, אז די דאזיגע יונגע מענשען, וואס אנערקענען נאר דאס רעכט פון שטעקען און פון פויסט, וואס שלאגען זייערע קאלעגען און קאלעזשאנקעס, וואס טרעטען זייער מענשען-ווירדע מיט די פיס — אז זיי וועלען זיין אין דער צוקונפט אונזערע ריכטער, אונזערע דאקטוירים און די פערטיידיגער פון רעכט און גערעכטיגקייט...

און אזוי ווי מיר יודען דארפען נישט ווארטן אויף דער צוקונפט, ווייל מיר פיהלען שוין איצט אין דער געגענווארט, די ווירקונג פון דער „פארפיהרונג" פון די דאזיגע אקאדעמיקער, קענען מיר גאר אויף קיין פאל נישט זאגען:

— אז עס איז שוין איינגעטרעטען א גרעסערע רוהיגקייט.

* * *

א בערוהיגענדער מאמענט אין פרעמיערס עקספאזע איז געוועזען דער זאץ, וואס ער האט געזאגט:

— אז אין הסכם מיט די צוזאגען און אין הסכם מיטן ווילען צו דערהאלטען אלע בירגער ביי זייער רעכט, געבען מיר שטארק אכטונג, אז עס זאלען נישט פארקומען קיין אנטי-יודישע עקסצעסען, און פוילען פון עקסצעסען ווערען שטרענג בעשטראפט און אלע האבען זייערע קאנסעקווענצען.

און תוך כדי דבור האט ער צוגעגעבען:

— אז דערזעלביגער סאציאלער יושר פאדערט, אז מ'זאל זיך פרעהען און בעגריסען מיט פרייד די פעהיגסטע יחידים צווישען די פויערים, וועלכע געהען אוועק פון זייער דארף און שטאט אריין זוכען אנ'ערליך פערדינסט אין האנדעל און מלאכה.

און אט גראדע די דאזיגע צווייטע העלפט פון זאץ איז מסוגל זעהר צו בעאומרוהיגען. ווארום וואס פאר א לאגישער צוזאמענהאנג איז פאראן צווישען דער פראגע וועגען בעשטראפען פאר עקסצעסען און דער פראגע וועגען דער איבערוואנדערונג פון פויער אין שטאט אריין? — צי זענען די יודען געגען דעם דאזיגען רעכט פון פויער? — צי פערלאנגען זיי אז מ'זאל מאכען שוועריגקייטען דעם פויער, וואס מ'דארף עקסטרא בעטאנען, אז „דערזעלביגער סאציאלער יושר פאדערט?"...

די מעשה איז אבער, וואס אין אונזער ווירקליכקייט איז יא פאראן א צוזאמענהאנג צווישען די ביידע ענינים. ווארום —

— ווען די פעהיגסטע יחידים קומען אין שטאט אריין, ווערען זיי תיכף אויפגעהעצט און זעהען פיינט כל בעזייטיגען די יודישע סטראגאנעס און געהען זיך טעראריזירען די יודען און דער סוף איז — פשיטיק...

ליידער האט גענעראל סקלאדקאווסקי פערבייגעגאנגען צוויי זאכען, וואס האבען קיין שייכות נישט מיט איינאנדער. די ברייטערע פאלקס-שיכטען, האבען מיר מורא, וועלען אויסטייטשען דעם דאזיגען זאץ אזוי, ווי זיי האבען אינטערפרעטירט דעם פרעמיערס בארימטען „אוושעם". און אפשר וועלען זיי זעהן דעם „אוושעם" שטארקער בעטאנט אין דעם דאזיגען זאץ.

אלענפאלס —

— מיר יודען, פוילישע בירגער, קענען נאך נישט רעדען וועגען א סטאביליזאציע פון אונזער לעבען און וועגען רוהיגע נערווען...

דער ייווא און איצטיגען מאמענט

(צו דעם ייווא-חודש אין לאדז)

פון ז. קליינאוויטש

אין א שווערען מאמענט פאר'ן יודישען פאלק טרעט דער ייווא ארויס פאר דער יודישער עפענטליכקייט אין פוילען מיט דער בקשה איהם צו העלפען פערפעסטיגען און פערברייטערן זיין פארשערישע ארבייט. עס קאנען אין פלוג ארויסגעשטעלט ווערען טענות: צי איז איצט די פאסיקע צייט פאר וויסענשאפטליכער ארבייט? עס שטייען דאך איצט אין סכנה די עלעמענטארסטע לעבענס-אינטערעסען פון די מאסען; עס גייט דאך א קאמף ממש פאר'ן שטיקעל ברויט. פאר דער מעגליכקייט צו עסען — פון וואנען זאל זיך איצט נעמען הארץ צו קלערען וועגען רוחניות, צו פערפעסטיגען גייסטיגע פאזיציעס.

אבער ווען מען בעטראכט די זאך אביסעל ברייטער, זעהט מען באלד איין, אז אין תוך אריין זענען די טענות קיין טענות נישט. שוין אפגערעדט דערפון, וואס יודען האבען אין זייער געשיכטע שטענדיג געפינען אין זיך כוח גובר צו זיין די מאטעריעלע נויט דורך גייסטיגער אנשטרענגונג. עס איז אויך קלאר, אז דער ווידערשטאנד, וואס די יודישע מאסען קאנען ארויסווייזען געגען בעדריקונג, ווערט אויך א שיעור געשטארקט ווערען דורכ'ן גייסטיגען צוזאמענהאלט. און דער עיקר: בכדי צו געפינען די מיטלען, ווי אזוי צו בעקעמפען די נויט. דארף מען די נויט נישט בלויז שפירען, נאר מען בעדארף זי אויך קענען. מען דארף גענוי וויסען, וואו און וואס עס פעהלט, בכדי מען זאל קאנען אויסארבייטען א פלאן, ווי אזוי צו העלפען.

א סך פארטייען זענען פערהאן ביי יודען, א סך געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס ארבייטען צווישען אונז, מיהען זיך מיט וואס זיי קאנען אויסצובעסערען דעם מצב, צו פערשטארקען די יודישע פאזיציעס אויף אלע לעבענס געביטען, אבער מען מוז מודה זיין, אז קיין אלגעמיינער, כוללדיגער איבערבליק איבער דעם, וואס עס טוט זיך ביי יודען, וואו האלטען זיי אין דער וועלט, וואסערע אויסקוקען עס זענען פערהאן פאר'ן יודישען פאלק אויסצוהאלטען זיין קיום אין די שטורעמס פון דער צייט און ארויסצוגיין אויף דער פריי, ענטוויקלען אלע גייסטיגע כוחות, וואס עס פערמאגט און אויסצוואקסען צו א קולטור פאלק, ווי עס האט דאס רעכט און די מעגליכקייט וועדליג זיין גרויסער פערגאנגענהייט און וועדליג זיינע גרויסע ביז איצטיגע אויפטוען אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט, — מיט איין ווארט, א זיכער, בעגרינדעט וויסען וועגען יודישען פאלק היינט, וואס מען זאל קאנען פון דעם ארויסדרינגען די געהעריגע מסקנות פאר דער צוקונפט — איז דערוויל נאך נישטא. אויסצופילען אט דעם בלויז — שאפען א וויסענשאפט פון דעם יודישען פאלק פאר דעם יודישען פאלק איז געקומען דער ייווא. זיין אויפגאבע איז צו שטעלען און אויסצופארשען אלע פראגען פון יודישען לעבען מיט ריין וויסענשאפטליכע מיטלען צוליב ריין וויסענשאפטליכע צוועקען, אויפקלייבען פאקטען פון יודישען עבר און פון יודישען היינט און דערקלערען זיי אן פניות און משא פנים, אן פארטייאישע מיינונגען, און מעגען זיי זיין די בעסטע, און א פיהער גרייטע ענטפערס, און זאלען זיי זיין מי יודע ווי נייטיג.

און אלע, צו וועמען עס דערגייט דער רוף פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט: העלפט אונז פארשען דאס יודישע לעבען! — רופען זיך אפ מיט גרייטשאפט, ווער מיט מאטעריעלער אונטערשטיצונג און ווער מיט זיין וויסען און קענען. דער ייווא האט צונויפגעקליבען גאנצע אוצרות מיט מאטעריאל'ען וועגען לעבען פון יודישען פאלק אין אלע דורות, בפרט אין די לעצטע: דא זענען פערהאן ידיעות נישט בלויז וועגען גייסטיגען לעבען, וועגען רעליגיע און קולטור, ליטעראטור און וויסענשאפט, נאר אויך וועגען טאג-טעגליכען לעבען פון די יודישע מאסען, וועגען זייער עקאנאמישער לאגע אין פערשידענע לענדער, וועגען דעם קאמף וואס זיי פיהרען פאר זייער גלייכבערעכטיגונג ווי א מענש און בירגער, וועגען די ארגאניזאציעס פון יודישע ארבייטער אין קאמף פאר א יושרדיגער ארדנונג, וועגען די בעמיהונגען און פרובען פון יודען פון פערשידענע קלאסען צו שאפען א פרייען צענטער פאר'ן יודישען פאלק אין ארץ ישראל, וועגען דעם, ווי אזוי יודען שאפען זייערע נייע קיבוצים אין די לענדער מעבר לים; עס זענען אויך אויפגעקליבען טויזענדער דאקומענטען פון דער יודישער געשיכטע, בפרט פאר די לעצטע יאהרהונדערטער, צעהנדליגער טויזענטער ביכער, טויזענטער יאהרגאנג צייטשריפטען אין יודיש, העברעאיש און אנדערע שפראכען, וואס יודען בענוצען; צעהנדליגער טויזענטער נומערן פאלקלאר, זייער א סך מאטעריאלען צו פארשען די יודישע שפראך, וואס דערמיט האט מען זיך זעהר וויכטיג פערנומען; די לעצטע צייט איז אויך צוגעקומען א בעזונדערע אפטיילונג פאר יוגענט-פארשונג, וואס האט שוין בעוויזען [illegible] צוזאמלען א גרויסען און וויכטיגען מאטעריאל אין הונדערטער אויטאביאגראפיעס, טאג-ביכער און בריוו פון יודישע יוגענטליכע פון דער לעצטער צייט, וואס קאנען העלפען בעלייכטען די גרעסטע פראבלעם פון איצטיגען יודישען לעבען: די צוקונפט פון אונזער יונגען דור.

די אלע מאטעריאלען, וואס דער ייווא קלייבט צונויף, בלייבען נישט ליגען ווי אנ'אומגעוועגליך אייגענס, נאר עס ווערט כסדר רעגיסטרירט, סיסטעמאטיזירט און, ווי ווייט עס קלעקען מאטעריעלע און גייסטיגע מיטלען, בעארבייט און פערעפענטליכט אין די שריפטען פון ייווא (עקאנאמישע, היסטארישע, פילאלאגישע, פסיכאלאגישע, סאציאלאגישע), אין זשורנאל „ייווא-בלעטער", אין מאנאגראפיעס; זענען שוין אפגעדרוקט געווארען און פערשפרייט הונדערטער דרוק-בויגענס. נאך פיל מעהר וואלט מען געקאנט און געדארפט ארויסגעבען. ווען עס זאלען נאר זיין די געהעריגע געלד-מיטלען.

און מען מעג זאגען, אז די יודישע געזעלשאפט האט פערשטאנען אפצושאצען די איניציאטיווע און די אויפטוען פון ייווא. אין צוואנציג לענדער זענען פערהאן געזעלשאפטען פריינד פון ייווא, וואס העלפען איהם אין זיין ארבייט גייסטיג און מאטעריעל. אויך אין פוילען האט דער ייווא טויזענטער פריינד און העלפער. ווי שווער די צייט זאל נישט זיין, ווי גרויס עס זאל נישט זיין די מאטעריעלע נויט, וויפיל גזירות עס זאלען נישט פאלען אויף יודישע קעפ, פערשטייען דאך אלע, אז מען טאר דעם גייסט נישט לאזען איינשלאפען. אדרבא, קולטור-ארבייט מוז געטאן ווערען אויף להכעיס אלע בייזוויכער. אין דער גייסטיגער פעראייניגונג, קולטורעלען שאפען ווערט דאס פאלק שעפען כוחות בייצוקומען אלע בגישות און וועט סוף כל סוף דערלעבען בעסערע צייטען.

„נאציאנאליסטען" / פון לעא קעניג

גענעראל פראנקאס פאשיסטיש־קאנטער־רעוואלוציאנערען און זייערע מורישע חיילות, ווערען ס׳רוב באצייכענט אלס נאציאנאליסטען.

זייערע נאציאנאליסטישע פריינד און סימפאטיזירער אין אייראפע טוען עס; און אפילו די אייראפעאישע פרעסע און געזעלשאפטליכע מיינונג, וועלכע איז געגען אינטערווענציע און סימפאטיזירט יאקבי מיט דער שפאנישער רעגירונג, באצייכענען די פאשיסטישע רעבעלען אלס נאציאנאליסטען. מען טוט עס צוליב העפליכקייט און פאליטישען פארזיכט. אפשר וועט פראנקא זיגען און ווען יא — פיליכט וועט ער זיך דאך ־ ישט ערקלערען אלס דיקטאטאר ווי היטלער און מוסאליני.

רופט מען זיי דערפאר „די נאציאנאליסטען". וויסט די פאשיסטען און קאנטער־רעוואלוציאנערען נאר... די נאציאנאליסטען.

און דער אמת איז דאך, אז גענעראל פראנקא און זיינע פערשידען קאלירטע נאכפאלגער זענען נאציאנאליסטען. זיי זאגען עס אליין. זיי בעקעמפען דאס שפאנישע פאלק אינם נאמען פון א גרויסער מעכטיגער שפאנישער נאציע; זיי מאכען לופט־אנפאלען אויף די פרויען און קינדער פון שפאניע אינם נאמען פון דער גלארייכער שפאנישער געשיכטע.

מיט דער הילף פון דייטשע און איטאליענישע באמבעס און עראפלאנען בעקעמפען זיי די שפאנישע מאסען — אינם נאמען פון א גרויסער שפאנישער נאציע.

מיט דער הילף פון די געקויפטע זעלנער פון מאראקא, הרג׳ענען זיי אויס די שפאנישע ארבייטער — און אלץ ווייל זיי זענען נאציאנאליסטען, ווייל א זיי ווילען אויפשטעלען א גרויסע און מעכטיגע שפאנישע נאציע.

געוויס זענען פראנקא און זיינע נאכפאלגער נאציאנאליסטען.

און די נאציאנאליסטישע עלעמענטען אין אייראפא מוזען אלס אזעלכע באצייכענען די שפאנישע אויפשטענדער, וועלכע מאכען איצט חרוב שפאניע און דאס שפאנישע פאלק.

נאר אויב עס זענען נאך פריהער ארענטליכע נאציאנאליסטען אין אייראפא, דארפען זיי זיך איצט אנהויבען שעהמען מיט דעם ווארט נאציאנאליזם.

די ארענטליכע אייראפעער, וועלכע גלויבען באמת אז די עלעמענטען און פאקטארען — געגענווארטיגע און געשיכטליכע — וואס פאראייניגען א נאציע, א פאלק, זענען פיל שטארקער און איבערוועגענדער ווי די סאציאלע און עקאנאמישע אנטאגאניסטישע עלעמענטען אין יעדען פאלק — מוזען איצט שטארק אנהויבען צווייפלען אין דעם.

גענעראל פראנקא דעמאנסטרירט איצט פאר דער מענשהייט, וואס עס איז אזוינס נאציאנאליזם. דער נאציאנאליסט גענעראל פראנקא צושמעטערט איצט דעם נאציאנאליזם אין וועמענס נאמען ער קעמפט מיט דער הילף פון מורישע זעלנער, פאשיסטישע און נאצישע הארמאטען און עראפלאנען.

אט אזוי קעמפען נאציאנאליסטען פאר זייער נאציאנאלער גלארי. מען הרג׳עט אויס דאס אייגענע פאלק; מען מאכט חרוב דאס אייגענע לאנד, מען צופלישט די פרויען און קינדער פון פאלק צוליב א גלארייכער טראדיציע און מיט דער הילף פון פרעמדע נאציאנאליסטען, וועלכע האפען נאר צו געווינען אויפן חשבון פון שפאניע.

וואס איז א נאציע? — מענשען, וואס זענען פאראייניגט דורך שפראך, געשיכטע, קולטור, און געבורטלאנד.

אזוי האבען מיר אלע געגלויבט, אזוי האט מען אונז געלערנט. און מיט דער הילף פון דער אמונה האבען די פאשיסטישע דעמאגאגען איצט געשמידט און פארקנעכטעט זייערע מאסען און פעלקער.

פאטערלאנד, נאציע — וואס זענען זיי?

גליקליכע פאראייניגטע משפחות, וואו אלע זינגען פאלקס־לידער, טראגען נאציאנאלע קאסטיומען און טאנצען נאציאנאלע פאלקס טענץ.

מיט אט די אידילישע פארבען, אונגעפעהר, מאלען פאר אונז נאציאנאליסטען זייער נאציאנאלען אידעאל, א נאציע איז איין משפחה מיט איין נאציאנאלע פאהן, מיט איין נשמה. וועלכע איז גרייט העלדיש צו קעמפען און שטארבען פאר זייער פאהן, פאר זייער נאציאנאלען גייסט און פאלקס־נשמה.

איז געקומען גענעראל פראנקא און האט בעוויזען ווי נאציאנאליסטען קעמפען פאר זייער נאציאנאלער משפחה, פאר זייער פאלק און נאציע.

פיל ביטערער און ווילדער ווי מיט „פרעמדע" קעמפט ער איצט געגען א גרויסען טייל פון זיין אייגען פאלק, געגען די קינדער פון זיין אייגענער נאציע, פון זיין אייגענער משפחה.

דאס פלייש און ביין פון דעם אייגענעם נאציאנאלען גוף. פון דעם אייגענעם פאלקסטום פערצוילינגט ער איצט, און מיט דער הילף פון פרעמדע ראסען און פעלקער.

וואס זשע איז אזוינס נאציאנאליזם? וואו זשע איז די אזוי בעזונגענע נאציאנאלע גלארי און אייניגקייט?

ווען ציוויל־קריג קען זיין פיל ביטערער, ווילדער און ציניששער ווי א געוועהנליכע קריג צווישען פרעמדע פעלקער — טא, וואס איז אזוינס נאציאנאליזם און פאטערלאנד?

ווען א בינטעל פעאדאלען יונקערס מיט דער הילף פון גרויסע, אינדוסטריאליסטען, קענען אזוי צופליישען דאס אייגענע פאלק, אין וועמענס נאמען זיי רעדען אזוי שעהן, און נאר דערפאר, ווייל דאס „אייגענע" פאלק וויל עסען און מענשליך לעבען אין פרייהייט (און דאס קען שעדיגען זייערע פראפיטען און גיטער) — טא וואו איז די נאציאנאלע גלאריע, אין וועמענס נאמען זיי האלטען איצט מלחמה?

ס׳איז אפילו אמת, אז אויך די אנדערע עקסטרעמסטע און רעוואלוציאנערע בעוועגונגען און פארטייען שלאגען זיך נישט מיט זיידענע הענטשקעס, ווען עס מאכט זיך א ציוויל־קריג.

אבער דאס מוז דאך צוגעגעבען ווערען: זיי רעדען דאך נישט אזוי אידיליש פון נאציע, פאטערלאנד און פון איין נאציאנאלער פאלקס־נשמה.

גענעראל פראנקא און זיינע פערשידען קאלירטע געקויפטע און פרייוויליגע נאכפאלגער זענען יא די נאציאנאליסטען.

און אפילו די גרויסע נאציאנאליסטישע וועלט הייבט איצט אן מורא האבען פאר דעם ווילדען און צערישעטען „נאציאנאליזם".

—*X*—

גייסטיג־לעבען שטארקט זיך

צווישען די דייטשע יודען

פון יעקב לעשצינסקי

אפטמאל קומט אוים מקנא צו זיין די דייטשע יודען: זיי לעבען גייסטיג א סך אנ׳אינטענסיווערעס, א סך א טיפערעס, א סך א זיכערעס לעבען, ווי מיר, וואס האבען ארום זיך א לעבעדיגע יודישע מאסע מיט אנ׳אייגענער שפראך און מיט אנ׳אייגענער פערצווייגטער קולטור. אפילו אין צאהל זענען מיר נישט תמיד רייכער פון זיי. די אכט אדער ניין מיליאן יודיש־רעדענדיגע יודען האבען געוויס מעהר צייטונגען און מעהר טעאטערען, אבער טאקע נאר אין די צוויי עלעמענטארע קולטור־צווייגען זענען מיר, מיליאנען, רייכער פון די 400 טויזענד דייטשע יודען. נעמט מען זשורנאלען, וואס ענטהאלטען שטאף פון העכערן סארט און בעהאנדלען פראבלעמען טיפער און ברייטער, זענען די געשלאסענע דייטשע יודען רייכער פון די מיליאנען פוילישע, רוסישע, אמעריקאנישע און נאך אנדערע יודיש־רעדענדיגע יודען. נאר עס גייט אונז נישט דאס מאל אין דער צאהל. — א סך וויכטיגער איז דאך דער אינהאלט, דאס אריינדרינגען אהין, אריינזופען זיך אין דער אייגענער יודישער נשמה, דאס פערטראכטען זיך און צווינגען אנדערע צו טראכטען איבער דעם איינגארטיגען און אינציגארטיגען שיקזאל פון יודישען פאלק אין דער פערגאנגענהייט, איבער דער אויסערגעוועהנליכער טראגישער לאגע אין דער געגענווארט און איבער דעם גרויסען פראגעצייכען, וואס שטעהט פאר אונז אויפן וועג צו א נייער צוקונפט.

מען מוז דאך מודה זיין, אז ביי אונז, ביי די מיליאנען „יודיש"־נאציאנאלע יודען, הערשט אזא קאלטע שטילקייט, אז עס כאפט אפט אן א שוידער. און נישט מחמת מיר זענען זיכער מיט אונזער נאציאנאלער צוקונפט און ווייל אונזער קולטור־געגענווארט לעבט זיך איהר נארמאלען לעבען, זאל זיין אהן א בעזונדערן אויפשוואונג, אדער אויפבליה, אבער דאך נארמאל, געזונד, וואקסענדיג און שפירענדיג די יודישע מאסען. ליידער איז דאס נישט אזוי! אפשר פונקט פערקעהרט! נישט נאר איז נישטא קיין אויפשוואונג און קיין אויפבליה, נאר מען זעהט בפירוש, ווי די בלעטער וועלקען, ווי די ווארצלען פוילען, ווי די נאציאנאל יודיש־יודישיסטישע קולטור־שיף טרינקט זיך און זינקט, און דאך א רוהיג קוים און א שטיל־שווייגעניש, ווי אויפן שיף וואלטען געווען נישט לעבעדיגע מענשען, נאר שאטענס; ווי אויפ׳ן שיף וואלטען ארויפגעשוואומען שאטענס פון פרצ׳ס אלטען מארק, וואס קוויקען זיך מיט׳ן ריח פון קבר־ערד און אנטלויפען פון די ליכטיגע זוננען־שטראהלען.

דער אדער יענער בעאמטער, אדער טישטעבעאמטער שרייבער פערעפענטליכט פון צייט צו צייט א בוך. דיכטער א סך, אבער ווייניג טאלאנטפולע, פערפלייצען אונז מיט שירים; פובליציסטען בייזערן זיך, שרייען. נשוואלחטורע וועקען, רופען — ווער מיט טאלאנט און ווער אהן טאלאנט — אבער זעלטען ווער ס׳שטעלט גורל־פראגען, זעלטען ווער ס׳בעהאנדעלט גורל־פראבלעמען. מען לעבט ווי ס׳נישט איז און וויפיל ס׳נישט איז. אהן פערטראכטען זיך וואוהין די סטיכיע טרייבט און פיהרט און וואוהין זי קען פערפיהרען. מען שווימט! נישט מחמת מען וויל שווימען אין דער אדער יענער ריכטונג, נאר מחמת דער ווינט טרייבט אהין. מ׳האט קיין מוט נישט זיך אפצושטעלען און אוועקשטעלען דעם גרויסען פראגע־צייכען: וואוהין? לחיים או למות? געהט מען בארג ארויף אדער בארג־אראפ? איז דער בארג־אראפ א צייטווייליגער, ארויסגערופען פון אויסערליכע אורזאכען, פערורזאכט פון ארומיגען פרעמדען דרוק, אדער דאס איז אנ׳ארגאנישע גליטשען זיך אין תהום אריין, א נאטירליך אויסגעהן פון כוחות ביי א פאלק, וואס איז ארויס פון געטא איז נישט איינגעלידערט געווארען אין דער ארומיגער פרעמדער קולטור, צעריסען די אלטע רעליגיעזע לוחות און נישט געשאפען, נישט געקענט שאפען קיין נייע וועלטליכע לוחות; א פאלק, וואס איז געצוואונגען צו לעבען אפגעזונדערט אהן אנ׳אייגענעם באדען; א פאלק וואס איז געבליבען הענגען צווישען געטא און פרעמדער ארום און קען נישט גיהן צוריק און נישט ווייטער.

אט די דאזיגע צענטראלע טראגעדיע אונזערע: נישט קענען זיך אין גלות אזוי שטארק אינזאלירען פון דער פרעמדער ארומיגער וועלט, אז עס זאלען ווידער אנהויבען וואקסען געטא־טויערען און עס זאל ווידער געשאפען ווערען א געטא־באדען, אנ׳אפגעריסענער און אפגעצוימטער פון פרעמדע פערפליצונגען, און דעריבער אנ׳אייגענער; פון דער צווייטער זייט, נישט קענען איבערטראגען דעם גאנצען שאפונגסציגען אונזערן אויף יענעם היסטארישען באדען, וואו עס ווערט געמאכט דער איינציגער ערנסטער פרוב צו אקערן אייגענע ערד און צו פערזייהען אייגענע זוימען — אט די דאזיגע צענטראלע טראגעדיע אונזערע פעהלט אין אונזער ליטעראטור. מען דרעהט זיך ארום איהר: מען פערטשעפעט אמאל א ווינקעל, א שפיץ, אבער צוגעהן צו איהר פנים, אריינקוקען איהר גלייך אין די אויגען — אזוי פיל מוט און דרייסטקייט האט מען ביי אונז נישט.

אהן מעג עס קלינגען פאראדאקסאליש, אבער ס׳איז אזוי: חוקא דאס קליינע בינטעלע דייטשע יודען, אפגעריסען און אפגעפרעמדט פון יודישען מקור מעהר פון אונז, אבער אריינגעשלייידערט מיט געוואלד אין געטא. אין א לעדיגען פוסטען געטא, וואו קיינע אילוזיעס פערפיהרען. וואו קיינע ירושות נארען, וואו קיינע פאלשע האפנונגען פערבלענדען — די דאזיגע נאקעטע, ירושה־ארימע און אילוזיעס־פרייע, יודען ווערען אפשר זיך ארויסווייזען שעפערישער און פרוכטבארער, ווי מיר, די יודיש־יודען, בעלאדענע מיט א שווערער ירושה און מיט א סך אילוזיעס.

געוויס זענען א סך פון די דייטשע יודען, און נישט פון די ערגסטע געווארען אזוי פריטשמעליעט, פון דער היטלערישער שטינק־באמבע, אז זיי האבען געהאלטען פאר בעסער אומצוקעהרען דעם רבונו של עולם די איינטריטס־קארטע, איידער אנהויבען פון ס׳ניי אנ׳אלט, פערנעמען לעבען; ס׳איז געווען צו ליידען דעם נעזשענטונגס־בריף פון טוכאלסקין פאר׳ן בעגעהן זעלבסמארד, כדי צו חרוזען דעם גאנצען גיהנום־אפגרונט, אין וועלכען דער מענש איז געפלויגען שווין אין ערשטען מאמענט, ווען ער האט דערפיהלט, אז מ׳איי נישט אויף קאטאוועס דאס מאכען פאר א יודען איהם, טוכאלסקין, איינעם פון די טאלאנטפולסטע דייטשע שרייבער, איינעם פון די געצעהלטע מייסטער פון דער דייטשער שפראך, איינעם פון יענע אסימילירטע יודען, וועלכער האט אבסאלוט גארנישט פערגעסען פון זיין יודענטום און פון גארנישט זיך נישט אפגעזאגט ווייל ר׳האט נישט געהאט וואס צו פערגעסען און פון וואס זיך אפצוזאגען; איהם, טוכאלסקי׳ן, חכם דורך און דורך דייטש, באטש מיט אנ׳אינטערנאציאנאליסטישער וועלט־אנשויאונג — און ווייל אלע קניפען מיט יודען און מיט יודענטום, הן אין געגענווארט, הן אין פערגאנגענהייט, זענען טויען אבסאלוט איבערגעריסען — איז נישט געוועזן קיין מעגליכקייט קאנטאקטען אנצוקניפען, זענען נישט געווען קיין פעדים, פאר וועלכע דער זעלבסטפערהאלטונגס־אינסטינקט זאל זיך אנכאפען און זאל פרובען זיך צוטוליען צו א נייער פרעמדער וועלט, וועלכע מוז אויפ׳ן בעפעהל פון א גרופע באנדיטען ווערען דיין וועלט, דיין נשמה, דיין לעבענס־זאפט, דיין לעבענס־זין. און טוכאלסקי, ווירקליך אנ׳אויסשליסליך טאלאנטפולער מענש מיט אנ׳אידעלער נשמה און א טיפען אינטעלעקט, מיט גרויסע מאראלישע פאדערונגען צו זיך, האט נישט געקענט און נישט געוואלט אנטאן די יודישע מאסקע, האט נישט געוואלט אנטאן א מחתרות־היטלער׳ן מיט זיין חברותא און ווערען א יוד, זיך נאכהענגען נאכ׳ן יודישען וואגען און זיך פיהלען פאר אנ׳איבעריגער, פאר א פינפטע ראד צום וואגען.

ער איז אוועק און געלאזט א בריף צו ארנאלד צווייג; א בריף, וואס וועט דעם קומענדיגען היסטאריקער דינען פאר בעסטען און רייכסטען צייט־דאקומענט, פאר דער בעסטער און טיפסטער אפשפיגלונג פון דעם נשמה־חורבן. וואס די נאצי־איבערקעהרעניש האט אנגעמאכט אין א גרויסען טייל פון דייטשען יודענטום.

עס זענען אויך געוויס פארהאן א סך מיטעלמעסיגקייטען, וועלכע האבען זיך ארויסגעשלעפט אויף דער יודישער שיף. ווייל פון דער דייטשער האט מען אזוי פערטריבען, אז ס׳איז נישט געבליבען קיין ברעקעל האפענונג זיך צו, נישט איז צוריק ארויפצופען אויף איהר און ווייל פון יודישקייט איז ווי נאר פערבליבען יענער אונאנגענעהמער פסוק פון „ס׳איז בעסער צו לעבען ווי א הונט, אידער שטארבען ווי א לייב" (טוב כלב חי מארי מת).

אבער ס׳איז אויך פארהאן א דריטע גרופע, וועלכע בעשטעהט פון צוויי סארטען: פון אזעלכע וואס האבען זיך אויך פריהער אינטערעסירט מיט יודישע ענינים, געשריבען וועגען יודען און פאר יודען, אבער ערשט איצט האבען זיי בעקומען פליגלען, שוואונג, שעפערישען זאפט, גאנץ אנדערע השגות און א גאנץ אנדערן ערנסט: און פון אזעלכע, וועלכע זענען מיטן גוף געווען פון פרעמדע דארטען געשריבען, געארבייט, געטומעלט, אבער מיט דער נשמה, אומבאוואוסט, זענען זיי געווען יודען, שטארק געבונדענע צו יודישער פערגאנגענהייט, שטארק גענייגטע צו יודישע אינטימע איבערלעבענישען און בענקשאפטען, גרינג זיך אנצוציינדען מיט יודישען פייער, גרינג זיך איינצולעבען אין יודישען טרויער און אין יודישער פרייד. אט די דאזיגע האבען ווי אויפגעלעבט, צו זיך געפונען דעם וועג, א היים געפונען פאר דער נשמה, וואס האט געוואגלט אין דער פרעמד. און נישט ווי פערטריבענע, נאר ווי אויסגעלייזטע; נישט ווי ארויסגעשמיסענע, נאר ווי בעפרייטע, האבען זיך די דאזיגע פרעמדע פלאנצער גענומען פלאנצען דעם אייגענעם ווייןגארטען.

אט האט מען אין יודיש־דייטשען זשורנאל, דער „מארגען", געשטעלט א פראגע וועגען דער געגענווארט און צוקונפט פון א יודישער ליטעראטור אין דער דייטשער שפראך אדער בכלל אין פרעמדע שפראכען. איך וויל זיך נישט אפשטעלען אויף איינציגע תשובות — אונז אינטערעסירט נישט דאס מאל די מיינונג פון דעם אדער יענעם איינצעלנעם שרייבער, מעג ער זיין אפילו א סטעפאן צווייג, א מאקס בראד אדער א לאסקער־שילער. דער לייענער ווערט געוויס מיט גרויס אינטערעס און מיט הנאה בלעטערן די דאזיגע זייטלעך, אין וועלכע ער וועט געפינען טיפקייט פון איבערלעבונג און געדאנק, ציטער פון הארץ און נשמה, איינענארטיגקייט פון זוכען א זין און א צוועק פאר דעם נייעם יודישען שאפען, און זארג און ווידער זארג פאר א צוקונפט, פאר א באדען פארן אייגענעם שאפען.

צוריק מיט א פאר חדשים האט דער איינציגער זשורנאל ארויסגעגעבען א ביכעל. געווידמעט נאר דער פראגע פון גלות איז דאס געווען א ניווא פון בעהאנדלען די דאזיגע פראגע, אז עס האט זיך געוואלט איבערזעצען די ארטיקלען און זיי געבען אונזערע לייענער. נישט נאר האט מען אלזייטיג די פראגע בעלויכטען היסטאריש פילאזאפיש, נאר מען האט געפיהלט אין יעדער שורה די גרויסע אומרוה, וואס טראגט זיך ממש אין דער לופטען פון איין יודישען קיבוץ צום צווייטען. פון איין יודישען עק־וועלט יהדענטום צום צווייטען.

אט די דאזיגע אומרוה און דער מוט ביים שטעלען די קארדינאלסטע פראגען פון אונזער היינט און מארגען, ביים שטעלען די גרונד־פראגע פון נאציאנאלער עקזיסטענץ, איהר מעגליכקייט, איהר געוואונטקייט. איהרע פערספעקטיוון און איהר זין — אט דאס איז כאראקטעריסטיש פאר אלץ, וואס ווערט איצט געשאפען פון דייטשע יודענטום: הן אין בעלעטריסטישע און פאעטישע ווערק און הן אין פובליציסטישע און וויסענשאפטליכע ווערק.

עס פיהלט זיך ביים דייטשען יודענטום, וואס איז פאליטיש אזוי שוואך און אין אזא ירידה־צושטאנד, א גייסטיג לעבען פון א גרויסער אקטיווקייט און פון א טיפער זעלישער אויפגערעגטקייט. און אט די דאזיגע נשמה־אויפגערעגטקייט און הארץ־גערירטקייט געבען צו א בעזונדערן חן און א בעזונדערען געשמאק אלע זייערע שאפונגען.

צרות מאכען שעהן! ליידען מאכען מענשען הארציגער, טיפער און נשמה׳דיג רייכער!

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

ווי אַזוי יודען האָבען ענטוויקעלט די אינדוסטריע און געראַטעוועט קריסטליכע וועבערס פון אונטערגאַנג...

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

אין די רעגירונגס־קרייזען האָט מען זיך אָפּגעגעבען א דין־וחשבון פון דעם שווערען ווירטשאַפטליכען מצב פון דער יודישער בעפעלקערונג און אויף די זיצונגען פון קעניגליכען אדמיניסטראַטיוון ראַט און דעם יודישען קאָמיטעט האָט מען בסדר איבערגעטעקייט די פערשידענע פּראָיעקטען צו פערבעסערן דעם קיום פון יודען: מען האָט פּראָפּאָנירט אַגראַריזאַציע (וואָס האָט געגעבען קליינע רעזולטאַטען), מען האָט פּראָפּאָנירט די אונטערשטיצונג פון די פערשפּרייטונג פון מלאכה צווישען יודען דורך הנחות און גרינגליכקייט מיט די קרעדיט ליבע בעלי־מלאכות. מען האָט אויך גערעדט וועגען גרינדען האַנדווערקער־שולען פאַר יודען. אָבער די אַלע פּראָיעקטען זענען שליסליך דורך דער רעגירונג נישט אָנגענומען געוואָרען. אויך מאָנטעפיאָרעס מעמאָריאַל וועגען יודישע רעפאָרמען, וואָס איז פאָרגעלייגט געוואָרען דער מאַכט, איז געבליבען אָהן אַנ'ענטפער.

טראָץ אַזוי ווייניג ווי די רעגירונג האָט געטון אום צו פערבעסערן דעם יודישען מצב, האָבען עס אויך געטון די אַנפיהרענדיגע יודישע ספערעס: די אָרטאָדאָקסישע האָבען נישט געטון קיין האַנד אין קאַלטען וואַסער, וואַרטענדיג אויף א ישועה פון הימעל און די אויפגעקלערטע יודען ווידער, זייענדיג פערטאָן מיט „קולטור־קאַמף", האָבען זיי נישט געהאַט קיין צייט און אפשר אויך נישט קיין פערשטענדניש פאַר ווירטשאַפטליכע ענינים.

דערווייל פערטיפט זיך די יודישע פּויפּעריזאַציע וואָס אַמאָל מעהרער און דערגייט צום קולמינאַציע־פונקט אין די יאָהרען 1830—1850. די יאָהרען זענען געווען די קריזיס־צייט אין יודישען ווירטשאַפטליכען לעבען. נעבען די דערשיינונגען פון גרעסטער ווירטשאַפטליכער דעפּרעסיע, זענען שוין בעמערקבאַר די ערשטע צייכענס פון א פערבעסערונג, וואָס שטייט אין אַנ'ענגע צוזאַמענהאַנג מיט דער אַלגעמיינער פערבעסערונג פון ווירטשאַפטליכען לעבען אין קעניגרייך און קודם כל — מיט דעם אינדוסטריאַליזירונגס און קאַפּיטאַליזירונגס־פּראָצעס. אויפן פינסטערען פאָן פון יודישען ווירטשאַפטליכען לעבען, בעווייזען זיך די ערשטע ליכטיגע פינקעלעך. און דאָס זענען די יודישע ישובים אין די הויפּט־צענטערס פון האַנדעל און אינדוסטריע איבער לאַנד. איינער פון די דאָזיגע ישובים, וואָס בעווייזט אויפן פאָהן פון אַלגעמיינער דעפּרעסיע, די ערשטע סימנים פון א פערבעסערונג אין ווירטשאַפטליכען פאָרשריט, איז טאַקע דאָס לאָדזשער יודענטום.

די יודישע מאַסען פון פּוילען, נישט האָבענדיג קיין ווירטשאַפטליכע אָנפּ־הערשאַפט און זייענדיג דורך דער רעגירונג איבערגעלאָזט צו זייער אייגענעם גורל, זוכען ווי ספּאָנטאַניש און אָהן פּלאַן אַנ'אויסגאַנג פון זייער שווערער ווירטשאַפטליכער מצוקה. ווי אָפט אין דער יודישער געשיכטע, בעמיהען זיי זיך אויך דאָ צו געפינען עפּעס א דערלייכטערונג אין עמיגראַציע. אָבער די עמיגראַציע קיין אַמעריקא — וואָס איז פאַר פּוילישע יודען אַזוי וויכטיג געווען צום סוף פון יאָהרהונדערט — האָט דעמאָלט נאָך אויפגענומען קוים עטליכע טויזענט נפשות, אויך נישט קיין גרעסערע פערלייכטערונג האָט געקענט ברענגען די עמיגראַציע קיין גאַליציע. אויך די עמיגראַציע קיין רוסלאַנד, וואָס איז אין תחילת געווען פערבאָטען און שפּעטער, א דאַנק דעם אוקאַז פון 12. יוני 1857. טיילווייז פערלייכטערט, איז געווען אַנ'אומבעדייטענדיגע. דעמאָלט, א דאַנק דעם דוחק אין עמיגראַציע־מעגליכקייטען, האָט זיך אָנגעהויבען א שטאַרקע איננערליכע אימיגראַציע צו די אינדוסטריע־שטעט און די גרעסערע האַנדעלס־צענטרען. אָבער לאָדז איז דעמאָלט נישט געווען דער איינציגער און נישט דער שטאַרקסטער מאַגנעט פאַר דער יודישער אימיגראַציע־בעוועגונג. אין א גאַנצער ריהע אינדוסטריע און האַנדעלס־שטעט, לאָזט זיך אין דער עפּאָכע בעמערקען א גלייך שטאַרקער און טיילמאָל אפילו נאָך א שטאַרקערער ווי אין לאָדז צוואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג אַזוי ווי מיר קענען זיך איבערציינגען פון דער ווייטער אָנגעגעבענער סטאַטיסטישער אויפשטעלונג:

אין יאָהר 1808 האָט אָזאָרקאָוו אינגאַנצען קיין יודען נישט פערמאָגט און אין 1857 האָבען שוין אין אָזאָרקאָוו געוואוינט 3262 יודען.

אין דאַבּיע האָבען אין 1808 געוואוינט 90 יודען און אין 1857—701.

אין 1808 האָבען אין קאַליש געוואוינט 2535 יודען און אין 1857—4352.

אין טורעק האָבען אין 1808 געוואוינט נאָר 33 יודען און אין 1857—653.

בעת אין 1808 האָבען אין זדונסקאַוואָלע אינגאַנצען קיין יודען נישט געוואוינט, האָבען אין 1857 זיך שוין דאָרט געפינען 1676 יודען.

אין לאָדז האָבען אין 1808 געוואוינט 58 יודען און אין 1857—2886.

אין זגערזש האָבען אין 1808 געוואוינט 27 יודען און אין 1857—1637.

אין 1808 האָבען אין טאָמאַשאָוו אינגאַנצען קיין יודען נישט געוואוינט און אין 1857, וואוינען שוין דאָרט 1879 יודען.

אין פּאַביאַניץ האָבען אין 1808 זיך געפונען 27 יודען און אין 1857—751.

ווען אין 1808 וואוינען אין בעלכאַטאָוו נאָר 17 יודען, וואוינען שוין דאָרט אין 1857—1100 יודען.

אין טשענסטאָכאָוו האָבען אין 1808 געוואוינט 495 יודען און אין 1857 — 3976.

אין סובאַלק וואוינען אין 1808 — 44 יודען און אין 1857 — 6587.

אין לאָמזשע געפינען זיך אין 1808—57 יודען און אין 1857 — 2608.

אין 1808, אין אָסטראָלענקע נאָר 99 יודען און אין 1857 — 1128.

אין פּולטוסק. אין 1808—56 יודען און אין 1857 — 1913 יודען.

אין 1808 וואוינען אין וולאָצלאַוועק נאָר 4 יודען און אין 1857 וואוינען שוין דאָרט 1255 יודען.

אין מלאַווע וואוינען אין 1808 — 137 יודען און אין 1857 — 1650.

אין וואַרשע וואוינען אין 1808 נאָר 9 טויזענד יודען און אין 1857 — 40.922.

סיי אין די נייע אימיגראַציע צענטערס, סיי ווי אין די אַלטע היימען, וואַרפט זיך א בעדייטענדיגער טייל יודען איבער צו די נייע האַנדעלס און קרעדיט־צווייגען, וואָס זענען געווען פערבונדען מיט דער פריש־ענטשטאַנענער אינדוסטריע און קודם כל מיט דער טעקסטיל־אינדוסטריע. דעם דאָזיגען פּראָצעס האָבען מיר געהאַט די מעגליכקייט נאָכצופאָלגען אין לאָדז אָבער נישט בלויז אין לאָדז האָבען יודען בעהערשט דעם האַנדעל מיט שטאָפען און מיט טעקסטיל־אויסאַרבייטונגען. וועגען אַזאַ ענליכע דערשיינונג הערען מיר אויך אין א גאַנצער ריהע אַנדערע שטעט: אין די 30־ער יאָהרען, געפינט זיך אין זגערזש דער גאַנצער האַנדעל מיט טעקסטיל־אויסאַרבייטונגען און מיט גאַרן, אין די הענד פון יודישע סוחרים, אַזוי איז אויך געווען אין טאָמאַשאָוו, אין אָזאָרקאָוו, אין קאָנסטאַנטינאָוו, אין זדונסקאַוואָלע, אין פּיעטרקאָוו און אין לאָמזשע, אין די שטעט, וואו עס האָבען זיך נישט געפינען קיין ענטשפּרעכענדיג פערמעגליכע יודישע סוחרים, האָט די רעגירונג זיך בעמיהט אַזעלכע אויסצוגעפינען און זיי צוזאַמענרעדען זיך צו בעזעצען דאָרט און האָט מיט זיי געשלאָסען ספּעציעלע אָפּמאַכען, אין וועלכע זיי האָבען זיך מתחייב געווען איינצוקויפען ביי די וועבערס זייער פּראָדוקציע. יודישע סוחרים האָבען אין א סך שטעט אָרגאַניזירט די ליין־אינדוסטריע: אין די 30. יאָהרען, האָבען אין פּאַביאַניץ זיך געפינען 18 יודישע ליין־פאַבריקאַנטען. אין זדונסקאַוואָלע, קאַליש, קאָנסטאַנטינאָוו, קאַמיענעץ פּאָלסקי, טשאַרגילאָס, טשענסטאָכאָוו און טיילווייז אויך אין וואַרשע און טאָמאַשאָוו האָבען די וועבערס במעט אויסשליסליך געאַרבייט פאַר די יודישע פערלעגערס און די דאָזיגע בעל־הבתים האָבען זיי געראַטעוועט פון פולשטענדיגער אַרבייטסלאָזיגקייט. די צאָהל פון יודישע סוחרים און פערלעגערס אין דער גאַנצער טעקסטיל־אינדוסטריע, האָט בכן שוין אין די 30. יאָהרען געמוזט זיין א גאַנץ גרויסע, מיר מיינען, אַז די גרעסטע יודישע סוחרים און פערלעגערס, זענען אין תחילת געווען אין קאַליש און אין טשענסטאָכאָוו; ערשט שפּעטער, ווען דער בעטייל פון לאָדז איז זיך פונאַנדערגעוואַקסען און עס האָבען זיך אָנגעהויבען די רעפּרעסיעס געגען יודען אין די גרענעץ־שטעט, האָט א געוויסער טייל יודישע סוחרים און פערלעגערס פון די דאָזיגע שטעט, זיך אָנגעהויבען איבערציה'ען קיין לאָדז.

מיר אַהן זיין!...

מאָנאָלאָג פון משה קאַפּויר

פון י. אָבערזשאַנעק

אין דער היים, ביי מיינע עלטערן, האָט מען מיך גערופען משה קאַפּויר. פאַרוואָס האָט מען מיך אַזוי גערופען? ווייל איך האָב אַלץ געטון קאַפּויר. צוערשט האָב איך געגעסען און דערנאָך האָב איך געמאַכט אַ המוציא. צוערשט האָב איך געטרונקען און דערנאָך געמאַכט אַ שהכול. אין דער פריה האָב איך געדאַוונט מעריב און ביינאַכט — שחרית. פון אונטען האָב איך אָנגעטון די הויזען, און פון אויבען — ס'העמד. אויף די פיס האָב איך אָנגעטון די הענטשקעס, און אויף די הענד — די שקאַרפּעטקעס. די הויזען האָב איך שטענדיג אָנגעטון מיט'ן אָספּאָרעק פון אונטען...

איצט, אַז איך בין שוין אַ דערוואַקסענער מענש, טו איך אויך אַלץ קאַפּויר: זומער טראָג איך אַ וואַטעגע וועסט, און ווינטער — ס'אַלפּאַגענע כאַלאַטעל. ברענט די זון, גייע איך אין קאַלאָשען, גייט אַ רעגען, גייע איך אין האַלבע לאַטשען מיט צוריסענע זוילען. ברילען טראָג איך אויפ'ן שטערן, און דעם קאַפּעלוש מיט דער פאַדשעווקע אַרויף.

אַז מ'האָט מיר גערעדט אַ שידוך, האָב איך געזאָגט צו דער כלה:

— נו, טאַכטערשי, אַ סוף, לאָמיר גייען חתונה האָבען.

האָט מיך יענע אָנגעקוקט, ווי כ'וואָלט חלילה געווען משוגע.

— יונגע'מאַן, וואָס רעדט איהר? — האָט זי געזאָגט — צוערשט דאַרף מען דאָך שרייבען תנאים!

— נישט ביי מיר. איך האָב צוערשט חתונה און דערנאָך שרייבט מען תנאים — אַזוי האָב איך געזאָגט צו דער כלה, און היות ווי די כלות האָבען זיך נישט געוואָלט „זגאַדזשען" אויף מיין „פּראָפּאָזיציע", בין איך געבליבען אַן אַלטער בחור. נו, איז וואָס? איז לא פידלתי — איז נישט געפּידעלט. וועל איך נישט שיקען מיינע קינדער אין די אוניווערזיטעטען...

אַ, אויב מיר האַלטען שוין ביי די אוניווערזיטעטען, וויל איך אייך טאַקע זאָגען אַ פּאָר ווערטער:

איך פערשטעה נישט דעם גאַנצען ליאַרם, וואָס יודען מאַכען וועגען די „בעזונדערע בענק". לויט מיין קאַפּוירישען שכל, וועט דאָס גאָר זיין אַ גוטע זאַך. ווי אַזוי? טאַ הערט־זשע:

דעם ביישפּיל פון די סטודענטען, וועלען נאָכטון אַנדערע. אויף אַלע געביטען וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע בענקלעך, בעזונדערע קאַסעס, בעזונדערע טראָטואַרען, בעזונדערע רייהען, בעזונדערע באַהנען, בעזונדערע טראַמוואַיען. שטעלט אייך פאָר

די פּעטריקאָווער גאַס

איין טראָטואַר וועט זיין אַ יודישער, און דער צווייטער — אַ גוֹיעשער. אויף דער יודישער זייט וועלען זיין יודישע געשעפטען, און אויף דער גוֹיעשער זייט — גוֹיעשע געשעפטען. אויף דער גוֹיעשער זייט וועלען גייען קאָוואַלסקי'ס תלמידים, ס'האַרץ וועט זיי פּישטשען צו אַ יודישע שויב...

אויף דער גוֹיעשער זייט וועט גייען אַ געטרייער „אָרענדאַרזשוניק"־לעווער מיט אַ קאַסטעטל אין קעשענע. און אויף דער צווייטער זייט וועט ער זעהן אַ יוד, וועט איהם געבען „שוואַנדזשען" די האַנד און גאָרנישט...

אויף דער גוֹיעשער זייט וועט גייען דער סעקוועסטראַטאָר, און וועט זעהן אויף דער יודישער זייט זיינעם אַ „פּלאַטניק", וועט ער שטעהן ווי אַ קוואַקע ביים טייך מיט דער טעקע אונטער'ן נאַקאַן, און וועט בעבען האָבען גרויס עגמת־נפש... ס'וועט זיין אַ רחמנות צו קוקען אויף איהם.

אויף דער יודישער זייט וועלען אונזערע „פּאַננעס" און מאַנקעס האַקען „פּאָ פּאָלסקיעמו" און אויף דער גוֹיעשער זייט, וועט מען רעדען „יודיש": אוי, וויי, טאַטעלע, מאַמעלע, ציצעלע.

אויף דער יודישער זייט וועט זיך רייסען אַ יודישע קאַליקע אָהן הענד און אָהן פיס, און וועט נישט מורא האָבען, אַז מ'וועט איהם בעשולדיגען אין „פּראָוואָצירען" פּאַלאַקען...

דער טראַמוואַי

אויף דער יודישער זייט וועלען קורסירען יודישע טראַמוואַיען און אויף דער גוֹיעשער זייט — גוֹיעשע טראַמוואַיען. די חודש־ביכלעך אויף די יודישע טראַמוואַיען, וועלען זיין פערזעהן מיט אַ קוויטעל פון מוהל און אַ „זאַשוויאַדטשעניע" פון דער יודישער גמינע. אַז דער פּאַסאַזשיר איז אַ „ריינער יוד", אַז אין זיינע אָדערן פליסט נישט קיין אַריש בלוט... די אויפזיכט איבער די יודישע טראַמוואַיען וועט האָבען די יודישע קהלה, און דער ראַט וועט בעשטעהן פון פּרעזעס מינצבערג און וויצע־פּרעזעס אַדוו. ווייצמאַן. משומדים און „פול־זשידקעס" וועלען קענען פאָהרען מיט אין האַלבען „כ'בעט איבער אייער כבוד" אויפ'ן יודישען טראַמוואַי, און מיט'ן צווייטען האַלבען — אויפ'ן גוֹיעשען...

דאָס זעלבע וועט זיין

אויף דער באַהן

ס'וועלען זיין יודישע צוגען, און גוֹיעשע צוגען. פּונקט אַזוי ווי ס'זענען איצט אויף די וואַגאָנעס שילדלעך „דליאַ פּאַלאַנציך" און „דליאַ ניעפּאַלאַנציך" וועלען זיין שילדלעך „דליאַ זשידוב" און „דליאַ פּאַליאַקוב". וועט אַ יוד קומען צו דער קאַסע נאָך אַ בילעט, וועט דער קאַסיר פרעגען:

— זשיד?

— טאַק.

— פּראָשען פּאָקאַזאַטש זאַשוויאַדטשעניע אָד מ'ילאַ...

טאָמער וועלען די גוֹיעשע וואַגאָנעס זיין איבערפילט, און די יודישע נישט, וועט קאָוואַלסקי קומען צו לופּע און וועט זיך וועלען אַריינכאַפּען אין אַ יודישען וואַגאָן, וועט מען איהם ווייזען דאָס שילדעל:

— פּאַניע מעצענוס, טו יעסט „דליאַ זשידוב"!!

און אַז דער קאָנדוקטאָר וועט קומען אָפּנעמען די בילעטען וועט מען איהם זאָגען:

— פּאַניע קאָנדוקטאָזשע, פּראָשען נאַ פּראַוואָ.

— אויף דער רעכטער זייט. הייסט עס.

דאָס מיינט איהר איז שוין אַלץ? און

דער סעקוועסטראַטאָר

האָט זיך געשמדט? טאָמער וועט דער סעקוועסטראַטאָר אַריינקומען צו אַ יודישען סוחר מאַכען אַ ליציטאַציע, וועט מען איהם זאָגען:

— פּאַניע נאַטשעלניקו, פּראָשען נאַ פּראַוואָ.

ער וועט שטעהן אויף רעכטס, און איהר אויף לינקס. און טאָמער וועט ער זיך וועלען אַוועקזעצען אויף אַ בענקעל, וועט מען איהם זאָגען:

— „אָסטראָזשניע", זעצט אייך נישט אויף אַ יודיש בענקעל!!...

דאָס זעלבע וועט זיין

אין פּוילישען טעאַטער

אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי", (וואָס ווערט אָפּגעגעבען פאַר אַ פּויליש טעאַטער) וועט אויך איינגעפיהרט ווערען רעכטס און לינקס: די רעכטע זייט פאַר פּאָליאַקען, און די לינקע זייט — פאַר יודען. די אויפזיכט, אַז אַ יוד זאָל זיך נישט על פּי טעות אַוועקזעצען אויף דער גוֹיעשער זייט, וועלען האָבען די „ריין־אַרישע" דירעקטאָרען פון „ראַזמאַיטאָשטשי".

איצט

דער טעלעפאָן

כדי די טעלעפאָניסטקעס (פון די אונטערשטעטישע געשפּרעכען) זאָלען זיך נישט דאַרפען „פּאַרלאַנטשען" מיט יודען, וועלען זיי האָבען אַ „ספּיס" פון ריין אַרישע פירמעס, וואָס זייערע נעמען ענדיגען זיך מיט סקי, ווי: פּאָזנאַנ—סקי, קראָטאָשינ—סקי, ווישעוויאַנ—סקי, פּיאַסקאָוו—סקי, גנעזשאָוו—סקי, פּיאַפּעסאָר—סקי, קאַמינ—סקי.

און אַנדערע „ריין אַרישע" פירמעס...

איצט קומט די ריהע

אויפן סטרוזש

כדי דער פּאַן סטרוזש זאָל נישט דאַרפען קומען אין בעריהרונג מיט די יודישע לאָקאַטאָרען, וועט איינגעפיהרט ווערען, אַז „פּיאָנטקאָווע" זאָל אייך געצאָהלט ווערען אויפן סטרוזשס טשעקקאָנטאָ אין דער באַנק, נאָוואָראָטשנע דורך דער פּאָסט, און „האַלבקעס" דורך א פּאָס'אַנגיען.

איצט וועלען דאָך אונזערע בעל־הבית'לעך האָבען אַ לאַכטיג לעבען. טאָמער וועט דער פּאַן ביי קאַסט זיין „פּראַגנאַנקע" נאָך אַ טרינק און וועט אויף די שפּיץ־פינגער אַריינגעהען אין דער קיך, וועט איהם דאָס ווייב נישט דאַרפען נאָכרופען, יעהען, וואָס ער טרינקט אַזוי לאַנג... איצט איז נישט דאָס וואָס אַמאָל: איצט איז סטאַשע אַ פּראַוואָ, און דער פּאַן — נאַ ליעוואָ...

אין צרה, יעהט איהר וועט זיין

אין זאַקאָפּאַנע

שטשאַווניץ, טרוסקאַוויעץ און אַנדערע קור־ערטער, וואו אונזערע ווייבלעך פאָהרען זיך „פּאָפּראַוויען", מיט אונזערע ווייבלעך וועט נישט גוט זיין. פאַר וואָס? ווייל זיי וועלען מוזען זיין „נאַ פּראַוואָ" און די שקצים — „נאַ ליעוואָ". פאַר זיי, זעהט איהר, וועט דאָס השבתם און ליגען זיין א טראַגעדיע, נאָר ווי זאָגט איהר? מ'קען דאָך נישט אַלעס צופרידען שטעלען...

יאַ רבותי, משה קאַפּויר בין איך געווען און משה קאַפּויר וועל איך בלייבען.

דוד פרידלענדער

— 5 —

טעלער. וועלכער איז געווען א פריינד פון מענדעלסאָנען און א פריינד פון יודען, האָט דעם פאָרשלאָג פון פרידלענדער און זיינע „בעלי בתים" אָנגענומען זעהר פריינדליך. דער בריף, וואָס ער האָט זיי געענטפערט, איז פול מיט ליבע און רחמנות צו יודען. ער דריקט האָרט אויך אויס זיין מיינונג, אז ס'וואָלט געווען א יושר, דאָס די רעגירונג זאָל געבען יודען אלע רעכט — ווייל זיי זענען טרייע אונטערטאַנען צום קעניג. און וואָס איז שייך דער „פשרה", האָט טעלער זיך געהאַלטען אַן די פּרינציפּען פון קריסטענטום, פונדעסטוועגען איז ער גרייט געווען אויף קאָנצעסיעס, ווייל ער האָט געגלויבט אז ווער עס ליקענט אָפּ די פּראַקטישע מצוות פון יודענטום, דער איז שוין ממילא גאַנץ נאָהענט צום קריסטענטום. און אויב פרידלענדערס פאָרשלאָג איז דאָך נישט אָנגענומען געוואָרען, איז עס געשעהן דערפאַר, ווייל ער איז געווען איבערצייגט, אז די רעגירונג וועט נישט איינגעהן אויף דער פשרה, און אויך דערפאַר וואָס די געזעלשאַפטליכע מיינונג איז געווען געגען דעם. די גרויסע מעהרהייט פון די יודישע משכילים זענען געווען צוגעבונדען צום נאַציאָנאַלען יודענטום, און נישט געקענט זיך אָפּרייסען פון דעם און יענע, וואָס האָבען עס יאָ געקענט, האָבען זיך אָפּגעריסען און געשמדט זיך אָהן וועלכע עס־איז פשרות...

און נאָך א לענגערער איבערלייגונג, שרייבט טעלער פרידלענדערן, אז די אלע טענות, וואָס ער, פרידלענדער, און די „בעלי בתים" האָבען צום יודענטום, זענען לאַנג שוין נישט ניי, מען האָט זיי שוין געהערט. האָבען דאָך שוין די נביאים געזאָגט, אז דער עיקר אין א רעליגיע — אָפּצוהיטען די מאָראַלע פּרינציפּען איהרע. אויב די יודען געפינען, אז עס זענען פאַראַן איבעריגע זאַכען אין יודענטום, מעגען זיי האַנדלען, ווי זיי פערשטעהען. זייער ווייַנגאָרטען איז עס, און זיי זאָלען אויסרייסען די דערנער פון איהם. איך אָבער וויל זיך נישט אריינמישען אין די אינעווייניגסטע אַנגעלעגענהייטען פון א פרעמדער רעליגיע. ער מיינט, שרייבט ער, אז דער, וואָס האָט געמאַכט דעם פאָרשלאָג און די וואָס זענען מיט איהם, זענען מחויב צו בלייבען ביי זייער גלויבען און פון אינעווייניג בעזייטיגען זייערע גלויבענס־געגנער; אפשר איז דאָס טאַקע דעם איבערשטענס ווילען דערביי... און אויב איהר ווילט מיט אַן'אמת אָננעהמען דאָס קריסטענטום — מאַכט מען נישט קיין [illegible] דערמיט און מ'נעהמט עס אָן ווי עס איז..."

דער דאָזיגער אָפיציעלער ענטפער איז געווען א פעניגענדיגער פּאַטש אין פּנים פאַר פרידלענדערן און די זייניגע; אָבער דאָס איז נישט געווען דער איינציגער ענטפער. נאָך טעלערן זענען געקומען מענשען פון דער געזעלשאַפט און פון דער קירך. פילאָזאָפען און גייסטליכע, שריפטשטעלער און רעגירונגס־מענשען, און יעדער אויף זיין שטייגער האָט חוזק געמאַכט פון פרידלענדערס אומגעלונגענע רעליגיעזע ביזנעס. א גאַנצע אַנטיסעמיטישע ליטעראַטור איז געשאַפען געוואָרען אַרום דעם פרידלענדער'שען מעמאָראַנדום צו טעלערן און אַרום יודען בכלל. פרידלענדער האָט געשוויגען. ער איז געבליבען א יחיד. אָבער די יונגערע און שטאַרקערע האָבען געפונען אויסערן וועג צו גלייכבערעכטיגונג. און דאָס איז געווען שמד, אָהן תנאים און אָהן פשרות. פרידלענדער האָט אפילו געקלאָגט אויף דעם, ווי אויף דער געפאַלענער מאָראַל פון די משומדים און ערב־משומדים. ער האָט אָבער נישט איינגעזעהען אז ער האָט א גרויסען חלק אין דער שמד־עפּידעמיע, וואָס האָט געקאָסט טויזענדער און טויזענדער נשמות פון צווישען די דייטשע יודען.

זיין קלאָגען אויף דער גרויסער מאָראַלישער ירידה פון זיינע „גלויבענסגענאָסען" האָט ער אויסגעדריקט אין יאָהר 1811. אָבער אינגיכען לאָזט ער זיך טרייסטען, און אין יאָהר 1812 ווען אונטער דעם איינפלוס פון פראַנקרייך, אָדער פון נאַפּאָלעאָנען, ווערען די יודען אָנערקענט ווי פּרייסישע אונטערטאַנען, קומט פרידלענדער אַרויס אין אַן'אַנאָנימער בראָשור וואָס האָט געהאַט גילטען ווי א מאַניפעסט פון די רעפאָרם־טרייע יודען.

אין דער בראָשור מאַכט ער די ערקלערונג, אז אָהן רעפאָרמען אין שוהל און דער שוהל פאַר קינדער, וועלען די בעפרייטע יודען נישט קענען גענוסען די בירגערליכע רעכט אין דער פולער מאָס. און אָהן אַזעלכע רעפאָרמען קענען די יודען בכלל נישט עקזיסטירען. די ראַדיקאַלע בראָשור האָט ער צוגעשטעלט צו די מיניסטאָרען און אפילו צום קעניג האָט ער געשיקט אַן'עקזעמפּלאַר. אין דער בראָשור טרעט ער אַרויס שאַרף קעגען דעם גלויבען אין משיח'ן, קעגען דער האָפענונג אויף זיין קומען, און קעגען דעם וואָס מען דאַווענט אויף העברעאיש.

„פריהער — שרייבט ער — ווען מ'האָט געקוקט אויף יודען ווי אויף פרעמדע, האָבען יודען געקוקט אויף פּאַלעסטינע ווי אויף זייער פאָטערלאַנד; האָבען זיי מיט אומגעדולד געוואַרט אויפ'ן מאָמענט ווען די יודען וועלען צוזאַמענגענומען ווערען פון זייער צעוואָרפענקייט און דער גלות וועט אויפהערען... איצט איז עס אָבער אַנדערש. איצט האָבען נישט יודען קיין אַנדער פאָטערלאַנד, אויסער דעם וואו זיי ווערען גערעכענט פאַר בירגער. די פּרייסישע יודען האָבען ליב זייער פאָטערלאַנד; די דייטשע שפּראַך איז זייער שפּראַך. אויף דער שפּראַך ווילען זיי דאַווענען און קיין אַנדער שפּראַך דאַרפען זיי נישט." ער האָט דאָ אויך געזוכט צו בעווייזען אז אויב מ'זאָל נישט רעפאָרמירען די שוהל און דעם סידור, איז דער גאַנצער מאַניפעסט פון 1812 אַן'אַרויסגעוואָרפענע זאַך — ווייל דאַן וועט גאָר אין גיכען קיין זכר נישט בלייבען פון דער יודישער רעליגיע.

דער קאַנצלער (האַרדענבערג) איז געווען צופרידען פון פרידלענדערס אָנווייזונגען אין דער בראָשור אָבער דער קעניג איז געבליבען אומצופרידען. און דער קעניג שרייבט צו האַרדענבערגן: „כל זמן די יודען בלייבען ביי זייער רעליגיע, ביי משה'ס אמונה, וועל איך מסכים זיין צו רעפאָרמירען אין שוהל און אין קינדער־שוהל, נאָר אַזוי ווייט ווי זיי וועלען נישט אַנדערען די פּרינציפּען פון דער יודישער רעליגיע. אויב דאָס איז אויך דער אינהאַלט פון פרידלענדערס בראָשור, — קען מען זיך בענוצען מיט איהר, ווען מען זאָל דאַרפען."

דער קאַנצלער, פרידלענדערס פריינד, בעמיהט זיך אויפצוקלערען דעם קעניג אז פרידלענדער איז גערעכט: אז קוים איז דער פּאָליטישער סטאַטוס פון די יודען געענדערט, מוז אויך דער גאַנצער לעבענס־שטייגער, דערהויפּט דער רעליגיעזער, געענדערט ווערען; ער פרובט איהם איבערצייגען, אז יום האָט מעהר קיין זין נישט פאַר יודען. ווען עס איז זיי איצט אַזוי גוט, אז זיי זאָלען בעטען אויף א משיח, וואָס וועט זיי אויסליזען פון דאָגען; ער זוכט איהם פערשטענדליך צו מאַכען, אז קוים פערשטעהען נישט אלע יודען קיין העברעאיש, איז דאָך גלייכער אַז זיי זאָלען דאַווענען אויף דער שפּראַך, וואָס זיי רעדען — אויף דייטש אַלזאָ.

דער קעניג לאָזט זיך אָבער נישט איבעררעדען, פרידלענדערס איבערגעזעצטער אין „קאַרעלינטער" סידור בלייבט נישט גענוצט. דערביי קומט עס צו א שטיקעל פּאָלעמיק. א קריסטליכער גלח האָט אַרויסגעלאָזט א בראָשור, וואו ער טרעט אַרויס געגען דעם פאַרלאַנג, נישט צו נוצען העברעאיש ביים דאַווענען, ער פערטיידיגט העברעאיש אין שוהל מיט אייניגע טענדיגע מאָטיווען. ווי פרידלענדער גייט אָן געגען העברעאיש. (דובנאָוו מיינט, אז דער פערטיידיגער פון העברעאיש איז געווען דער ראש פון דער בערלינער קהלה, בערנפעלד זאָגט, אז ער איז א קריסט) עס קומען אויך אַרויס נאָך אַנדערע מיט טענות געגען פרידלענדערס אַטענטאַט אויף העברעאיש אין שוהל.

צייטווייליג איז פון פרידלענדערס רעפאָרם נאָר נישט געוואָרען. פּונקט ווי עס איז מיט א פּאָר יאָהר שפּעטער בטל געוואָרען די גלייכבערעכטיגונג אויך. אָבער פרידלענדער איז געבליבען ביי זיינע מיינונגען, אפילו פאַר'ן טויט (1834) האָט ער געמאַכט די דערקלערונג, אז ער האָט קיין חרטה נישט אויף זיין ברוח און זיין פאָרשלאָג צו טעלער'ן...

פון דער סעריע: „די געשיכטע פון רעפאָרם־יודענטום"
פון ש. ראָזענפעלד

י. א. ווייסמאַן

מיידעל פון טייך

דאָס מיידעל ביים טייך איז דין ווי א האָר,
און זעהט אויס אַ צווייג פון דער ווערבע
ווען דער פאַרנאַכט הייבט אָן פלאַטערן
ווי א פלעדערמויז.
דאָס הויז איז העט אויפן באַרג
און היט מיט אַ קאַסאַקע אויג דעם ברעג.
דער אָפּשיין איהרער אין וואַסער
שניידט אַרונטער ביזן גרונט
און גאָט ווייס מיט וויפיל פאַלדען
דער טייך האָט זי אָנגעטון.
די בלעטער איבער איהר זענען די אויסצעלנע רייד
וואָס גלעטען זיך אַראָפּ פון איהר.
עס גייט אַ שטיל געשעפּטש
פון די מענשען וואָס הערען זיך אונטער
און גאַפען אויף דעם מיידעל
וואָס איז געוואָרען אַ צווייג.

איינמיטען זומער פאַרנאַכט.
זי קלעפּט צו מיר ווי דאָס אייגענע העמד
און פערקוקט זיך אויף אַ שטערן
ווען זי כאַפּט זיך אַז עס איז נישט בעקוועם
פון אונזערע צענויפגעאייגטע בליקען.
ווען איך האָב זי געטראָפען אין די הוילע אַקסל
האָט זי זיך אַ שיפּעל געטון אויף צוריק
נאָר איהר בליק האָט א סווישטש געטון —
גיי נאָר. דיין שעהמעוודיגקייט רינט אריבער
דעם ברעג.
די לבנה זעהט אויס ווי אַ רויטע וואַרנענדיגע
האַנט איבערן באַרג,
נאָר וואָס זאָל איך טון
ווען דאָס גראָז איז גליטשיג און ווייך
און איהר האַנט איבער מיין האַלז — אַ קלאַ־
מערדיגע צווייג.

א פאָרטזעצונג פון וועלט־קריג
פון א. גלאַניץ

אויב איהר האָט געלייענט — און ווער האָט נישט געלייענט? — דעם דייטש רעמאַרקס וואונדערבאַר מלחמה־בוך „אויפן מערב־פראָנט קיין נייעס", געדענקט איהר זיכער די שילדערונג פון דעם לעצטען טאָג, דעם טאָג פון וואַפענשטילשטאַנד אין דער גרויסער וועלט מלחמה. יענעם טאָג האָט דער הויפּט־העלד אין בוך דער קליי[illegible] אַרויסגעשטרעקט פון די אָקאָפּעס זיין האַנט צו כאַפּען עפּעס א פויגעלע. די האַנט איז פערבליבען ליגען, א פיינדליכע קויל האָט געטראָפען דעם יונגען זעלנער און ער איז אומגעקומען — אין דעמזעלבען טאָג ווען דער סוף פון קריג איז אָפיציעל פּראָקלאַמירט געוואָרען.

די טראַגישקייט פון אָט דעם טויט האָט געשניטען אין האַרצען. אפשר שעה שפּעטער האָט מען שוין נישט געטאָרט שיסען. אָבער יענעם מאָמענט איז שיסען, מאָרדען נאָך געווען א מצוה. די זינלאָזיקייט דערפון האָט געברענט, ווי אַן אָפּענע וואונד.

18 יאָהר זענען פאַריבער פון זינט עס איז פּראָקלאַמירט געוואָרען דער וואַפענשטילשטאַנד. רעמאַרק'ס מעכטיגע שילדערונג איז געוואָרען א סימבאָל. די האַנט פון דעם קליינעם פויל — דאָס איז דאָך די האַנט פון דער גאַנצער מענשהייט. אלע פעלקער האָבען געבענקט נאָך דעם פויגעלע (זאָל מען עס מיטן נאָמען אָנרופען די טויב פון שלום), און דער שלום איז אין תוך נישט געקומען. די 18 יאָהר זענען אייגענטליך א פערלענגערטער וואַפענשטילשטאַנד, וואָס האַלט זיך ביים [illegible] אין א [illegible] מלחמה.

יאָ — נישט א צווייטע מלחמה, נאָר א בעזייטיגטע, ווייל די ניעסטיגע קורינער, וואָס וועלען ווידער אויפשטיין מיט א רויטען, בלוטיגען שנים, זענען פערזיכט געוואָרען יענעם 11טען נאָוועמבער 1918, ווען די מענשהייט האָט געמיינט, אז זי קען שוין צוטוליען צום האַרצען דעם פויגעל פון פרידען. א טעות! ווי רעמאַרקס קליינעם זעלנער, דערוואַרט בלויז טויט די פעלקער.

איצט זעהט דאָס שוין יעדער איינער און אייראָפּע איז מען אַזוי זיכער, ווי א מענש קאָן נאָר זיין זיכער, אז די צווייטע גרויסע מלחמה שטעהט שוין א גרייטע — אויב זי האָט זיך שוין נישט אָנגעהויבען אין שפּאַניע.

איצט פערשטעהט שוין דאָס יעדער איינער, פאַרוואָס מענשען מיט שכל אין די קעפּ און מיט געוויסען אין די הערצער האָבען דאָס געוואוסט אויך אין יענע חדשים, ווען דער נייער פרידען איז געשריבען געוואָרען מיט פער־בלוטיגטע באַיאָנעט־שפּיצען אויף דער הויט פון די נאַציאָנען.

דער ווערסאַילער פרידען איז געווען בלויז א וואַפענשטילשטאַנד. קיין שלום האָט ער נישט געקאָנט ברענגען. ער האָט געמוזט פיהרען צו א נייעם אויסברוך. דער ווערסאַילער פרידען איז געשאַפען רויבעריש, איבערגעלאָזען הונדערטער אָפענע, ברענענדיגע וואונדען, וואָס האָבען געמאָהנט, געשריגען דול און משוגע געמאַכט.

א סך פון די ווערסאַילער פרידענס־מאַכער זענען שוין טויט. א סך — לעבען נאָך. צווישען זיי — לאָיד דזשאָרדזש, דער קריגס־פּרעמיער פון ענגלאַנד, אַמאָליגער ליבעראַל און איצט גייסטיגער בעגייסטערטער פון אַדאָלף היטלער'ן. און נישט אומזיסט פיהלט אָט דער אַלטער פוקס א ליבע צו היטלער'ן. לאָיד דזשאָרדזש איז פאַקטיש דער גייסטיגער טאַטע פון דעם איבערנאַצי. עס איז פאַטער־ליבע. אין דעם טאָג פון וואַפענשטילשטאַנד איז היטלער געווען א פּראָסטער קאַפּראַל, א פעלדפעבעל. היטלער — דער דייטשער דיקטאַטאָר, איז געבוירען געוואָרען, ווען לאָיד דזשאָרדזש מיט חברי אַנדערע אַלטע לייט האָבען אויף דער בעזיגטער דייטשלאַנד אַרויפגעצוואונגען א פּיראַטישען שלום.

ענגלאַנד, און דער עיקר, פראַנקרייך, האָבען זיך איינגערעדט, אז עס איז דער שפּיץ פון חכמה צו פעסלען דייטשלאַנד הענט און פיס, אַרומשניידען איהר טעריטאָריע, צעטיילען איהר פאָלק. זיי האָבען געמיינט, אז גוט דעריקען, גוט אויסקוועטשען, איז דאָס בעסטע מיטעל אומשעדליך צו מאַכען דעם נעכטיגען מעכטיגען שונא. זיי האָבען דייטשלאַנד אַזוי לאַנג געקוועטשט פון איין זייט, אז פון דער אַנדערער איז אַרויס דאָס מאָנסטער־האַפטע בילד פון דעם פערסערישען נאַציזם.

א דירעקט קינד פון דעם ווערסאַיל־פרידען איז אויך געווען דער איטאַליענישער פאַשיזם. מוסאָליני האָט אויסגעפּלאָזען און אויסגענוצט די אומצופרידענקייט פון דער איטאַליענישער בורזשואַזיע מיט די שלום־בעדינגונגען — (די פראַנצויזען און ענגלענדער האָבען איהר געגעבען א קליינעם חלק פון דעם רויב) — אַריינגעשלידערט איטאַליע אין א ים שאָוויניזם, פערשווינדלט זי מיט בעלידיגטע נאַציאָנאַליסטישע משוגעת'ן. א מיליטאַריזירטע, ברוטאַליזירטע איטאַליע. מיט אַמביציעס פון ערד־בעהערשען, מיט א זוג איבער דער אומבעהאָלפענער עטיאָפּיע — דאָס האָט ווערסאַיל געשאַפען אין דעם לאַנד, וואָס האָט פאַר 1914 געהערט צו די דעמאָקראַטישסטע און פרייהייטליכסטע.

דאָס נאַצישע דייטשלאַנד און די פאַשיסטישע איטאַליע, אָט די צוויי זענען דאָס די אָפענע, די דירעקטע צונדייטער פון דער נייער מלחמה. זיי אַרבייטען טיכטיג. מוסאָליני בעגנוגענט זיך נישט מיט זיין הערשאַפט אין דעם אייגענעם לאַנד. ער אַרבייט מעשים אויך אויסער איטאַליענישע גרענעצען. דאָס האָט ער פערניכטעט די עסטרייכישע דעמאָקראַטישע רעפּובליק, וואו סאָציאַליסטען האָבען געהערשט. דאָס האָט ער פערשטאַרקט די האַלב־פאַשיסטישע אונגאַרן. דאָס האָט ער אָנגעצונדען די שפּאַנישע פאַשיסטען צום אויפשטאַנד געגען זייער אייגען פאָלק און זיין געזעצליכער דעמאָקראַטישער רעגירונג.

און די דעמאָקראַטישע לענדער?

ענגלאַנד שפּילט איהר אַלט שפּיל. אַנרייצען איין צד אויפן צווייטען און דאַן, ווי דער שטענדיגער דריטער, קומען און כאַפּען, וואָס גאָט וועט זיך לאָזען.

פראַנקרייך איז די צעטומלטסטע. נאָך יאָהרען און יאָהרען וואַקלעניש האָט דאָס פראַנצויזישע פאָלק איבערגעגעבען די רעגירונג אין די הענד פון די לינקע מיט דעם סאָציאַליסט בלום בראָש. די מאַסען — די אַרבייטער, די פויערים, די „קליינע לייט" פון דאָרף און שטאָט, האָבען בלומען געגעבען א מאַנדאַט: „טוה ווי ווייט דו ווייסט געגען דער בורזשואַזיע, געגען דער מאַכט פון פינאַנץ־קאַפּיטאַל, מיר זענען מיט דיר!" נאָר בלום האָט זיך געשראָקען. אויב ער האָט נאָך דורכגעפיהרט געוויסע רעפאָרמען פאַר די אַרבייטער איינגעוועניג אין לאַנד — אין דער אויסערליכער פּאָליטיק ליגט ער אין די קלעשטשעס פון די ענגלישע מאַרים, דאָס הייסט פון די כיטרעסטע אינטערנאַציאָנאַלע פוקסען, וואָס די וועלט האָט געזעהען. פראַנקרייכס פּאָזיציע אין דעם קומענדיגען קריג וועט זיין שוואַכער, ווי אין 1914. בעלגיע האָט זיך פון איהר אָפּגעשאָקעלט. צו דרום וועט זי אפשר האָבען א נייעם שונא — א פאַשיסטישע שפּאַניע, היטלערס און מוסאָליניס פאַרבינדעטע.

אָבער דער ראַטען־פערבאַנד. די גרויסע מלוכה פון אַרבייטער און פויערים?

די אָקטאָבער־רעוואָלוציע האָט געקאָנט ווערען דער אויסגאַנגס־פּונקט פאַר אַן'אמת'ען זיכערען שלום אין אייראָפּע. נאָר ווען איז דאָס געווען געוואָרען? וואו דער רוסישער אָקטאָבער וואָלט זיך אויסגעשפּרייט. סאָוויעט־רוסלאַנד איז אַלץ ענליכער געוואָרען צו יעדען אַנדערען לאַנד — מיט דעם גאַנצען קלאַפּער־געצייג פון דיפּלאָמאַטיע פערלאָזט זיך אויף דער פעלקער־ליגע (וואָס איז איצט בלויז א נישט־בעגראָבענער מת), מען פערלאָזט זיך מעהר נישט אויף די אַרבייטער אין די אַנדערע לענדער, מען שפּאַרט זיך אָן אין בורזשואַזע רעגירונגען. מען פערשפּרייט אָט די פּאָליטיק, ווי דער שפּיץ פון רעאַליסטישער קלוגשאַפט. באַשר — ראַטענלאַנד איז דאָך אויך אַזוי פיל שטאַרקער געוואָרען. ריכטיג. אָבער שטאַרקער, פילפיל מאָל שטאַרקער איז אויך געוואָרען דער שונא — היטלער־דייטשלאַנד, מוסאָליני־איטאַליע. דער פאַשיזם אין צוויי־דריטעל אייראָפּע! אָבער מיט אָט דער פּאָליטיק האָט מען אויסגענומען קריג — וועלען זאָגען די אַנהענגער פון דער אָפיציעלער מאָסקווער פּאָליטיק. אָבער דער נייער וועלט־קריג איז אַזוי גוט ווי אומפערמיידליך. דערביי זענען די שאַנסען אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרענע ווייט נישט גינסטיג פאַרן סאָוויעטען־פערבאַנד, וואָס זענען איהם שלייפען דאָס זייערע שווערדען די פאַשיסטען פון דער גאַנצער וועלט און נישט נאָר די פאַשיסטען. אויף אָט דער אַרענע — אָהן א שיעור פערלוירענע פּאָזיציעס, דער עיקר אין דער פאָרם פון א צעשלאָגענער, דעמאָראַליזירטער אַרבייטער־בעוועגונג.

דער ערשטער וועלט קריג האָט זיך געענדיגט ווי א וואַפענשטילשטאַנד. עס נעהט א פאָרטזעצונג. — א צווייטער וועלט־קריג.

א פאסירונג

פון נ. פערלמאן

דערצעהלונג נאכן פראנצויזישן

ער האט זי געבראכט פארטאגס צו זיך, אין זיין וואוינונג.

זי האט בעטראכט מיט א שיכורליך־צושטריטען בליק דאס גרויסע צימער און א זאג־געטון, ווי דער שטיינער איז:

— עס איז זעהר פיין ביי אייך.

זי איז געשטאנען פאר איהם אין איהר פולען יונג־מיידעלשען רייץ, א הויכע, א דינע, מיט בלויזע ראזיגע ארעמס, מיט שמאלע היפטען. ערשט איצטער האט ער בעמערקט איהרע שעהנע, שלאנקע פיס, וואס דאס ענג־אפגעצויגענע קלייד האט אזוי קלאר געצייכענט.

זי האט, א מידע, זיך א ווארף געטון אויפן בעט, ער האט איינגעלאשען דאס לעמפעל צוקאפנס.

שפעטער א ביסעל האט ער איהר אויסגעבארגט א פאר פיזשאמעס צום שלאפען.

זי האט אויסגעלעגט איהר בלאנדען קאפ אויף זיין אקסעל און ארויסגעזאגט מיט א ציטערדיג־צארטער שטים פון א קינד, וואס דעקלאמירט א ליד:

— דו ווייסט, איך האב זיך דיר אזוי שנעל איבערגעגעבען, ווייל דו געפעלסט מיר זעהר, ווייל עס דאכט זיך מיר, אז איך האב דיך שוין לאנג ליב.

ער האט איהר געגעבען א גלעט אויף דער באק און ארויסגעמורמעלט:

— זיסער, מיין קינד, זיסער, א גוטע נאכט!

אויף מארגען האט ער זיך אויפגעכאפט שפעט.

זי איז געשלאפען רוהיג, מיט א טיפען, גלייכען אטעם פון א קליין מיידעלע.

ער האט זיך אלץ דערמאהנט: זיי האבען געבעטען „בעגראבען" דאס פרייע. בחורישע לעבען פון א פריינד, זענען זיי, ווי דער שטייגער איז, געגאנגען פון איין שענק אין צווייטען, פון איין נאכט־קלוב אין אנדערען, און דער „שווארצער קאץ", וואס האט געזאלט זיין דער לעצטער פלאץ, האט יעדער בחור גערהאט ביי זיין זייט א מיידעל. בלויז ער האט קיינעם נישט געהאט. אזוי ווי חברה האט איהם גער סיבעצט, איז ער אוועק אין „באר" און האט דארטען איינגעלאדען דאס ערשטע מיידעל, וואס ער האט געטראפען. זי האט געטרונקען זיין שאמפאנייער מיט אזא פרוויזאריגער מינע, — און אט איז זי איצטער ביי איהם אין הויז.

ער איז אראנטערגעשפרונגען פון בעט און איז אריין אין וואנע־צימער זיך אפפרישען מיט א קאלטען שפריץ פון דער שיכורער נאכט. דערנאך האט ער געגומען זיך אנטון. ער האט אנגעטון זיין בעסטען אנצוג, ווייל ער האט ארום צוויי א זייגער בייטאג געזאלט זיך טרעפען מיט א יונגער אקטריסע, וואס ער איז געווען אין איהר גאנץ ערנסט פערליבט.

ביים אויספינדען דאס שניפסעל האט ער גער טראכט פאר זיך: „איצטער דארף מען זעהן פטור ווערען פון איהר".

— מיידעל, — האט ער געזאגט אהויך קול — שוין צייט אויפצושטעהן. „צום טייוועל. איך ווייס האך אפילו נישט ווי זי הייסט", האט ער געטראכט.

זי האט געעפענט די אויגען און איהם אנגעקוקט א ווייליע מיט א פערוואונדערטען בליק.

—א, איהר זענט שוין אנגעטון? — האט זי געפרעגט.

— ווי רופט מען דיך?

— סוזי.

— סוזי, עס איז נאך צוועלף. אין א האלבער שעה ארום מוז איך אוועקגעהן. מען דארף עפעס אויך טון צוליב פרנסה.

— יא, מיין טייערער, — האט סוזי געזאגט, — אבער פריהער גיב מיר א קוש.

ער האט איהר צוליב געטון מיט דעם געפיהל פון א לאנג־פעראהידאטען מאן, וואס טוט אמאל צר לב זיין פריי, ווען זי בעט ביי איהם א קוש.

זי האט זיך אנגעטון, עס איז געווען מאדנע אנ־צוקוקען אין דעם זוניגען פריהמארגען א יונג מיר דעל, א צושויבערטע. א נישט־געוואשענע, אבער אויסגעפוצט אין א ראשיגען אווענט־קלייד, ווי פאר א באל.

„צו וועלכען שווארץ יאהר האב איך עס גער דארפט זי ברענגען אהער?" — האט ער זיך געפרעגט מיט פערדרוס.

זי איז צוגעקומען צו איהם מיט אויסגעשטרעקטע ארעמס.

— ווען וועל איך דיך ווידעראמאל זעהען? — האט זי געפרעגט. — ווילסט מיך אויסנעהמען היינט אווענט?

— מיין קינד — האט ער געענטפערט מיד, — איך בין היינט שרעקליך פערנומען, איך וועל דיך טרעפען די טעג אין דער „שווארצער קאץ".

ער האט דאס אפגעזאגט און אריינגעשטופט א פאר אסיגנאציעס אין איהר האנד־טאש.

— וועסט זיך קויפען בלומען.

זי האט זיך ליכט פערדרייטעלט.

— א דאנק, — האט זי געזאגט, — איך האב זיך אפגעגעבען... איך האב געמיינט... אבער עס מאכט נישט, איך ווייס שוין וואס איך האב צו טון.

ער איז געווארען אומגעדולדיג. ער האט זי אנגער נומען פאר די אקסעל און געזאגט נישט נאר העפר ליך:

— העי, סוזי. מיט מיר דארפסטו נישט שפילען קיין טראגעדיע. איך פערשטעה זיך צחפיל דערויף. נו, גיעה שוין אמאל... איך האב נישט קיין צייט פאר דיר. מיר וועלען זיך אינטיכען זעהן.

און זי איז אוועק, צווארפענדיג איהם ביי דער טיר א לאנגען, אומעטיגען בליק.

אין אווענט ווען ער איז געקומען אהיים, איז ער געווען א ביסעל אומרוהיג: „ס'מיידעל זאל זיך נאר נישט ציקלעבען צו מיר", האט ער געטראכט פאר זיך.

די הויזדאויפזעהערין האט איהם בערוהיגט: נישט קיין בריף נישט קיין טעלעגראמע, נישט קיין טעלעפאן. ער האט לייכטער אפגעאטעמט און זיך אר וועקגעזעצט לייענען די צייטונג. זיין אויג איז באלד געפאלען אויף א שטיקעל לייעס, ער האט איבערגער לייענט:

„נאך א זעלבסטמארד. היינט ארום צוויי א זייר גער בייטאג האט מען פון טייך ארויסגעצויגען דעם קערפער פון א יונג מיידעל. זי איז א בלאנדע, ארום פינף־און־צוואנציג יאהר אלט. זי איז געווען אנגע־ טון אין א העל אווענד־קלייד און אין זילבערנע שיך. איהר נאמען איז נישט בעוואוסט, דער קערפער איז סענטיג, נישט לאנג געווען אין וואסער, מען האט די דערטרונקענע אפגעפיהרט אין פראסעקטאריום.

זאל דאס זיין סוזי? יא. ער האט גאהנישט גער קענט צווייפלען אין דעם. א בלאנדע, א העל אווענד־ קלייד, זילבערנע באלשיך. זאל עס מעגליך זיין, אז זי האט זיך אזוי שטארק גענומען צום הארצען, וואס ער האט זי פערשטויסען פון זיך? ניין, עס ליגט זיך נישט אויפן שכל... עס איז אבער פארט געווען א פאקט...

ער איז זעהר ווענינ געשלאפען יענע נאכט. ער האט געזוכט פאר זיך איהר בלאס געזיכט. האט גער העדט די שטימע, וואס האט אזוי צארט ארויסגער רעדט: „טייערער".

אויף מארגען איז ער אינגאנצען א צעדודערטער אוועק צו דער „שווארצער קאץ". דער „אינהאבער" האט איהם געזאגט:

— א מיידעל מיטן נאמען סוזי? יא, איך קען זי, אבער איך ווייס נישט איהר אדרעס. זי פלעגט אפט קומען אהער מיט א דיקען מאן, בלויז נעכטען האט איך זיך דא געזעהן צום ערשטען מאל אליין. יא, איך האב זיך ערשט דערמאנט: זי האט מיר טעלעפאר נירט, אז טאמער וועט א מאן מיטן נאמען ארנאלד זיך פרעגען אויף איהר...

— ארנאלד? דאס איז מיין נאמען.

— זי האט מיר געהייסען אייך זאגען, אז זי איז אוועקגעפאהרען אויף א לאנגער רייזע.

איצטער האט ארנאלד שוין מעהר נישט געצווייפעלט.

—ווען האט זי אייך טעלעפאנירט?

— נעכטען ארום האלב צוויי א זייגער בייטאג.

דאס האט זי געמוזט טעלעפאנירען באלד ווי זי האט פערלאזען זיין הויז.

ער האט פונקט ווי ביז איצטער, ווייטער געלעבט דאס לעבען פון אנ'עלטערען, פערמעגליכען בחור, אבער אנ'אומרוהיג געפיהל האט אפטמאל זיך פער' גנבעט צו איהם אין הארצען.

זיין בעגעגעניש מיט דער ארעמער סוזי איז גער ווען אפשר די גרויסטע געשעהעניש אין זיין לער בען. דאך האט ער זיך געפיהלט שולדיג, ווען ער האט זיך דערמאהנט אן דעם, ער האט טאקע גער וואוסט, אז עס איז נישט געווען קיין שעהן געפיהל, און אפילו געפיהלט עס בעקומען, עס האט זיך אר בער ארויסגעוויזען צו זיין שטארקער פון איהם. מיט דער צייט האט ער אפילו גענומען דערציילען די געשיכטע פאר זיינע נאהענטע פריינד. ער האט אביר סעל געענדערט די אייגצעלהייטען. פון סוזי איז גער ווארען אלגא: זי איז געווארען א רוסישע און נישט בלאט א רוסישע, נאר אנ'אמתע רוסישע גרעפין, שיער נישט דעם צאר'ס א קרובה. די סצענע פון זייר ער שיידען זיך איז ביי איהם אויך ארויסגעקומען שטארקער, טראגישער: אלגא איז, ווי ער האט עס א־בערגעגעבען פאר זיינע פריינד, געפאלען צו זיינע פיס און געעדערט מיט פייער אויף איהר ווילדען לשון, וואס ער האט נישט געקענט פערשטיין; עס איז איהם פונדעסטוועגען געווען קלאר, אז זי האט זיך געבעטען ביי א הם, האט איהם געטראשעט, האט געוויינט אויף איהר ביטערען מזל, ער איז אבער פערבליבען הארט, ווי קיזעל־שטיין, און זיך נישט געלאזט נעהמען. ווען זי האט פערשטאנען אז קיין זאך און דער וועלט וועט איהם נישט צוריקברענ־ גען צו איהר, האט זי איהם געבעטען דעם לעצטען קוש און איז אוועק צום טיר: זי האט געוואלט בער סער שטארבען, איידער לעבען אהן איהם.

זיינע פריינד זענען געווען שטארק גערוהרט פון דער געשיכטע. עס איז געווען א שעהנע, ראמאנטישע געשיכטע, וואס האט אפגעקלונגען כמעט ווי פון א בוך ארויס. אוודאי האבען זיי איהם געגלויבט יעדען ווארט, זיי האבען איהם נישט געקענט פאר קיין ליג־ נער. מיט דער צייט האט ער אליין אנגעהויבען גלוי־ בען, אז אלץ איז צווישען איהם און „אלגאן" טאקע פארגעקומען אזוי, ווי ער האט עס דערצעהלט פאר זיינע פריינט. זיין רעפוטאציע צווישען זיי איז גער שטיגען, זיי האבען געקוקט אויף איהם ווי אויף א העלד פון א זעלטענעם ראמאן. וואס וואלט געקענט זיין אזוי שעהן, אבער... נישט אומזיסט איז זיין בליק געווען אזוי פערטרויערט: ער האט צושפעט פער־ שטאנען די גרויסקייט פון דער גרעפינ'ס ליבע... און דאס האט אויף אייביג געשטעמפעלט זיין לעבען מיט הארצרייסענדיגער טראגעדיע...

מיט עטליכע מאנאטען שפעטער, עס איז געווען א הייסער זומער־אווענד. ער האט געמאכט א נאכט־ עקסקורסיע אויף א שיף איבערן ים, כדי אפצוקיהלען זיך אביסעל פון דער שטאטישער היץ. מיט איהם [...]צוזאמען זענען געווען עטליכע פון זיינע פריינד, [...]מענער און פרויען. זיי זענען אלע געזעסען אויפן דעק [...]האבען זיך געשמייכעלט אין די ווינג־שטוהלען און הער[...] געהאט פון דער קיהלער ים־לופט.

ארנאלד האט געטרונקען א בע'טעמטען סיגאר[...] און געקוקט אויף די שטערען.

מיטאמאל האט ער דערהערט הינטער זיך א ווייכ[...] פריילן־שטימע, וואס האט איהם אפגעקלונגען פער[...] קאנט, ער האט אויפגעציטערט.

— יא, מיין טייערער — האט ער דערהערט [...] ווערטער, — גיעה לעג זיך שלאפען. איך וועל אריינ[...] קומען אין א שעה ארום. עס איז אזוי הייס.

ער האט זיך ארומגעקוקט און געזעהען פאר זיך א דיקליכען מאן, ווי ער האט זיך איבערגעבויגען אי[...] בער א יונגער פרוי אין א ווינג־שטיהל און איהר גע[...] געבען א קוש אויף די ליפען. פון דער פרוי האט ע[...] אין דער טונקעל נאר געקענט זעהן א ווייס קלייד[...] און שעהן־געשניצטע פיס.

ווי נאר דער דיקער מאן איז אוועק, איז ארנאלד[...] אויפגעשפרונגען.

— סוזי, — האט ער אויסגעשריען, — דאס זענט איהר?

זי האט צוזאמענגענומען די ברעמען, ווי איינע[...] וואס וויל זיך אן עפעס דערמאהנען.

— ענטשולדיגט מיר, — האט זי געזאגט, — אבער איך דערקען אייך נישט.

ער האט נישט געוואוסט וואס צו זאגען, א [...] מיישטער האט ער ארויסגעמורמעלט:

— וואס איז געווארען פון אייך?

זי האט זיך געגעבען א קלאפ מיט דער האנט א[...] שטערען: זי האט איהם דערקענט.

— וואס איז געווארען מיט מיר? — האט [...] איבערגעפרעגט. — איך וועל אייך שוין זאגען. [...] נעם אוועקגעגאנגען ווען איך האב אייך געטראפען אין דע[...] „שווארצער קאץ" בין איך גלייך פערכאפט געווא[...]רען. איך האב געמיינט, אז איהר זענט אויך פונק[...] אזוי פערליבט. איהר האט מיר, געדענקט, אזוי [...] זאגט. אויף מארגען אינדערפריה איז מיר געווא[...] קלאר, אז איך האב זיך ווידעראמאל אפגענארט. איהר האט עס מיר אזוי גראב געלאזט וויסען. נו־נו, [...] איך, ווען איך בין אוועק פון אייך — איך מיין, [...] איהר האט מיך ארויסגעטריבען פון אייער הויז, — געשלאסען ביי זיך, אז איך דארף בעסער חתונה האבען מיט מיין אלטען פריינד, בארים געלער. [...] איך האב טאקע אזוי געטון, ער איז א וויין־הענדלער און איך האב ביי איהם א גאנץ גוט לעבען, א[...] פארוואס זאגט איהר גארנישט?

— ווייל איך בין אזוי א בעראשט איך צו טרעפ[...]

ער האט זיך געפיהלט אין א זעהר קאמיש[...] פאזיציע.

— נו, גוט, — האט ער געזאגט. איך ווי[...] אייך גליק און אייער ווייטערדיגען לעבען, סוזי.

ער האט זיך געפיהלט אין א זעהר קאמיש[...] צו זיינע פריינד.

— וואס איז מיט אייך, ארנאלד? — האט [...] נעפרעגט א יונגע פרוי, — איהר זעהט אויס [...] בלאס. האט נים אט די וואולגארע פרוי, וואס [...] האט נאר־וואס גערעדט מיט איהר, אייך ארויס[...] געבראכט אין אזא שטימונג?

ער האט אנגעשטעלט א טראגיש פנים און [...] פערט:

— יא, עס איז געווען אלגאס דינסטמיידעל.

די פריינד האבען אויפגעהערט זיך וויצען. זיי [...] בען זיך איבערגעקוקט מיט שטילע, אומעטיגע [...] קען, וואס האבען געזאגט ווייטער: ארימער [...] נאלד, די רוסישע גרעפין וועט איהם אייביג אי[...] פערפאלגען...

די פלאג פון דיקע מענשען

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר מ. פאזנאנסקי (לאדז)

— 2 —

שטאף · וועקסעל · קראנקהייטען

די ערשטע קאטעגאריע פון פעט־לייביגקייט, וועלכע איז בעשטאנען פון עסען איבער דער נאר־ מע, מחמת עס ג"פ־ידרוב ביי מענער. אבער אין די ערשטע דריי־צעהנדליג יאהר, ד. ה. ביז 30 יאהר איז עס נישט נמצא. אויב אבער עס טרעפט יא ביי א יונגען מענשען, ד. ה. אויב מ'געפינט ביי א יונ־ געמאן אנ'איבערצאהל פון פעטס, קען מען מיט דער גאנצער זיכערקייט און פעסטקייט פעסטשטע־ לען, אז דאס פעטקייט איז נישט געקומען פון עסען איבער דער נארמע נאר קומט פון אינערליכע סיבות.

ביי פרויען ווידער, זעהען מיר מעהר פעטליי־ ביגע, ווי ביי מענער. די סיבה דערפון איז קודם־כל: די נארמאלע פונקציאנירונג פון די דריזען פון אינ־ נערע סעקרעציאן. וועטיפער אבער — פון עסען אי־ בער דער נארמע, ווי עס איז דער פאל ביי מענער.

ביי עסען איבער דער נארמע איז די פערטיילונג פונם פעטס זעהר כאראקטעריסטיש. דאס פעטטרגע־ וועב איז קאנצענטרירט אין קארק, קושיזש. בויך און צום אלעם ערשט אין טריבעל אונטערן הארץ (מאגענגרובע) דאגען די פיס זענען אמווייניגסטעם ארומגעהילט אין פעטס. אזא ארט פעט־לייביגקייט טרעפען מיר אממייסטען: ביי קצבים און רעסטא־ ראטארען, וועלכע טעהן א און זענען בעקאנט אלס מענשען, וואס האלטען זעהר שטארק פון הלכות אכילה...

אויב ד סיבה פון פעט־לייביגקייט איז א פועל־ יוצא פון דער שלעכטער פונקציאנירונג פון די דריי־ זען פון אינערער סעקרעציאן, שפילט דא די צאהל פון עסען א קלענערע ראל. זעהר מיר טאקע זעהר אפט פעט־לייביגע מענשען, טראץ דעם, וואס זיי עסען גאנץ ווענינ. די דאזיגע ערשיינונג דארף מען זיך ערקלערען דערמיט, וואס דאס אריינגעפיהרטע עסען, ווערט נישט אויסגענוצט און ליגט זיך אפ אין ארגאניזם אין דער פארם פון פעטס.

די שלעכטע פונקציע פון די דריזען פון אינערע־ סעקרעציאן, ווירקען איינ־אלטענדיג אויפן שטאף־ וועקסעל, אפהענגיג הערפון. וועלכע פון די דריזען טוען שלעכט אויספיהרען זייערע פונקציעס, אזא פארם נעמט אן דאס פעט־לייביגקייט. ס'איז בכלל דא אויף דעם ארט אוממעגליך אויסצורעכנען, וואס פארא ווירקונג עס האט אויף פעט־לייביגקייט דאס שלעכטע פונקציאנירען פון יעדען דריז בעזונדער. מיר וועלען זיך נאר בעגרענצען צו די גאר אפטע פאלען.

ביי פרויען, וועלכע זענען זעהר להוט צו דיקקייט צוזאמען מיטן קומען פון די וועקסעל־יאהרען איז די סיבה פו פעט־לייביגקייט די נישט־טענוגענדע פונק א יאן פון אייער־שטאק. דאס פעט־געוועב פערטיילט זיך אנדערש ווי ביי די, וואס זייער פעט־לייביגקייט קומט פון עסען איבער דער נארמע, דאס דאזיגע פעטס זעהען מיר: אויף די היפטען, אקסלען און אויפ'ן דיקען פלייש.

ביי פרויען אין יונגען עלטער, וואו צוליב פער־ שידענע סיבות פערשווינדט די פונקציע פון אייער־ שטאק, ווערט דער קערפער די'ן און די פעט־געוועבען לעגען זיך אן אויף די זעלבע ערטער, ווי ביי פרויען אין די וועקסעל־יאהרען.

ביי יונגע מענשען ווידער, וואס פון געפונדט אוים פונקציאנירט נישט די שילד־דריזע. אדער (היפא־ פיזא) נעמט דאס דיקקייט ווייטער אן א גאר אנדערן פארם. ווי צ. ב. שפ. ביי נשט געגוהנענדע פונקציאן פון די שילד־דריזע איז דאס פעט־געוועב צולעגט גלייך איבערן גאנצען ארגאניזם. ביי „היפאפיזא" ווידער — לייגט זיך דאס פעטס אן: אויף די בויד־ מוסקולען, היפטען, אקסלען. דיקען־פלייש, הענד־ פוסטען און סטאפים. דאס פנים בעקומט אויך א מאדנעם אויסזעהן און איז ענליך צו א ליאלקע פנים, וואס והעדט אנגערופען איי עולם הדאקטוריע: „פי־ פען־געזיכט".

ס'איז כדאי אויך צו דערמאהנען, ווען די ארט דיקקייטען, ווי דאס פעטס לייגט זיך אן און איין טייל קערפער, אמבעסטען טוט זיך דאס פעטס צונויפ־ נעמען אויף די פיס־לידקעס און דאס נאר הויפט־ זעכליך ביי פרויען. ביי אזא דיקקייט איז דער גאנ־ צער מענשליכער קארפוס, אויך די הענד זענען פריי פון איבריגען פעטס, נאר די פיס־לידקעס זע־ צו שטארק דיק. דאס פעטס־געוועב, וואס איז לא־ קאליזירט אין די פיס־לידקעס, ענטהאלט א גרויסע מאס וואסער און דאס איז זיכער א פועל־יוצא פון דער פוילער בלוט־צירקולאציע אויף די ערטער ערנס־ טע סימפטאמען, וועלכע שטעהן אין צוזאמענהאנג מיט דיקקייט טרעטען ארויס פון דער זייט פון אטעם (אטמונג) אין הארץ. קראנקע בעקלאגען זיך, אז עס [...] הייבט זיי אן צו שטיקען, בעת זיי געהן, אדער [...] זיי קומט איום ארויפצוגעהן אויף שטיגען. אויב [...] רווישעקייט, אדער דאס אויספעהלען פון אטעם [...] האלט אן א ליינגערע צייט און דער קראנקער [...] זיך נישט דערפון אויסצוהיילען, ווערט דאס הא[...] אזוי אפגעשוואכט, אז דער קראנקער ווערט לחלוט[...] אונפעהיג צו טון די מינדעסטע זאך. דאס דרש[...] קייט ווערט כסדר גרעסער, די פיס ווערען געשוואל[...] און דער קראנקער איז פערמישפט אויף נישט צו [...] געשטען זיך...

דער דאזיגער צושטאנד. לאזט זיך לייכט [...] געפינען צו פערשטעהן. ווען מיר וועלען נעמען [...] אכט, אז דאס לעגען זיך פון פעטס אויפן פריע[...] קאסטען, רופט ארויס דאס פרעסען פון אטעם. [...] אטעם ווערט נאר אנ'אויפערפלעכליכער, אנ'אויס[...] ווייניגסטער. וואס שטעהט זיכער אין פערבינ[...] מיט'ן הויפטעקיים. פון דער צווייטער זייט ווע[...] וואקסט דאס פעט־געוועב אויפן ארט פון הארץ [...] איז גורם צו זיין אפשוואכונג. כדאי אויך צו נעמ[...] אין אכט, אז די קראפט פון די הארץ־מוסקולען [...] צופאסט צו דער הויך פון א נארמאלע קערפער[...]כע וואג, ווען אבער די וואג פון קערפער ווערט [...]מער, שטייגט די ארבייט פון הארץ.

אפט זעהט מען אויך די מחלות, וואס [...] גלייטען" דאס פעט־לייבקייט דאס זענען: סקלער[...] צוקער, ניערען און רעוומאטיזם.

ווי מיר זעהן פון דעם אלעם, איז פעט־ליי[...]קייט נישט אזא מחלה, וואס מ'קען זי גרינגש[...] די דאזיגע מחלה קען ארויסרופען און איז עלי[...] פערשידענע אין די שווערסטע קאמפליקאציעס [...]כע זענען זעהר געפעהרליך פארן לעבען.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: וואס זאגט איהר, פאניע שבת הגדול, צו דעם נייעם געזעץ פון היטלערן, אז די דייטשען טארען נישט אננעהמען דעם נאבעל־פרייז?
שבת הגדול: ער איז גערעכט: צו נאבעלע ענינים האבען די היטלעריסטען גאר א קנאפען שייכות.

צווישען בטלנים

— איך זאג דיר, העניך, אז איך וואלט נישט גע־וואלט געווינען אויף דער לאטעריע.
— שוטה, פארוואס?
— דו מיינסט, אז ס'איז אזא לייכטע זאך צו האר־בען אזויפיל ברידער, שוועסטערען, שוואגערס, קר־זינס, קוזינקעס, פעטערס און מוהמעס אויף איין קאפ?
— שוטה וואס דו ביסט, אז דו וועסט זיין א גביר וועסטו סיי ווי דעם קאפ פארלירען!...

זיי זענען גערעכט

די ענדעקישע סטודענטען ווילען בשום אופן נישט זיצען צוזאמען מיט די יודישע קאלעגען. ראציא: זיי ברויכען באמת, לויט זייערע מעשים, צו זיצען אפגעזונדערט (אין תפיסה)...)
פלוידערזאק.

אוי, די אלטע בחורים, נעביך!

אנ'אלטער בחור זיצט מיט א יונג מיידעל דער אל־טער ביין רעדט און רעדט פאר פייער און וואסער, דאס מיידעל גענעצט אהן אויפהער, צום סוף זאגט זי:
— פאניע דאווידזשע וואלט איהר אפשר גער וואלט מאכען א שעהנעם און לאנגען שפאציר?
— אך, מיט גרעסטען פערגעניגען!
— נו, אויב אזוי וויל איך איך מעהר נישט פער־האלטען — האט דאס מיידעל זיך געזעגענט.

ס'לייגט זיך נישט אויפן שכל.

פרוי (צום אגענט): גהט צו אלדי רוחות, איך וועל מיך נישט לאזען אסעקורירען, און טאמער וועט איהר נישט אפטרעטען, וועל איך ארייגרופען מיין מאן!
אגענט (לאוט: כא, כא, כא!) איהר מאכט חוזק פון מיר. א מאן, וואס האט אזא ווייב ווי איהר, וועט זיצען אין הנהר היים?

ס'איז טאקע א פאך
אבער קיין פרייד ברענגט עס נישט

דאקטאר (צום פאציענט): ר' יוד, איהר מוזט איך בעמיהען, וואס מעהר זיך צו פערנעהמען מיט אייער פאך, דאס וועט אייך ברענגען פרייד.
פאציענט: דאס איז זעהר א שווערע זאך.
דאקטאר: פארוואס?
פאציענט: ווייל איך בין פון פאך א קברן...

דטפּעשעז=איסטוריש

פון דער מאדאם כאוטשע און איהר מאן שמעלקע

די פרוי שמאלצטאפ טעלעגראפירט צו איהר מאן פון זאקאפאנע:
„אין משך פון צוויי וואכען, איז מיר אפגעקומען א העלפט פון מיין וואג, ווי לאנג זאל איך נאך דא פערבלייבען?

כאוטשאַי
צומארגענס האט די מאדאם כאוטשא בעקומען אנ'שנטפער:
„נאך צוויי וואכען
שמעלקא

צווישען ענדעקישע „גדולים"
אונטערגעהערטער שמועס.

ערשטער גדול: א, יאק שען מאש? א צייט לאנג זיך נישט געזעהען.
צווייטער: יא פאנא ניע זנאם.
ערשטער: ניע זנאש מניע, יאשו? מיר האבען דאך געכאפט קוויטלען פון איין וואגען!...

ווי אזוי?

ביי דער באהן־קאסע שטעהט א גרויסע רייהע. איינער פון דער זייט וויל זיך צושאפען צום פענ־סטערל אויסער דער רייהע, זאגט צו איהם דער קאסיר:
— פאניע, שטעלט אייך אוועק אין עק.
— כ'קען נישט.
— פארוואס?
— ווייל אין עק שטעהט שוין איינער!

פלוידעריי

— איהר שפילט מיר אויף די נערווען — האט געזאגט א פאציענט צום דענטיסט, וואס האט איהם ארויסגעריסען א נערוו.
— אויף ווידערזעהן — האט ביים געזעגענען זיך געזאגט איין בלינדער צום צווייטען.
— זיי געזונד! — האט א מאן געזאגט בעת'ן קובר זיין זיין פרוי.

איהר געוועהר

שכן (צו זיין שכנה): בראווא, בראווא, כ'האב נעכטען געהערט אייך שפילען אויפן קלאוויר.
שכנטע: עי דאס איז נאר סתם אזוי צו הרגענען די צייט.
שכן: איהר האט זיך אבער אויסגעקליבען א געפעהרליך געוועהר.

א שאלה ביים דאקטאר

צו א דאקטאר־ראבינער איז געקומען א יודענע, מיט א שאלה אויף א געשאכטענע היהן אין וועלכע זי האט געפינען א נאדעל אני פּפּיק.
— רבי, פרעגט די יודענע, די הוהן איז כשר צי טריף?
— איך בין נישט קיין רב — האט דער ראבינער געענטפערט — איך בין א דאקטאר.
הערענדיג די דבורים האט די יודענע מיט א זייערע מינע געזאגט:
— אזוי? איהר זענט א דאקטאר? אז איהר קענט נישט העלפען א לעבעדיגען מענש, טא ווהט איהר קענען העלפען א געשאכטענע היהן?

צוליב א וויץ
איז זי נעביך מיאוס אריינגעפאלען

אין א געזעלשאפט דערצעהלט זיך דער ע'לם וויצען. א פריילין האט דערצעהלט א פעטע וויץ פון וואס דער בחור האט זיך שטארק פונאנדער־געלאכט.
— איך בעמערק אייך, אז דאס איז מיינער אנ'אייגענער וויץ — האט דאס פריילין ערקלערט.
— דאס קען נישט זיין! זענט איהר שוין אזוי אלט? — האט דער בחור געפרעגט.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: דו ווייסט, טרייטעל, די שפאניער נעהמען זיך געשמאק צו לערנען עספעראנטא.
טרייטעל: עספעראנטא? צו וואס?
פייטעל: זיי זאלען זיך קענען פערשטענדיגען מיט אלע ארמייען, וואס קעמפען איצט דארט.

ער איז פערטיידיגט

ריכטער (צו אנ'ענדעקישען סטודענט): מיט וואס קענט איהר זיך פערטיידיגען?
סטודענט: מיט א קאסטעט.

אנאנסען
ווער וואס ס'לייענט
(געווידמעט בעניעקין)

יעדער זוכט אין דער ציימונג עפעס אנדערש. אפילו אין אנאנסען־טייל זוכט יעדער אנ'אנדערע אנאנס.

הייראטס - אנאנסען — לייענט א כאטע פון דערוואקסענע טעכטער און — פשעדוואיענגע פאנגעס.

נעקראלאגען — זוכען שדכנים (צו כאפען א יונגען אלמן).

צימערן מיט ניעקרעמפּאיאַנצע ווערשטשעס זו־כען — פערהייראטע מענער (א סגולה פאר אנ'עין הרע...)

צענניקעס פון ארטיקלען פון ערשטען גער ברויך, לייענט — דער פרעמיער סקלאדקאווסקי.

דויערהאפטע טויט שלעגערס לייענען — ענדעקישע סטודענטען.

שטאטישע פאנאטאוויע — יודישע אר קאדעמיקער.

התונות און טאנץ - אווענד לייענען — אקושערקעס.

היטלער לייענט „מיין קאמף"... אין שפאניען.

דער קונדס

● הומאר
● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 279 — פרייטאג, דעם 4 דעצעמבער 1936

מיטן פנים צו דער פאבריק...

פאניע, אראפ פון קוימען, ס'וועט ווערען א סוואנד!...

פאליטיק פון וואך

הייטיגע וואך איז געווען א פוסטע און לאנגווייליגע אין דער פאליטיק.

עס האט זיך אפילו אנגעהויבן מיט א יאפאניש-סאוויעטישן קאנפליקט, און מען האט שוין געמיינט, אז אט, אט, ברעכט אויס דאס מלחמה-פייער און עס ווערט ליכטיג אין דער פאליטיק — האט זיך אבער אויסגעלאזן א גאר נישט שפגאר נישט און עס איז געווארן א פוסטקייט אין דער וועלט פון פאליטיק.

אפילו דער בירגער-קריג אין שפאניען ווערט לאנגווייליג, אלץ שטעהט אויף איין ארט און מען ריהרט זיך נישט ווייטער...

מען שיסט און מען שיסט, נאר עס קומט גאר נישט ארויס פון דעם שיסן. אומזיסטע מיה און מאטערניש נעבעך.

בקיצור, עס איז איצט פוסט און לאנגווייליג אין דער פאליטיק.

דער גרויסער „נצחון"
פון די ענדעקישע סטודענטקעס

אזוי ווי מ'האט געפאקט די ענדעקישע סטודענטן מיט די סטודענטקעס, בעת דער „אקופאציע", ביי נישט קיין שעהנע מעשים, שמועסט מען טאקע, אז אויב די סטודענטן זענען פון דער אקופאציע ארויס פערשפילטע — וועלען דערפאר די ענדעקישע סטודענטקעס מיט דער צייט זיין — געווינערינס...

פון סטראגאן ביז דער טאגע

די לובלינער אדוואקאטן-קאמער האט אדורכגעפיהרט דעם אריער-פאראגראף. — הייסט עס, אז ביים יודישן ארויסשטויסונגס פראצעס ווילען די ענדעקישע אדוואקאטן אויך אפלעקן א ביינדעל...

דער טעות
פון זיין קעניגליכע הויכקייט

ווי בעוואוסט, שטודירט דער יונגער יוגאסלאווישער קעניג אין לאנדאן. אנומעלטען איז דער קעניג מיט זיין סוויטע געגאנגען אויף א שפאציר אין זאאלאגישען גארטען. פלוצים בלייבט ער שטיין פאר א שטייג און זאגט צו זיין בעגלייטער:

— כ'בין טשעקאווע צו וויסען וואס דער לייב וואלט געזאגט, ווען ער וואלט געקענט רעדען.

— ער וואלט געזאגט: אייער קעניגליכע הויכקייט ווערט ענטשולדיגען, ווארום איך בין ביי א מיגער.

לאדזער „פילאנטראפען"
אנ'אמת'ע מעשה וועגען א לאדזער מאגנאט

דער היגער גביר ק. זאגט צו זיין פרוי:

— זעה נאר, מ'האט מיר הייטנט אריינגעריקט א פאלשען זלאטי.

— איך האב אנ'עצה — האט די פרוי געענטפערט — אז ס'וועט קומען אנ'ארימאן, וועסטו איהם געבען דעם זלאטי א נדבה.

— אזוי? אנדערש נישט... א גאנצען זלאטי א נדבה? — האט זיך דער גביר געקרימט.

ניע בע, ניע מע

לויט די קאנטינגענטען כשר-פלייש, וואס די רעגירונג האט בעשטימט פאר א רייהע קליינע שטעטלעך, פאלט אויס פאר א יודישען קאפ 15 דעקא פלייש אויף א גאנצע וואך.

דאס הייסט באמת: נישט מילכדיג און נישט פלייש'יג... פלוידערזאק.

נראף קאלי.

וואך-פאנאראמע

— 1. —

ווען איך עפען אויף א צייטונג,
פיהל איך, ווי מיין אויג — עס ברי‌הט...
און עס שלינגט באלד איין דאס קעפעל
פון: וואס הערט זיך אין מאדריד?..

יעדער קלאפ וואס קריגט דער שונא
קלינגט מיין אויער ווי מוזיק...
יעדער טריט וואס שטויסט איהם אפ
שאפט מיר נחת, פרייד און גליק...

שפאניען, מיין אמאליג שונא!
זאג, וואס איז דער סוד דערפון
וואס איך ווער געריהרט ביז טרעהרען
וואס פערבלוטיגט איז דיין זוהן?..

האסט געמאכט מיר אינקוויזיציעס,
און געברענט אויף יעדען טריט,
ווייסטו דאך, דאס פאלק ישראל
נעהמט דאך קיין נקמה נישט...

אויך דיין אלטער טארקוועמאדא
ווערט פערטונקעלט און פערשטעלט
פון די נייע טארקוועמאדאס
וועלכע פיהרען איצט די וועלט...

— 2. —

אפגעערדט זיך וועגען שפאניען
ווערט מיר לייכטער, ווערט מיר לינדער
און בכלל — מען דארף זיין פרעהליך
ס'געהט צו חנוכה אצינדער....

לאטקעס, לאטקעס, וועט מען עסען,
פון קארטאפעל — דאס איז קלאר!

נישט נאר חנוכה, רבותי,
אפשר טאקי א גאנץ יאהר...

פלייש — דאס טוט מען אונז פערגינען
נאר צוויי דעקא אויף א מאן,
וועט נישט זיין קיין אנדער ברירה
ווי נאר לאטקעס עסען דאן...

אט אזוי, אזוי רבותי
נעביך ליידען מוז א יוד
פלייש — מען טיילט אונז אויפן דעקא
צרות גיט מען אויפן פוד...

— 3. —

פונם לאדזער פראנט, רבותי,
ביי דער יודישער קהלה
איז קיין נייעס נישט פערהאנען
די הארמאטען שווייגען שטילע...

אמת טאקי, ס'איז ר' לייבעל
פאציפיסטיש גאר געשטימט —
פאר א גרויסען רודף שלום
איז ער שוין פון לאנג בעריהמט.

אלע ווייסען — די מלחמה
האט מען איהם דאך אויפגעצוואונגען...
גאט צו דאנק — דעם ערשטען אנגריף
אפצושטויסען איז געלונגען...

איך, גראף קאלי כאטש א לידער
וועל איך פון דעם „פראנט" אייך
שרייבען
נאר ווי ענגלאנד און ווי פראנקרייך
וועל איך אויך נייטראל פערבלייבען....

איז קאר פוז דער וואך
דער ברויז-שווארצער בונד

נאכן שליסען דעם דייטש-איטאליענישען אפמאך, קלינגט היטלער טעלעפאניש צו מוסאליניען:

— האלא, דוטשע-ליעבען — בעניטא שווארץ! ביי יעדער דראהענדער סכנה בין איך דיך גרייט צו פערדעקען מיט מיין העמדעל פון ברוינעם שטאף, וועלכעס וועט דיך שיצען פון יעדער געפאהר.

— גרויסער דייטשער פערפיהרער — ענטפערט איהם מוסאליני — אלס דאנקבארקייט בין איך דיך גרייט צו יעדער מינוט, אפילו שוין איצט, צו פערדעקען מיט מיין העמדעל... פון שווארצען שטאף...

די „גליקליכע" גלעזער-בראנזשע
שמועס אין „נותן לחם"

ביי דער איצטיגער ווינטער-הילף-אקציע אין „נותן לחם" ווערט אדורכגעפיהרט א סטאטיסטיק פון די בראנזשעס, פון וועלכע בראנזשעס עס רעקרוטירען זיך די ארימעלייט. בעתן אדורכקוקען די רשימה, זאגט די סעקרעטארין צום פרעזעס:

— פאניע פרעזעס, וואס זאל דאס בעדייטען, וואס פון אלע בראנזשעס האט מען זיך רעגיסטרירט נאר פון דער גלעזער-בראנזשע נישט?

— ס'איז א קלאהרע זאך — האט דער פרעזעס געענטפערט — זייט הונדערט יאהר, האבען שוין די גלעזערס אזא גוטען סעזאן נישט געהאט, און דאס האבען זיי דעם „ארענדארניק" צו פערדאנקען!..

פיניעלע מזיק
גיט לשון

צאך גיהעיעט, יאַנן, סאַריגע רוכיוויסקע סטיט זעך אין דעיר אלטשטעיטער שיל? סידיך דאטן א גאַנצע מיכומע פינקט ווי אין מאַנדריט.

צאך גורביש גיהעיעט פין דעיר מיכומע? גייך שוין גייך, צעבין גוער ניש קא לאַט, כעב ענק פאַציילן, עט עך ענק קנאַקן פון גילאַכטע.

אין דעיר שיל איז דו אַ כאַזן, זוגט איין פאַטיע, אַז עיער איז גוער וואַזשנע, נאָך גרעסע פין קויסיוויצקין מיט סראַטן ציביזאַמיט, אין די צפייטע פאַטיע זוגט פינק פאַקעיעט, אַז עיער יוכלט ניש-

שראַ: איין פאַטיע, אַז זיי ווילן אַ באיעם כאַזן, זוגט די צפייטע פאַטיע — אַ מאַקע... דעיער אַלטע כאַזן מיז דאַוויבע.

בי, אין דאָטן לעיבידיק אין ליסטיק, אַז דעיר כאַזן האַלט באַ בוק שומר, האלטן זיי שוין בא שימניעסריע.

איין פאַטיע זוגט קרישמע, זוגט די צפייטע פאַטיע קדישע, שראַט איין פאַטיע:

— שאַ, שטילער אַ פאַיער זיכט ענק!

זוגט די צפייטע פאַטיע:

— ענק אָך צי ליהוכיליס! צאָך אַ ברייריע ניש נועכציזוגן אומיין!

בי, מאַכן זיך לעיבידיק, מע שראַט, מע מאַכט יאַליס, מע קלאַפט אין מע טאַמפיט מיט די פיס, אזוי לאנג ביז מ'הייבט אוען צי לייגן לאַטיס אָכיט. איין פאַטיע קיפט זעך מיט דעיר צפייטע פאַטיע, די וואַבע אָך גלעריע קוויטשען — אַ גאנצע מיכומע פינקט אזוי ווי אין מאַנדריט.

אָבער וואַטער עט עס שוין אַזוי ניש זאַן. איעך, פיניעלע, עב ניש דעלאָזן, צי מאַכן מיכומיס אין אַ מוקן קודיש, אָף דעיעם שאַביס אָב איעך אָנגינייזיעט אַלע באַליטע יאַנן מיט מיער אין דעיר שפיק. עט מע טאָקיש גיין מאַכן אַ פושאָנדיק, איך טאַמער עבן זיי וואַטער מאכן אַזאַ מיכומע, עב איעך אַ גיי אַראָף-געיבן אָפן מלעמע, עב אַ קלאָפ-געין אין טיש אַראַן אין עב אזוי זוגן:

— וואָעס אי דו? ווי זענט עך? אין אַ מוקן קודיש צי אָפן שאַכע-מאַריק! צ'זענט גיקימע דאַווינע צי מיכומע האַלטן? זענט עך גיקימע דאַווינע, טאָ טיך ענק אוען די טאַליסן אין דאַווגך, ווילט עך האַלטן מיכומיס, טאַ וויבאָשיך ענק אַראָעס פון דאַניט! צ'זאָלך אופזיצן מיט גיטן, טאָמע ניש, הייס איעך פיניעלע פין שמולן געסל, טאָמע געב איעך, איין פאָף, עט זאַן ביטע. אזוי עב איעך זוגן — צ'העיעט?

אַ קלאַל, יאַנן, דעים שאַביס מיסט עך אה'ע זאַן אין דעיר אלטשטעיטישע שיל, זאך גרייט צי לייגן לאַטיס, דעוואל אַצך מיער אַ גיטן שאַביס אין זאצך מיער גיזיגט

פאליטיק אויפן שארף פון שווערד
פון א. איטקיז

אמעריקא —

כאטש זי האט פערשלאסען טיר און טויער
דאך האלט זי וואכזאם נאז און אויער,
אויפן קליינעם מזיק, אויף איהר נעלען שכן,
וועלכער האט דעם „גולם" גוט צופראסען,
און אלץ איז איהם גוט געראטען,
אמעריקא זאגט אבער: „נישט ביי מאטיען!"

ענגלאנד —

פון נאציאנען לעצטען פלירט,
איז זי שטארק רעגערווירט,
אז דער בונד מיטן יאפאנטשיק,
ר'איז געגען ענגלאנד א גוטער קאנטשיק
צו שמייסען איהם אין אלע וועלט טיילען
דאס איז פון ענגלאנד נישט פערהוילען,
וועט ענגלאנד מוזען מאכען שותפות מיט איהרע
חברים די אלט-נייע,
מיט אמעריקע, פראנקרייך די ליבע, די געטרייע,
און וועט במחילה זיך גאר נישט שעהמען,
אויך די „ראטען" אין שותפות אריינצונעהמען,
און טאמער ווערט יעקע וחבריו שטארק היציג
וועט דאן זיין „אכיל-ואשמח" קוילעכדיג און שפיציג
וועט איהר פרעגען: ווי קומט ענגלאנד צו חבר'ן
זיך מיט די רויטע?
איז דער תירוץ: ענגלאנד איז נישט קיין שוטה,
ס'איז דאך א דבר ידוע
אז מ'ברויכט דעם גנב, נעהמט מען איהם אראפ
פון דער תליה.

דייטשלאנד —

האט א פרישען שותף בעקומען
פונקט א דריטער חבר צום „מזומן"
דריי גרויסע מעכטע זאלט איהר נישט פערגעסען,
אלעם גוט, אבער וואו וועט זי נעהמען צו עסען?
אז א הלוואה איז נישט צו בעקומען?
קיינער וויל נישט בענשען מיט מזומן.
און דאס וועט יעקען שטערען זעהר פיל,
צו זיין שטרעבען צו זיין געווינשטען ציל:
ווייל, האסטו געלד ביסטו א מאכער,
האסטו נישט, ביסטו א שוואכער,
נאר נישט געזארגט, ער קאן אהן מלחמה אויך זיין
א גוטער דבר אחר.

פראנקרייך —

האט זיך איהר שיטה,
אז וואו צוויי דארט איז זי א דריטע,
וואו אמעריקע מיט ענגלאנד ציהט,
דארט איז זי אין דערמיט.
בעזונדער איז זי דאך א שותף צום רויטען.
ער קאן איהר העלפען ביי איהרע נויטען.

יאפאן —

דער געלער מזיק אט דער קליינער
איז דאך גאר א יונג מיט ביינער,
אוי, איז ער א גוטער פליקער,
אוי, רייסט ער פון כינע גאנצע שטיקער,
האט אנ'אפעטיט אביסעל בדייטער,
וויל זיך רוקען אלץ ווייטער
די סאוויעטען זאגען אבער: גאספאדין יאפאן!
סטאי! קודא? ווייטער נישט א שפאן.

איטאליען —

מוסאליני האט חשק צו ווערען מלך בכפה, מלמד פון זיין קליפה,
כאטש ער האט צו יעקען געזאגט „הרי את שלי"
ווי א חתן אונטער דער חופה,
דאך קאן אמאל דער קשר, כאטש ער איז גוט
שלאסען פעסט,
ארויספליהען. ווי א פייגעל פון נעסט,
מיר האבען עס בעשיינפערליך געזעהן
ביי דער וועלט-מלחמה איז דער וואונדער געשעהן
אויך איצט, וועט דער „קשר", וועלכער פערשאפט
אונז יסורים
אנהאלטען פון אסתר-תענית ביז פורים.

אונזער ווערטער-ביכל

ערעמאן — א מאן, וועלכען פרויען האבען פיינט.

ארבייטסלאזיגקייט — א וועלט-עפידעמיע, וואס קיין דאקטאר קאן דערצו נישט העלפען.

אביון — א קאנדידאט פארן חסד-של-אמת.

באד — אנ'ארט, וואו מענשען בעקומען שמיץ ווען דאך לויפען אלע אהין.

בעט — אנ'ארט, וואו אלע שטארבען, דאך קריכען אלע אהין.

גט — עפילאג פון הייטיגע ראמאנען.

גולם — א מענש, וואס א דאנק זיין געלד ווערט ער א חכם.

דלות — געשעפטס-פיהרער ביים קריזיס.

וואלגער-האלץ — א זאך, וואס ווארפט א ווייב אויף בעווייבטע.

זקנה — א זאך, וואס אלע ווינשען זיך און ווען עס קומט, וויל מען עס נישט ליידען.

חכמה — א זאך, וואס מ'ברויכט דערצו די מטבע.

טיש — א שפיגעל, וואס ווייזט דעם אונטערשיד פון ארעם ביז רייך.

יורד — א מענש, וואס פאלט פון אויבען אראפ און קיינער הויבט איהם נישט אויף.

כל ולך — א קאסע, וועלכע האט אמאל געהאט „כל" און הייטנט האט זי א לאך.

כלל-פערזארגער — א מענש, וואס האט ליב „האנד-ארבייט".

לייב — א מיטגליד אין דער שאצונגס-קאמיסיע זעצט זיך ווי א לעמעלע און שטעהט אויף ווי א לייבעלע.

ממזר — א מענש, וואס ליידט פאר פרעמדע זינד.

מלמד — א מענש וואס קאן נישט לעבען, ווען ער האט נישט קיין קינדער.

סם — א מאכל, פאר אומגליקליכע פערליבטע.

ערד — אנ'ארט, וואו הייטיגע סוחרים ליגען לעבעדיגערהייט.

פענטאק — א טיטעל פאר אלע הייטיגע סוחרים.

צרות — אנ'ארטיקעל, וואס מ'בעקומט עס בחנם.

קדיש — א תפילה, וואס מ'זאגט נאך א הייטיגען וועקסעל.

קבר — א זאך, וואס איז בלויז ליגען, דאך איז עס א ריכטיגער אמת.

רחמנות — א יקר המציאות.

שטייער — א חיה, וואס רייסט פון לעבעדיגע און טויטע.

שטיינער — א זאך, וואס ליגט ביי הייטיגע גבירים אין הארצען.

תם — טאם ראבזשע גדושע נאם ניעמא.

טאמער דאך!..

די מעג איז ענדגילטיג בעשטעטיגט געווארען די פראנצויזישע הלוואה פאר פוילען. אפשר וועט דאס פועל'ן...

פלוידערזאק.

אלעקסאנדער יאנאי

דער יודישער קעניג וואס איז אויך געווען א כהן גדול און דערפירט צו א בלוטיגען בירגער-קריג אין ארץ-ישראל מיט 2000 יאהר צוריק

פון חיים שוים.

— 1 —

צוויי קרוינען אויף איין קאָפּ

א יודישער מלך, פון קאָפּ ביז די פיס א סאָלדאט, שטענדיג אויפ'ן שלאַכטפעלד, שטענדיג פערנומען מיט איין זאַך: מיט פיהרען מלחמות, מיט שיסען, מאַרשען און כאַפּען הויב, מיט איינגעמען כסדר נייע שטעט, נייע שטיקער לאַנד אין און ארום ארץ ישראל און מיט גוואַלט איינטערוואַרפען אונטער זיין הערשאַפט די גוי'אישע איינוואוינער — אט אזא מלך איז געווען אלעקסאנדער ינאי (יאנאי, פערקירצט פון יונתן), דער חשמונאים-קעניג, געטען וועמען יו-דען האָבען רעוואָלטירט אין א בלוטיגען אויפשטאַנד.

א קעניג א סאָלדאט, וועלכער ווייסט נאָר פון פיה-רען מלחמות, כדי צו מאַכען שטאַרקער און גרע-סער זיין מלוכה, איז געוועגליך בעליבט ביי זיין פאָלק, דורות און דורות ריכצעהלען וואונדערליכע מעשיות פון זיין גבורה און קאמף געגען דעם פיינט און נאַציאָנאַלע פאָעטען בעזינגען זיינע העלדישע איפטאַטען פאַר זיין לאַנד.

דאָס איז ביי אלע פעלקער, אָבער נישט ביי יו-דען.

איך רייד דאָ נישט פערשטעהט זיך, פון די גאָר אַלטע ציטען, די ציטען פון ערשטען בית המקדש, ווען יודען זענען נאָך געווען אינגאַנצען א מלוכה-פאָלק און די מלוכה איז נאָך געווען דער אלף און תו פון זייער נאַציאָנאַלען לעבען, אין יענע ציטען האָט מען ביי יודען אויך בעזונגען די גבורה פון דעם העלדישען מלך. איך רעד דאָ פון די שפעטערע ציי-טען, די ציטען פון בית המקדש. יודען זענען שוין דעמאָלט געווען מעהר א גייסטיג פאָלק, ווי א מלוכה פאָלק. זייערע גייסטיגע, רעליגיעזע אינטערעסען זע-נען געשטאַנען דעמאָלט ביי זיי א סך העכער, ווי זייערע פאָליטישע אינטערעסען. מען מעג זאָגען, אַז אין די ציטען פון ערשטען בית המקדש זענען יודען געווען א מלוכה פאַר זיך, אָבער אין די ציטען פון צווייטען בית המקדש זענען זיי שוין געווען א וועלט פאַר זיך, מיט העכערע רעליגיעזע און מאָראַלישע בעגריפען, מיט א העכערן און אידעאַלערען סאָרט פרומקייט, ווי אין די פריהערדיגע ציטען, און מיט אַ'אַנדער סאָרט לעבענספיהרונג, ווי ביי אלע אנ-דערע פעלקער.

האָבען יודען, די פרומע מאַסען פון דעם פאָלק אין זייערע פיהרער, די פרושים, נישט געקאָנט פער-טראָגען אזא סאָרט מלך, ווי אלעקסאנדער ינאי, און האָבען אַן'אייגענעם געפיהל געגען איהם. איבערהויפט האָבען זיי נישט געקאָנט פערטראָגען, וואָס דער דאָ-זיגער קעניג אין סאָלדאטסקע שטיוועל האָט א חוץ דעם „כתר מלכות", דער קעניגליכער קרוין, נאָך געטראָגען דעם „כתר כהונה", די קרוין פון דעם כהן-גדול, און יום-כפור האָט ער געטון די היילגע עבודה" אין בית המקדש אלס דער פערמיטלער צווי-שען גאָט און זיין פאָלק.

עס האָט אויסגעקוקט פאַר יודען זעהר מאָדנע, אַז אַט דער סאָלדאט, אַט דער קאָמאַנדיר פון חיל, האָט אויסגעטון זיינע מיליטערישע קליידער און זיך אנגעטון די היילגע לייוונטענע קליידער פון דעם כהן-גדול און איז אריינגעגאַנגען אין „קודש-הקד-שים" מכפר זיין די זינד פון דעם פאָלק ישראל.

ווי קומט א סאָלדאט אין „קודש-הקדשים"! — האָבען יודען, קענטיג, פראָטעסטירט פון אלע זייטען.

טאַקע ווי אזוי איז עס געקומען צו דעם, אַז א קעניג א סאָלדאט זאָל זיין כהן-גדול?

דאָס איז געווען א רעזולטאַט פון דער יודישער קאָנסטיטוציע און פון די אומשטאַנדען פון יודישען לעבען אין די ציטען פון צווייטען בית המקדש.

דאָס רעכט פון די חשמונאים צו זיין הערשער, מלכים, איז געווען בעגרינדעט בלויז אויף דעם, וואָס די זעלבען געווען כהנים גדולים. אין יענע ציטען האָר-בען יודען נישט געהאַט קיין מלך. א געזעצליכער מלך האָט בעדאַרפט שטאַמען פון דוד'ס משפחה. א מלך פון „מלכות בית דוד", האָבען יודען געגלויבט, וועט ווידער קעניגען אין ירושלים, אַז משיח וועט קומען. דערוויילע אָבער. איידער משיח קומט, איז דער כהן-גדול געווען דער פאָרשטעהער פונם פאָלק און צו איהם האָט געהערט די הערשאַפט, ווי ווייט יו-דען האָבען געהאַט אויטאָנאָמיע אין ארץ ישראל.

דער כהן-גדול האָט איצט, פונקט ווי אין די פריהערדיגע ציטען דער מלך, געטראָגען א קרוין (ציץ) און א פורפור-מאַנטעל און איז געזאַלבט געוואָרען מיט היילגען זאַלב-אייל אין דעם טאָג, ווען ער האָט, נאָך זיין פאָטערס טויט פערנומען דעם געהויבענעם אַמט פון דער כהונה-גדולה.

האָט זיך געצויגען א דינאַסטיע פון כהנים-גדולים אריבער דריי הונדערט יאָהר, זינט דער צוויי-טער בית המקדש איז אויפגעבויט געוואָרען, ביז זי איז אונטערגעגאַנגען אין דער צייט פון די רדיפות פון אַנטיוכוס עפיפאַנעס. דער לעצטער כהן-גדול פון דער דאָזיגער אַלטער דינאַסטיע איז דעמאָלט אַנט-לאָפען קיין מצרים. אין יענער צייט זענען חשמו-נאים געוואָרען די פיהרער פון דעם אויפשטאַנד וואָס יודען האָבען געמאַכט געגען דער סירישער-גרי-כישער מלוכה. אלס פיהרער פון דעם אויפשטאַנד זענען זיי געוואָרען די פאַקטישע הערשער. אָבער דאָס האָט זיי נישט צופרידענגעשטעלט. זיי האָבען גע-וואָלט ווערען אויך די געזעצליכע הערשער, און זיי זענען עס אויך געוואָרען.

ארויסגעהאָלפען די חשמונאים אין דעם פרט האָט דער פאַקט, וואָס זיי זענען געווען כהנים, אמת טאַקע, פשוט'ע כהנים, נישט פון דער משפחה פון די כהנים-גדולים, אָבער פאָרט כהנים. דער לעצטער יורש פון דער אַלטער דינאַסטיע, חער יונגער חוניו, האָט זיך גאָר בעזעצט אין מצרים און האָט אין דער שטאָט לעאָנטאָפּאָליס, אויסגעבויט א בית-המקדש לויט דעם מאָדעל פון דעם בית המקדש אין ירושלים. האָט דאָך געמוזט געגרינדעט ווערען א נייע דינאַסטיע, האָבען די חשמונאים זיך דער-קלערט פאַר כהנים-גדולים און פירשטען און זענען דורך דעם געוואָרען געזעצליכע הערשער פון דער יו-דישער מדינה. שפּעטער האָט זייער הערשאַפט נאָך מעהר זיך בעפעסטיגט און זיי האָבען זיך ארויפגע-זעצט אויפ'ן קאָפּ אויך די קרוין פון א קעניג.

אזוי ארום האָבען די שפעטערע חשמונאים, די אור-אייניקלעך פון דעם אַלטען מתתיהו, געטראָגען צוויי קרוינען: די קרוין פון א מלך און די קרוין פון דעם כהן-גדול. וואָלט דאָס נאָך אזוי שלעכט נישט געווען, ווען יעדער חשמונאים-רעגירער וואָלט גע-ווען א כהן-גדול, פאַסיג פאַר אַט דעם הויכען, רע-ליגיעזען אַמט, און דערצו א מלך אויך. איז עס אָבער געוועהנליך געווען פונקט פערקעהרט: ער איז געווען דער עיקר א מלך, א סאָלדאט, א קאָמאַנדיר, און דער-צו א כהן-גדול אויך.

האָבען די צוויי קרוינען נישט געפּאַסט אויף איין און דעמזעלביגען קאָפּ. וואָרים א סך זאַכען, וואָס מען מוז פערקוקען ביי א מלך, קען מען בשום אופן נישט פערקוקען ביי א כהן-גדול, אפילו פון א מלך האָבען יודען אויך געפאָדערט, אז ער זאָל נישט בעטרעטען די רעליגיעזע און מאָראַלישע געבאָטען, וואָס יעדער יוד דאַרף היטען — הייגט א פשיטא שוין א כהן-גדול.

האָבען יודען טאַקע רעוואָלטירט געגען אלעק-סאַנדער ינאי. אזוי ווייט זענען די פיהרער פון דעם אויפשטאַנד געגאַנגען אין זייער האַס און פערביטערט קייט געגען איהם, אַז זיי זענען בעגאַנגען דאָס. וואָס מיר האָפען הייגט הויך-פערראַט. זיי האָבען גערו-פען א פרעמדען קעניג פון סיריען, ער זאָל קומען מיט זיין חיל זיי העלפען צעשלאָגען אלעקסאנדער ינאי.

טויזענטער יודען זענען אומגעקומען אין דעם-דאָזיגען בלוטיגען אויפשטאַנד פון דער פאָלקס פאַר-טיי, פון די „פרושים" געגען דעם חשמונאים הער-שער, די געשיכטע פון אט דעם מערקווירדיגען יודי-שען בירגער קריג וועלען מיר דערציילען אין די ווייטערדיגע קאַפּיטלען.

— 2 —

פון רעוואָלוציאָנערער פירערשאַפט צו דעספּאָטישער הערשאַפט

מיט די חשמונאים האָט פּאַסירט די אייגענע זאַך, ווי מיט א סך אַנדערע פיהרער פון אויפשטאַנ-דען, פון פרייהייטסקאַמפען אין אַמאָליגע און אויך אין די היינטיגע ציטען זיי האָבען גוט אָנגעהויבען אָבער שלעכט געענדיגט.

אָנגעהויבען האָבען די חשמונאים ווי פיהרער פון א פאָלקס בעוועגונג, ווי קעמפער פאַר די פריי-הייט פון דעם פאָלק, וואָס איז אונטערדריקט געוואָ-רען פון א פרעמדער ברוטאַלער מאַכט. זענען זיי גע-ווען פאָלקס פיהרער און פרייהייטס קעמפער כל זמן זיי האָבען אָנגעפיהרט דעם אויפשטאַנד. אָבער ווען דער אויפשטאַנד האָט זיך געענדיגט מיט א זיג ווען די פרעמדע מאַכט די סירישע גריכישע מלוכה, האָט געמוזט אַלצדינג נאָכגעבען זענען זיי פון קעמפער געוואָרען הערשער. און אַז זיי זענען שוין געזעסען פעסט אין זאַטעל און רעגירט איבער און אייטענע יודישע מדינה, האָבען זיי גאָר אינגאַנצען פערגעסען אָן דעם פאָלק און זיין קאַמף פאַר פרייהייט און גע-וואָלט זיין הערשער און טיראַנען אין די לענדער א רום.

ווען דער אַלטער מתתיהו איז געלאָפען הויך די נאַסען פון מודיעין און גערופען אַלע גוטע און פרו-מע יודען זיך צו שטעלען אונטער זיין פאָהן, האָט ער געהאַט נאָר איין ציעל פאַר זיך: אויסצוקעמפען פאַר יודען די פרייהייט צו לעבען ווי יודען, צו ה-טען משה'ס תורה. יהודה המכבי איז שוין געגאַנגען א טריט ווייטער ער האָט זיך נישט בעגנוגענט מיט רעליגיעזער פרייהייט, נאָר ער האָט שוין אָנגעהויבען קעמפען פאַר פאָליטישער פרייהייט. עס האָט זיך איהם אָבער קיין זאַך נישט איינגעגעבען ווייל ער איז נאָך א פינף יאָהריגער פיהרערשאַפט געפאַלען אויפ'ן שלאַכטפעלד.

וואָס יהודה האָט אָנגעהויבען האָט יונתן זיין ברודער און נאָכפאָלגער פאָרטגעזעצט, און מיט גרויס ערפאָלג. אָבער דער ערפאָלג האָט איהם שוין א היפש ביסעל קאַליע געמאַכט. ער האָט צופיל זיך געמישט אין די פּאָליטישע אינטריגעס פון דער סירישער מלוכה און דערצו נאָך האָט ער זיך געלאָזט בעשטי-מען פון א גוי'אישען הערשער פון דעם סירישען קעניג, פאַר כהן גדול. אלזא אַן אויסריכט צו ווערען דער געזעצליכער הערשער ביי די יודען.

שמעון, דער ברודער און נאָכפאָלגער פון יונתן האָט פאָרשגעזעצט, וואָס זיינע ברידער האָבען אָנגע-הויבען ער האָט זיך איינגעאַנצען בעפרייט פון דער איבערהערשאַפט פון דער פרעמדער מלוכה פון סיריע און געגרינדעט א חשמונאים דינאַסטיע, א דינאַסטיע פון כהנים גדולים און פירשטען.

אָבער יונתן און שמעון זענען פאַרט נאָך געווען מענשען פון פאָלק, פאַרט נאָך געווען פרייהייטס קעמ-פער אין די יונגערע יאָהרען. יוחנן הורקנוס אָבער דער זון און נאָכפאָלגער פון שמעון'ען איז שוין געווען א טאַטענס קינד, האָט שוין געירשענט א פאַרטיגע מלוכה פון זיין פאָטער און האָט זיך איינ-גאַנצען געפיהלט ווי א מלך, ער האָט זיך שוין איינ-געשאַפט אַן'אַרמעע פון פרעמדע געדונגענע זעלנער, חנרמיט האָט ער צוריסען דעם פאָדים וואָס האָט איהם געהאַלטען צוגעבונדען צום פאָלק און זיינע פיהרער די „פרושים". ער האָט זיך מעהר נישט געשטיצט אויף קיין פרייוויליגער יודישער אַרמעע, ווי זיין טאַטע און זיינע פעטערס, נאָר זיין מיליטערישע מאַכט האָט זיך גאָר געהאַלטען אויף גוי'אישע סאָלדאַטען.

מיט פרעמדע סאָלדאַטען איז א הערשער זיכערער, ווי מיט אייגענע, בעזונדערס נאָך דאַן ווען דאָס פאָלק איז אומצופרידען און בונטעוועט זיך.

א חוץ דעם האָט יוחנן הורקנוס זיך איבערהויפט פערנומען אויך א נייעם און מאָדנעם וועג. מיטן שווערד אין האַנד האָט ער אָנגעהויבען מגייר זיין די גוים פון ארץ ישראל, דאָס האָט ער געטון אין דרום פון יהודה מיט די אדומים, וועלכע ער האָט איינגענומען.

איז דאָס געווען זעהר טשעקאווע. א זון פון אייגעם פון די חשמונאים ברידער וועלכע האָבען געמאַכט אַן'אויפשטאַנד געגען אַנטיוכוס'ן ווייל ער האָט גע-וואָלט צווינגען די יודען צו ווערען גוים האָט איצט מיט געדונגענע סאָלדאַטען געצוואונגען גוים זיך מל צו זיין און צו ווערען יודען.

קיין וואונדער נישט דעריבער, וואָס די „פרושים" די פראָגרעסיווע פיהרער פון די פרומע מאַסען, זע-נען ארויסגעטרעטען געגען יוחנן הורקנוס און זיך מיט איהם צעקריגען. יוחנן הורקנוס איז דערפאַר איבער געגאַנגען צו די „צדוקים". די קאָנסערוואַטיווע פאַר-טיי פון דעם אדעל. חער טאַטע שמעון האָט צוזאַמען מיט זיינע ברידער געפיהרט אזא פערביטערטען קאַמף געגען דער יודישער העלעניזירטער אריסטאָקראַטיע אָבער דער זון האָט זיך שוין געשטיצט אויף דער אריסטאָקראַטיע, קענטיג א נייע אריסטאָקראַטיע א חשמונאים אדעל.

נאָך ווייטער פאָרט אראָפּ האָבען זיך אראָפּגעקייקעלט יוחנן הורקנוס זין יהודה אריסטאָבול און אלעק-סאַנדער ינאי, וועלכע האָבען רעגירט איינער נאָכן אַנדערן. אויף זיי האָט מען שוין להלוטין נישט גאָר נישט געקענט זאָגען, אַז זיי זענען געווען אוראייניק-לעך פון דעם אַלטען פרומען מתתיהו.

יוחנן הורקנוס האָט ענטגיג אייגגעזעהען אין זיינע לעצטע יאָהרען אַז די „פרושים" זענען נישט געווען אינגאַנצען אומגערעכט, אַז מען קען נישט זיין און איין פערזאָן אי ציווילער און מיליטערישער הערשער אי כהן גדול, און ער האָט פאַרן שטאַרבען געוואָלט נאָכגעבען אַביסל דער אָפּאָזיציע ער האָט געלאָזען א צוואה, אַז נאָך זיין פּטירה זאָל מען אַפּטיילען די צוויילע רעגירונג פון חער יודישער מלוכה, און דער עלטסטער זון, יהודה אריסטאָבול זאָל ווערען דער רעליגיעזער פאָרשטעהער, דער כהן גדול.

איז דאָס אָבער נישט געבליבען געווען יהודה אריסטאָבול'ן, און ער חער אוראייניקעל פון פרומען מתתיהו, דער כהן גדול פון בית מקדש אין ירושלים איז בעגאַנגען א שוידערליכען פערברעכען, וואָס האָט געשטעלט די חשמונאים אין איין ליניע מיט די העספאָטישע מלכים פון די פעלקער ארום.

יהודה אריסטאָבול האָט ארעסטירט און אריינ-געזעצט אין געפענגניש די מאַמע מיט זיינע ברידער דער מאַמען האָט ער געלאָזט שטאַרבען אין געפענג-גניש פון הונגער, און איין ברידער דעם צווייטען נאָך איהם האָט ער, אויף א פאַלשען פערדאַכט, גע-לאָזט דערהאַרגענען. דערנאָך האָט ער אויך צו להכעיס די „פרושים" זיך אָפיציעל ארויפגעזעצט אויף קאָפּ צוויי קרוינען: די קרוין פון א מלך און די קרוין פון א כהן גדול. אזוי וואָס האָט יוחנן הורקנוס זיך נישט דערוועגט צו טון. פאַקטיש איז ער געווען בלויז מלך. אָפיציעל איז ער נאָר געווען כהן גדול און נשיא(פירשט). יהודה אריסטאָבול האָט אָבער אָפיציעל געענדערט די יודישע קאָנסטיטוציע און אָנגענומען דעם טיטעל קעניג.

(ווייטער זונטאָג)

EUROPA

יוהייב 4, 6, 8 און 10.

גראָיסער שפּיאָנאַזש-פילם

די געהיימע בריגאַדע

פרייזען פון די פּלעצער פון 80 גר. אַז.

באזיל זאכאראוו

דער פערשטארבענער וואפן-קעניג

פון ג. בארוד

אין 1919 איז אַן'ענגלישע קריגס-שיף געזונקען אין די דאַרדאַנעלען אין טערקיי; די טערקישע מינע וואָס האָט אויפגעריסען די ענגלישע שיף, איז גע-מאַכט געוואָרען אין ענגלאַנד. דאָס שענסטע דערביי איז, וואָס די פאַבריק, וועלכע האָט געמאַכט די מינע, האָט מען אין ענגלאַנד בעפּ'ייט פון צאָהלען שטייע-רען, אויפ'ן סמך, וואָס די פאַבריצירטע מינע זע-נען אַ נאַציאָנאַלע נויטיגקייט און אַ וויכטיגע אינ-דוסטריע.

פאַר וועמען די מינעס זענען געווען וויכטיג פאַר ענגלאַנד, צי פאַר טערקיי, דאָס איז שוין נישט פערציינט אין די אַרכיוו-דאָקומענטען.

אין 1921 און 1922 האָט גריכענלאַנד געפיהרט קריג מיט טערקיי. זאַכאַראָוו איז געווען דער פינאַנ-סיר און זיין פרייגט, לאָיד דזשאָרדזש, איז געווען פּאָליטיש פערענטוואָרטליך צו גריכענלאַנד. טער-קישע סאָלדאַטען זענען געשאָסען געוואָרען פון זאַכאַראָוו'ס ביקסען און די גריכען — פון טערקישע ביקסען, און די טערקישע ביקסען זענען געמאַכט געוואָרען אין פראַנקרייך, וועלכע האָט אין יענע יאָה-רען געשטיצט לאָיד דזשאָרדזש'ס פיינער.

גריכענלאַנד באַט-אָן זאַכאַראָוו די קרוין

אין יאָהר 1920 האָט ווענעזעלאָס געהאַט אַ שטאַרקען חשק צו ווערען דער הערשער אין גרי-כענלאַנד, פונקט ווי ער האָט עס געוואָלט ווערען מיט עטליכע חדשים צוריק. ווענעזעלאָס האָט גע-מיינט, אַז פריהער דאַרף ער פאַרטיג ווערען מיט איירעפּע און קריגען איהר צושטימונג, האָט ער זיך געווענדעט צו לאָיד דזשאָרדזש'ן אין לאָנדאָן. לאָיד דזשאָרדזש האָט איהם געראַטען צו איגנאָרי-רען איירעפּע און פריהער קריגען די הסכמה פון סער באַזיל זאַכאַראָוו. אָבער זאַכאַראָוו האָט איהם שוין איינמאָל אָפּגעזאָגט. זאַכאַראָוו האָט מודה גע-ווען, אַז איהם איז קיין חילוק נישט צי אַ רעפּוב-ליקאַנישע גריכענלאַנד צי אַ מאָנאַרכישע וועט צו-ריקקריגען קליין-אַזיע. ווענעזעלאָס איז געווען פער-האַסט ביי די מאָנאַרכיסטען, וועלכע האָבען גע-גלויבט. אַז ער האָט אַ האַנד אין דעם טויט פון דעם פריהערדיגען קעניג אַלעקסאַנדער. נאָך אַלעק-סאַנדער'ן איז קאָנסטאַנטין געוואָרען קעניג, און ווייל ער האָט געשטאַמט פון יענעם קאָנסטאַנטין, וועלכער איז אין 1453 געטויט געוואָרען פון די טערקען איז ער דערפאַר ביי די גריכען געווען "שטאַרק בעליבט; סער באַזיל זאַכאַראָוו האָט קיין חשק נישט געהאַט צו קעמפען געגען פאָלק אין ענינים וואָס ער ווייס פון זיי נישט פראָפיטירען.

אין אָקטאָבער (1920) איז דאָס גריכישע פאָלק צוטיילט געווען אויף צוויי מעכטיגע פּאַרטייען: רעפּובליקאַנער און מאָנאַרכיסטען. ביידע פּאַרטייען זענען געווען אַזוי צוגעגרייט צו זייער קאַמף, און אַזוי עקשנות'דיג אין זייערע פּראָגראַמען, אַז מען האָט מורא געהאַט פאַר אַ בלוטיגען בירגער-קריג. זייטיגע איינפלוסרייכע מענשען האָבען געוואָלט ברענגען ביידע צדדים צו אַ קאָמפּראָמיס, און ווייל סער באַזיל זאַכאַראָוו האָט געטון דעם לאַנד אַזעל-כע טובות פריהער און נאָכ'ן וועלט-קריג, ווי אויך בעת דעם גריכישען קריג מיט טערקיי (נאָך דעם שלום מיט דייטשלאַנד, האָבען זיך דערום די מע-טיגע פּאָליטיקער פון ביידע צדדים געאייניגט אויף זאַכאַראָוו'ן. מען איז געקומען צו איהם און פאָר-געשלאָגען אָדער די קרוין אָדער דעם פּרעזידענט-אַמט.

סער באַזיל זאַכאַראָוו האָט דעמאָלט צום ער-שטען מאָל אין זיין לעבען אויסגעזאָגט דעם סוד, אַז איהם לויבט זיך נישט צו פערנעהמען דעם אַמט פון קעניג אָדער פּרעזידענט. אין ביידע פאַלען וועט ער אויפרודערען די וועלט און מען וועט אָנהויבען צו גראָבען זיין פערגאַנגענהייט, וועגען וועלכער ער וויל נישט רעדען און וויל נישט, אַז אַנדערע זאָלען רעדען. ער קאָן בעסער שטעהן אין שאָטען און האַנדלען היגטען-אַרום מיט קרוינען און מיט פּרעזידענטען-שטוהלען, ווי ער האָט עס געטון ביז אַצינד.

„מיינע שונאים" — האָט ער געזאָגט דער דעלעגאַציע — „וואָלטען גאָר קיין בעסערס זיך נישט געוואונשען, ווי נאָר מיך זעהען אויף אַ קעניגליכען טראָן אָדער אויף אַ פּרעזידענטען-שטול."

און די וועלט האָט פערשטאַנען וואָס ער מיינט, כאָטש די גריכישע דעלעגאַציע אַליין האָט דאָס נישט פערשטאַנען, ווייל אין גריכענלאַנד האָט מען ביז איצט נישט געוואַגט צו זאָגען אָדער שרייבען אַ שלעכט וואָרט געגען איהם.

אין איירעפּע האָט מען דעמאָלט אויך פער-שטאַנען, אַז כאָטש ביז אַצינד האָט נאָך קיין פריי-וואַטער בירגער נישט אָנגעוויזען אויף איהם יוי אויף דעם אמת-שולדיגען אין די בלוט-ים'ען וואָס זענען פערגאָסען געוואָרען אויף די שלאַכט-פעל-דער זינט ער איז אַנטלאָפען פון סיביר, וועט מען אָבער באַלד אָנהויבען טייטלען אויף איהם פון אַלע זייטען, אַזוי גיך ווי ער וועט וואַגען פערנעהמען אַזאַ אַמט.

(סוף זונטאָג)

נייער פאלקסבלאט
דאס לאדזער לעבן
נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 4 — כ' כסלו תרצ"ז
דעצעמבער
זון-אונטערגאנג 3.23
זון-אויפגאנג 7.49
ליכט-צינדען: 3,13

ווער איז פערפליכטעט צו פיהרען האנדעלס-ביכער?

פון אדוו. ע. שעסקין

דעם 23. אקטאבער ה. י. איז ארויסגעגעבען געווארען א פעראָרדנונג פון האנדעלס מיניסטער אין פערשטענדיגונג מיט די מיניסטאר ־ינאנץ, יוסטיץ און אגראַר וועגען בעשטימען די אונטער־נעהמונגען, וועלכע ווערען געפיהרט אין א גרעסע־רען פערנעהם ד. ה. אונטערנעהמונגען וועלכע זע־נען פערפליכטעט צו פיהרען האנדעלס-ביכער.

פאר אַנ'אונטערנעהמונג, וואס ווערט געפיהרט אין גרעסערען פערנעהם ווערט קודם-כל בעטראכט לויט דער דאָזיגער פעראָרדנונג: האנדעלס-אונטער־נעהמונגען פון ערשטער קאטעגאריע, אונטערנעהמונ־גען פון צווייטער קאטעגאריע, וואס זענען נוגע דעם דעטייל-האנדעל, קאמיס, עקספעדיציע, טראנספארט און האנדעלס-פערמיטלונג. וואס שייך דער גרופע פון דער צווייטער גרופע, קען דאָס רע־גיסטער געריכט אנערקענען, אַז די געגעבענע אונ־טערנעהמונג ווערט נישט געפיהרט אין גרעסערען פערנעהם און דערמיט בעפרייען פון פיהרען ביכער, דאָס רעגיסטער-געריכט קען ארויסגעבען אזא דע־ציזיע אויפ'ן פארשלאג פון סוחר און נאכ'ן נעה־מען ענטשפרעכענדע אינפאָרמאַציעס אין דער פי־נאנץ-קאמער און האנדעלס-קאמער, אויב די דער־מאהנטע אינפארמאציעס וועלען נישט צוגעשיקט ווערען דעם רעגיסטער-געריכט אין פערלויף פון 3 חדשים, וועט דאָס געריכט ארויסגעבען א דעציזיע אויפ'ן יסוד פון די מאטעריאלען, וועלכע זי בעזיצט.

די דאָזיגע פארשריפטען ענדערען גרינדליך די ביז איצטיגע בעשטימונגען פון אַנ'אונטערנעהמונג, וועלכע ווערט געפיהרט אין אַ גרעסערען פער־נעהם. ביז איצט איז מען ביי א צווייטער קאטעגאריע געווען פערפליכטעט צו פיהרען ביכער, אויב דער לעצטער רעכט-קרעפטיגער אומזאַץ איז איבערגעשטי־גען 100 טויזענד זל. אַ יאהר, איצט איז אין פרינ־ציפ יעדע אונטערנעהמונג פון צווייטער קאַטעגאריע פערפליכטעט צו פיהרען האנדעלס-ביכער, מיט'ן אויסנאהם מיט'ן פראָפעסיאנעלען אויפקויף („זאווא־דאווי ס'קופ"), פערזיכערונגס - אונטערנעהמונגען, גאסטראָנאמישע אנשטאלטען (צוקערניעס, קאוויאר־ניעס, מלעטשארניעס, פענסיאנאַטען), ביכער-האנד־לונגען און טעאַטער-אונטערנעהמונגען.

דעם מין אונטערנעהמונגען איז נישט אויסגע־רעכנט אין פונקט „ב" פאר. 1 פון דער פעראָרדנונג פון 23. אָקטאבער ה. י. אלס אזעלכע, וועלכע זענען פערפליכטעט צו פיהרען ביכער. בנוגע זיי ווערט אנ־געווענדעט דער פונקט „ע" פון דערזעלבער פער־ארדנונג, וועלכע שטעלט פעסט, אַז אלע אונטערנעה־מונגען בכלל, וועמענס אומזאץ שטייגט איבער 100 טויזענד זל. איז פערפליכטעט צו פיהרן ביכער אַלס אומזאץ, וועלכער ווערט דערמאָהנט אין דעם פונקט „ע" ווערט בעטראכט דער אומזאץ וועלכער איז פעסט בעשטעלט געווארען דורך דער ענטגילטיגער דעציזיע פון דער שטייער-מאכט פאר'ן לעצטען יאהר.

די פעראָרדנונג שטעלט פעסט, אַז וואס שייך אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען אז אַלע אונטערנעה־מונגען פון דער ערשטער ביז דער פינפטער קאטע־גאריע מוזען פיהרען ביכער. ס'מוזען אויך פיהרען ביכער אונטערנעהמונגען פון דער זעקסטער ביז אכ־טער קאטעגאריע, אויב די סוחרים וואס פיהרען זיי בעזיצען געשעפטען צו פערקויפען א טייל פון איהר געגעבער פראדוקציע און די געשעפטען ווערען געפיהרט אויפ'ן יסוד פון אַבערשטע אדער צווייטער האנדעלס קאטעגאריע.

די אלטע אויספיהר-פעראָרדנונג איז פריהער אויך געשטאַנען אויפ'ן זעלבען שטאַנדפונקט נאָר אלס קריטעריע פאר דער זעקסטער, זיבענטער און אכטער קאטעגאריע זענען אָנגענומען געווארען די רעגיסטראציע-קארטען. דאס איצטיגע נאוועליזירטע געזעץ וועגן אומזאַץ-שטייער האָט נישט קיין רעגי־סטראציע-קארטען, וועלכע מוזען פערטרעטען ווערען דורך פאטענטען פון ערשטער אָדער צווייטער קאטע־גאָריע.

די פעראָרדענונג שטעלט ווייטער פעסט, אין מאנכע פאלען, אז די האנדעלס-קאמער קאן, אויך ריקזיכט אויף דער הויך פון אומזאץ, אנערקענען, אז די אונטערנעהמונג ווערט געפיהרט אין א גרע־סערען פערנעהם, דאס זענען פאלען פון צורעכענען די אונטערנעהמונגען פון צווייטער קאטעגאריע, אבער זענען נישט אויסגערעכענט אין פונקט „ב" זו' איך האב פריהער בעטאנט איז דאס נוגע דעם פראָ־פעסיאנעלען איינקויף, גאסטראנאמישע אנשטאלטען א. ד. גל.

די האנדעלס-קאמער קען אויך פערעכענען צו אונטערנעהמונגען וואס ווערען געפיהרט אין גרע־סערען פערנעהם אנ'עפענטליכע ספולקע אדער קאָ־מאנדיט-ספולקא אונאפהענגיג פון דער הויך פון אומזאץ.

ווי דערפון איז צו דרינגען, וועלען די האנדעלס קאמערען שפילען א בעדייטענדע ראל ביים פערעכ־נען די אונטערנעהמונג צו אזעלכע וואס ווערען גע־פיהרט אין א גרעסערען פערנעהם און צוזאמען מיט ביים פעסטשטעלען די פליכט צו פיהרען האנ־דעלס-ביכער.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

דעם 15-טען דעצעמבער ד. י. דארפען זיך מעלדען די פאבאראוועס פון יאָהרגאנג 1915 און עלטערע, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט ער־לעדיגט די דינסט פליכט, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמיסאריאטען.

וועגען שטייער-הנחות אויף נייע הייזער

(א) די פינאנץ - קאמער האט דערהאלטען א ציר־קולאר, וואס בעפולמעכטיגט דעם דירעקטאר פון דער פינאנץ - קאמער ארויסצוגעבען אויפטראגען וועגען געבען הנחות און בטל מאכען שטייערן ארויפגע־לייגטע אויף נייע הייזער, מחמת דעם פערשפעטיג־טען אנגעבען פון ענטשפרעכענדע בימוסים. די פינאנץ אמטען וועלען אין אזעלכע פאלען אפילו צוריקהאל־טען עקזעקוציעס.

פעראָרדענונג וועגען פאסט-אינקאסא

(א) די לאדזער פאסט - דירעקציע האט ארויס־געגעבען אינסטרוקציעס פאר בריפטרעגער - אינקאַ־סענטען, אין וועלכע זיי ווערט אונטערגעשטראָכען, אַז זיי, די אינקאסענטען דארפען מחוצ'ן אפגעבען מאָהנונגס - אויפטראגען אויך דירעקט זיך ווענדען צום בעל חוב, און עווענטועל קומען אין א שפע־טערדיגען טערמין, אויב דער לעצטער איז גרייט דעם חוב צו בעצאהלען.

אין דער זעלבער אינסטרוקציע ווערט די אינקאַ־סענטען רעקאָמענדירט זעהר טאַקטיש צו בעהאַנד־לען די אינטערעסאנטען, און אפשטעלען זיך מאָה־נען ערשט דאן, ווען דער בעל חוב זאָגט זיך אָפּ־ציעל און קאטעגאריש אָפּ צו צאָהלען.

קרוב דער עפענונג פון דער פלייש-בערזע

(א) די אָרגאַניזאַציאָנעלע הכנות פון דער לאָ־דזער לאַנדווירטשאַפט-קאַמער בנוגע דער פלייש־בערזע אין לאָדז, האַלטען איצט ביים פערענדיגט ווערען.

אין הסכם מיט דער פעראָרדענונג פון דער צענטראַל-מאַכט, מוז די ערשטע זיצונג פון די בערזע-מיטגלידער בעשטימט ווערען אויפ'ן 31 יאַ־נואַר 1937, און די ערעפענונג פון דער בערזע גופא דאַרף פאָרקומען ביז מערץ 1937. די עיקר־מניעה איז דער מאַנגעל פון אָרט אינ'ם שחט-הויז אויף אינזשיניערסקאַ 1. אין שייכות דערמיט איז אַרויסגעשוואומען אַ פראָיעקט אַ־יבערצוטראָגען די גאַנצע יודישע שחיטה אינ'ם באַלוטע' שחט-הויז. דער בערזע־טארג וואַלט דאַן אויף ווייטער און אויסשליסליך געבליבען אינ'ם שחט-הויז אויף אינ־זשיניערסקאַ גאַס.

וועגען דעם ענין ווערען איצט געפיהרט אונ־טערהאַנדלונגען.

לעזט אויפמערקזאם!!!

בילליגע רעשטען

פון די בעסטע קוואַליטעטען.

דער טראדיציאנעלער רעשטען-אויספערקויף,

וואָס ווערט יעדעס יאָהר מיט אונגעדולד דערוואַרט פון לאָדזער פובליקום, און האָט שטענדיג אַ גרויסן ערפאלג צוליב זיין קאָלאָסאַל גרויסן אויסוואַל

האט זיך שוין אנגעהויבען.

פרייזען ביז 50% ביליגער.

אַ חנוכה-געשאַנק בקומט יעדער, וואָס קויפט פאַר 50 זל.

Sp. Akc. Fabryk Sukna

H. LANDSBERG, Tomaszów Maz.

Skład w Łodzi, ul. Piotrkowska 43.

דרייסטער איינברוך אין דעם קאאָפּעראַטיוו „ספּאָלעם"

(ז) בעכטען ביינאַכט איז אויסגעפיהרט גע־ווארען אַ דרייסטער איינברוך אין דער קאאָפּעראַטיוו „ספּאָלעם" (זשגאַוסקאַ 101). די גנבים האָבען זיך אריינגעכאַפּט אין געוועלב, וועלכעס געפינט זיך אין פּאַרטער דורך דער אונטערגעהויבענער טיר. דאָס געוועלב פון דער קאָאָפּעראַטיוו געפינט זיך אין שכנות פון דעם ווייַן און בראַנפען-האַנדעל פון א געוויסען יוזעף קאַפּידלאַוסקי.

ה' קאַפּידלאַווסקי האָט דערהערט עפּעס פער־דעכטיגע שמערען אין שכנותדיגען געוועלב. ער האָט געמיינט, אַז דאָס מאַכט מען א רעמאָנט דאָרט כדי צו קענען אַריינעהמען נייע סחורה צו די חגאות. שפּעטער אָבער האָט ער צופעליג אַרויסגע־קוקט אין פענסטער און בעמערקט, אַז מען טראָגט אַרויס פון געוועלב עפּעס זעק מיט סחורה. ה' קאַ־פּידלאַווסקי האָט זיך נישט פערלוירען, געעפענט דאָס פענסטער, און דראָהענדיג מיט אַ רעוואָלווער בעפוילען די גנבים אַוועקצוואַרפען די זעק.

די לעצטע האָבען זיך דערשראָקען און גע־פאָלגט: זיי האָבען אַוועקגעוואָרפען די גנבה און זיך געלאָזט לויפען אין דער ריכטונג פון דער טו־שינסקאַ גאַס.

די אַלאַרמירטע פאָליציי האָט גענומען נאָכ־יאָגען די גנבים, עס איז אָבער נישט געלונגען זיי צו כאַפּען.

דער שטרייק ביי דער פירמע „ברידער ציטרין"

(א) אין דער פאַבריק פון דער פירמע „ברידער ציטרין" דויערט נאָך אַלץ דער שטרייק פון די אַרבי־טער, וועלכע פאָדערען אַרבייטס-פערטיילונג, צוריק־ציהען די רעדוקציע און נאָרמירען די לוינען.

די נעכטיגע קאָנפערענץ אין אַרבייטס - אינ־ספעקטאָראַט האָט ווידער נישט געבראַכט צו קיין רעזולטאַט.

די פירמע האָט זיך געווענדעט צו דער פאָליציי וועגען בעזייטיגען פון דער פאַבריק די שטרייקענדע אַרבייטער.

קיין ארץ-ישראל

דורך טריעסט און קאנסטאנץ.

שיפסקארטען

אויף הר-ציון און הר-כרמל.

פעקלעך קיין רוסלאנד

פינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאס וועלט-רייזע-ביורא

Union Lloyd

42 פּיעטריקאווער 42

טעל. 107-87.

ווער האט ערווארבענע רעכט צו האלטען לערן-יונגלער

פרישער צירקולאר פון האנדעלס- און אינדוסטריע-מיניסטעריום

דאָס האַנדעלס און אינדוסטריע - מיניסטעריום האָט דעם 16 נאָוועמבער ה. י. ארויסגעגעבען א פרישען צירקולאר, לויט וועלכען עס ווערען איינגע־פיהרט געוויסע ענדערונגען ביים פעסטשטעלען די ערווארבענע רעכט צו האלטען און אויסבילדען לערן יונגלעך (אין געוו. רוסישען געביט).

לויט'ן נייעם צירקולאר בעזיצען ערווארבענע רעכט צו אויסבילדען לערן-יונגלעך די האנדווער־קער, וועלכע האבען פאר'ן 16-טען דעצעמבער 1927 בעשעפטיגט אין זייערע ווארשטאטען יוגענדליכע אדער נישט פוליעהריגע אלס לערן-יונגלעך (נישט אלס קוואַליפיצירטע ארבייטער).

דער פעראייניגטער קאמיטעט פאר די ענינים פון יודישער מלאכה מאכט דעריבער אויפמערקזאם אלע פעראינטערעסירטע בעל-מלאכות, האנדווערקער פעראיינען, צעכען א. א. וו. אַז ביים פעסטשטעלען די ערווארבענע רעכט צו האלטען און אויסבילדען לערן-יונגלעך וועלען גענומען ווערען אין אכט בלויז די צייגנישען, אין וועלכע עס ווערט בעשטעטיגט עיר־רען, אַז דער געגעבענער האנדווערקער האָט פאר דעם 16-טען דעצעמבער 1927 בעשעפטיגט יוגענד־ליכע אדער נישט-פוליעהריגע אַלס לערן-יונגלעך.
(יט"א)

Casino

ANTHONY ADVERSE

אָנהייב פון די סעאנסען 5, 7.30 און 10.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne
ARNOLD BRAWERMAN
Łódź, P.O.W. 13, tel. 175-85
Zaprowadza i prowadzi księgowość na mieście i w biurze pg. wymogów Skarbowych po cenach przystępnych. Biuro czynne od 9—2 i od 4—7.

ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
פרעכטיגער דאפעלטער פראגראם!
I
גרעפין מאריקא
אין די הויפט-ראָלען:
DOROTA WIECK
און SZÖKE SZAKALL
II
„גאס פון וואַהנזין"
אין די הויפט-ראָלען:
BEBE DANIELS
און WARNER BAXTER
אָנהויב טעגליך 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג,
שבת און זונטאָג — 12 אַ זייגער בייטאָג.

פ.פ.ס. נישט אונטערהאנדעלט מיט'ן בונד

און בעשטימט אליין פאר זיך 4 לאווניקעס

דער ברוגז פון פאר די וואהלן.—די יודיש-סאציאליסטישע שטימען וועלען בויטיג זיין דער פ. פ. ס. צי וועט דער בונד בעקומען א לאווניק. — דער ראטמאן פון די פאלקיסטען און פון „התאחדות" זאלען ראטעווען דעם יודישען לאווניק-מאנדאט. — ענדעקעס וועלען וואהרשיינליך נישט אריין איז מאגיסטראט. — מאנטאג די לעצטע זיצונג פון שטאטישען בייראט

ווי מיר האבען שוין געמעלדעט איבערגעגעבען האט דער וואיעוואדע הויקע-טאוואק אפגעווארפען די פראטעסטען, וועלכע זענען אריינגעטראגען געווארען נאך די וואהלען צום לאדזשער שטאטראט, אזוי ארום זענען די וואהלען בעשטעטיגט געווארען און די ערשטע זיצונג פון נייעם שטאטראט וועט בעשטימט ווערען ערשט נאכן צוריקקעהר פון פרעזידענט גאדלעווסקי פון אורלויב. דער פרעזידענט קומט צוריק קומענדיגען מאנטאג. די ערשטע זיצונג פון נייעם שטאטראט וועט פארקומען נישט שפעטער ווי דעם 17. דעצעמבער.

די לעצטע זיצונג פון שטאטישען בייראט איז בעשטימט געווארען אויף מאנטאג דעם 7. דעצעמבער. אויף דער זיצונג וועט דאס שטאט-פרעזידיום אפגעבען א בעריכט פון דער טעטיגקייט פון שטאטישען בייראט.

נעכטען האט די וואיעוואדזשאפט איבערגעשיקט צו די בעפולמעכטיגטע פון די ליסטעס, וועלכע האבען אריינגעטראגען פראטעסטען, מיטטיילונגען, אז זייערע פראטעסטען זענען אפגעווארפען געווארען. אפשריפטען פון די דאזיגע מיטטיילונגען זענען איבערגעשיקט געווארען אין חער שטאטפערוואלטונג.

באלד הערנאך ווי

די פ.פ.ס.

האט בעקומען די ידיעה וועגען בעשטעטיגען די וואהלען צום שטאטראט, איז צונויפגערופען געווארען א זיצונג פון א.ק.ר. אונטערן פארזיץ פון ה' כאדינסקי. נאכדעם ווי ה' וואכאוויטש האט רעפערירט די פראגע פון דעם נייעם שטאטראט, זענען בעשטעטיגט געווארען די קאנדידאט אויף די אמטען פון פרעזידענט וויצע-פרעזידענטען און לאווניקעס.

אויפן אמט פון פרעזידענט איז דעסיגנירט געווארען דער געוו. דעפוטאט נאר בערט באַרליצקי. אויף די אמטען פון די 3 וויצע-פרעזידענטען די ה"ה: וואלטשאק, שעווטשיק און דראטווא. אויף די אמטען פון לאווניקעס זענען דעסיגנירט געווארען די ה"ה: בראניסלאוו, קרושקאווסקי, סטאניסלאוו גאלינסקי, מיעטשיסלאוו זדזישעכאווסקי און עדוואַרד גאנזקע. דער א.ק.ר. איז ארויסגעגאנגען פון דער הנחה, אז די וואהלען פון לאווניקעס קומען פאר לויט דעם פראפארציאנעלען סיסטעם און דעריבער קומט דער פ.פ.ס. 4 מאנדאטען.

אויפן ארט פון די 4 פ.פ.ס.'ישע לאווניקעס וועלען אריינגיין אין שטאטראט נייע 4 ראטמענער פון פ.פ.ס.: הוביאס, זארעמבא, זיידעל און קלים קשוויטש.

נאך דער זיצונג פון פ.פ.ס. אויף וועלכער ס'זענען בעשטימט געווארען די 4 לאווניקעס איז קלאר געווארען, אז די פ.פ.ס. האט וועגען דעם עניין איינגאנצען נישט אונטערהאנדעלט מיט דעם „בונד" און פועלי-ציון, וועלכע מאכען דאך די סאציאליסטישע מעהרהייט אין שטאט-ראט. דאס איז א רעזולטאט פון דעם ברוגז, וועלכער איז ענטשטאנען צווישען פ.פ.ס.'ישע און בונדישע וואהל קאמיטעטען ערב די וואהלען, ווען די פ.פ.ס. וואלט געמאכט א בלאק מיטן בונד און פועלי-ציון מכוח די וואהלען אויף לאווניקעס, וואלט דער בלאק בעקומען 5 מאנדאטען און פון זיי וואלט איין מאנדאט צוגעפאלען דעם „בונד". ווי מיר זעהן האט די פ. פ. ס. בכלל נישט בדעה צו אונטערהאנדלען מיטן „בונד" אין דער פראגע, הגם די שטימען פון די בונדישע און פועלי ציוניסטישע ראטמענער וועלן זיין אונבעדינגט נויטיג צו די וואהלען פון פרעזידענט און וויצע-פרעזידענטען.

וואס שייך א יודישען לאווניק האבען די יודיש בירגערליכע גרופירונגען בכלל נישט אויף וואס צו רעכענען צוליב דער מינימאלער צאהל ראטמענער, וואס זיי בעזיצען (אויף צו בעקומען א לאווניק דארף מען האבען 9 שטימען). דאגעגען וועט דער „בונד" פרעטענדירען אויף א לאווניק, רעכענענדיג זיך דערמיט, אז דער בונדישער קאנדידאט וועט בעקומען: 5 שטימען פון „בונד", 1 פועלי ציון", 1 פאלקיסט, 1 „התאחדות" און מעגליך אז אויך אנדערע יודישע ראטמענער וועלען שטימען, כדי ס'זאל נישט פערלירען גערן דער יודישער לאווניק.

דער „בונד" האט נאך בכלל נישט אנגענומען קיין בעשלוס אין חער דאזיגער פראגע.

וואס שייך די ענדעקעס איז נאך נישט בעקאנט צי זיי וועלען זיך בעטייליגען אין דער ארבייט פון נייעם מאגיסטראט, ווייל זיי וועלען נישט זיין מיטפעראנטווארטליך פאר דער סאציאליסטישער טעטיגקייט, אויב זיי וועלען נישט אננעהמען די 3 לאווניקעס, וועלכע קומען זיי לויט דער פראפארציע, וועט דעמאלט די פ.פ.ס. בעקומען צוזאמען 6 לאווניקעס און פאר די יודען איז פארהאן א מעגליכקייט צו בעקומען 2 לאווניקעס.

Dr. med. H_LUBICZ
ספעצ. פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל-גאס 7 אויף
69 פילסודסקיעגא 69
(רוג נארוטאוויטשא) טעל. 141-32

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 12-234
נעמט אן פון 8–11 נאכמ. און פון 6–8 אוונד.

קיין שטעטישע אפטיילונגען בעזיצען מיר נישט
Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi
№ 29 ul. Piotrkowska № 29
קיין פרייע קאסעטקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.
אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטאלענע קאסעטקע. זיכער און גוט פראצענטירט
זאמעלט אייערע אפשפארונגען און לאקירט אייערע געלדער אין
Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi
וועלכע גיט א גאראנטיע פון א זיכערן קאפיטאל ביי א גוטע פערצינזונג
די געזעצליך געשיצטע געהיימניס פון פקדונות ווערט שטרענג אפגעהיטען!
לויט'ן ארטיקעל 52 פון קאאפעראטיווען געזעץ (Dz Ust. str. 55/34)
וועלכע פערווערט צו ערטיילען אינפארמאציעס הז אמטליכע הז אנדערע ארגאנען.
מיר מאכען אויפמערקזאם אויף אונזער אדרעס: לאדז נור פעטריקאווער 29

די ווינטער אקציע פאר ארבייטסלאזע און די ארימסטע אין אונזער שטאט — איז גאנג

נעכטען האט א קאמיסיע, אין די פערזאנען פון אנטאני פאנטשיק, סטאראסטע מאסטאווסקי, פארשטעהער פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ ה' בראון און ה' וולאדארעק אדור כגעפיהרט א' אינספעקציע אין דער קוך נומער 13 אויף זשגאוווסקא 7 עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז אין דער קוך הערשט א מוסטער-ארדנונג און ריינקייט, א חוץ דעם איז אדורכגעפיהרט געווארען א לוסטראציע פון די טראנספארטען קארטאפעל און קארן צוגעשיקט קיין לאדז צו דער ווינטער-אקציע.

קארטאפעל האט מען אנגעהויבען ארויסצוגעבען אויף שייבלערס באהן-באטשניצע.

* * *

דער בירגער-קאמיטעט פאר דער ווינטער-הילף האט בעקומען מיטטיילונגען פון א רייהע פירמעס, אז דעם 1. דעצעמבער זענען זיי שוין צוגעטרעטען צום אראפרעכענען די בעשטימטע נארמעס פאר דער ווינטער-הילף פון די גאזשעס פון די אנגעשטעלטע ווי אויך דעקלארירט די ענטשפרעכענדע סומעס פון די פירמעס.

דאס געלד איז שוין אפגעשיקט געווארען דעם בירגער-קאמיטעט.

איז דער ראלע פון שאנטאזשיסטען

א פאליציאנט, געוו. געהיים-אגענט און א הויז-ווירט

(א) נעכטען איז אין קרייז-געריכט פארגעקומען דער פראצעס פון דעם פאליציאנט יאן זיכאלסקי, דעם עמעריטירטען אויספארשונגס-אגענט לעאן מאטשיעווסקי און דעם הויז-בעזיצער אנטאני באגאלעמבסקי (פון קראשיצקיעגא 5), וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין דעם, אז זיי האבען א לענגערע צייט שאנטאזשירט דאס פאר-פאלק אלעקסאנדער און הערמינא בעק (פון שארא 3).

בעק האט זיך לסוף געווענדעט צו דער פאליציי און מ'האט זיי געכאפט ביי דער האנד.

דער אורטייל וועט ארויסגעטראגען ווערען היינט.

SUKNA KORTY **E:L. KAHAN** PIOTRKOWSKA 80
SKŁAD KOMISOWY Z. BORNSTEIN S.A. STARZYCE

לערנט זיך א פאך!
אויף די פראפעסיאנעלע לערן-ווארשטאטען פון דער געזעלשאפט „ארט" ווערען אנגענומען איינשרייבונגען ביי פאלגענדע פאכען:
1. מעכאנישע טריקאטאזש-ארבייט.
2. מעכאנ[illegible]ע זאקען-ארבייט.
3. מעכאנישע וועבעריי.
4. מעכאניש שפולען.
5. כוויטער-שטריקעריי.
6. הענטשקע-שטריקעריי.
7. פרויען-שניידעריי מיט צושניידען.
8. וועש-נייהען מיט צושניידען.
9. גזר ארבייט מיט צושניידען.
10. אנדולאציע. 11. מאניקיור.
געזעלש. „ארט", וואלטשאנסקא 27.

דער גורל פון א פרוי

סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

(24

איינמאל איז אין יענעם הויז געקומען א באלעבאס פון א קאבארעט פון שערבורג, ווען ער האט דערזעהן רחל'ען טאנצען און זינגען איז זי איהם זעהר שטארק געפעלען געווארען און ער האט זי אפגעקויפט און אוועקגעפיהרט צו זיך אין קאבארעט. אין שערבורג האט זי פערבראכט עטליכע מאנאטען און אלץ געקליבען געלד אויף א שיפס-קארטע קיין אמעריקע דאָרטען אפצוזוכען שאכטער, ער זאל איהר זאגען ווער איהר אמת'ער פאטער איז...

ביז איינמאל האט איהר דאס גליק צוגעשפילט, אין קאבארעט איז אריינגעקומען א פערטרעטער פון אן אמעריקאנער צירק און דערזעהענדיג רחל'ען איז איהם איינגעפאלען, אז זי וואלט געווען גוט פאר א געוויסען שלאנגען טאנץ. וואס די טענצערין, וואס פלעגט פריהער פאר זיי טאנצען דעם טאנץ, איז פון זיי אוועק. ער האט רחל'ען פארגעשלאגען די שטעלע. זי האט עס מיט פרייד אנגענומען און אין עטליכע וואכען ארום איז זי שוין געווען אין אמעריקע, וואו איהר שלאנגען-טאנץ איז געווען איינער פון די פאפולערסטע נומערען אין צירק.

אין איין שעהנעם טאג, איז זי אבער פון צירק פערשוואונדען און קיינער האט נישט געוואוסט, וואו איהר געבייז איז.

ווען זי האט געהאט אפגעשפארט גענוג געלד איז זי אוועק זוכען שאכטערן. זי האט צו איהם קיין שום שפור נישט געהאט און וואכען לאנג איז אויסגעשוועבט ווי א לאך, אבער אלץ איז געווען אומזיסט. זי האט איהם נישט געקאנט געפינען. זי האט איינגעזעהען, אז איהר ארבייט איז ארויסגעווארפען. עס איז איהר געבליבען צו זוכען א מענשען אין אזא גרויס לאנד, און נאך דעם ווי אלע איהרע מיטלען און וועגען זענען דורכגעפאלען האט זי זיך צוריק אומגעקערט קיין שערבורג.

דא איז זי צוריק אריין אין פריהערדיגען קאבארעט און געמאכט א פורא מיט איהר נייעם שלאנגען טאנץ, וואס זי האט זיך אויסגעלערנט אין אמעריקע, ביז —

אין איין שעהנעם איבערראשט פון אויגוסט, 1914, איז דער אייגענטימער פון א פאריזער קאבארעט, בארים באליע, ארויסגעקומען פארן פארהאנג פון דער קליינער ביהנע פון זיין אמוזירונגס-פלאץ און מיט גרויס פאמפע אנאנסירט:

— מיינע ליבע הערען און דאמען! איך האב פאר אייך היינט א גרויסען סורפריז! אזויפל וואס איהר האט נאך אויף אייער לעבען נישט געזעהען! א טענצערין פון ערשטען ראנג! איינער א רייכער מאן האט געוואלט געבען צעהן טויזענד פראנק ער זאל קאנען בלויז א קוק טון אויף איהר ..... ער איז געווען א בלינדער...

דער שכורער עולם ביי די טישלעך האט ווילד געלאכט פון דעם וויץ און בארים צופרידען מיט דעם וואס ער האט אויסגענומען האט פארטגעזעצט:

— איך בין געווען אין שערבורג אין דעם קאפע „שווארצער ראב". איך האב דארט דערזעהן א מעדעל ווי זי טאנצט!

ער האט איבערטריבען געמאכט ווי א מיידעל טאנצט און דער עולם האט זיך געקאטשעט פון גער לעכטער. בארים האט ווייטער דערצעהלט:

— איך האב גענומען פערהאנדלען מיטן באלעבאס פון דער קאפע אפצוקויפען די טענצערין. מיר האבען זיך לאנג געדונגען איבערן פרייז, דאס מיידעל איז אטוועזענד געווען ביים מסחר. זי האט אויף מיר א קוק געטון און איך ווייס אליין נישט פארוואס — איך האב געגעבען דעם פרייז, וואס מ'האט פון מיר פערלאנגט.

ער האט צווייטיטיג א וואונק געטון מיט אן אויג:

— זעהט פאר זיך אליין! די גרויסע רחל! די שלאנגען טענצערין!

פון עולם האבען זיך דערהערט שיכורע אויסגעשרייען

— איהר צווייטער נאמען! וואס איז איהר צווייטער נאמען?

— זי האט נישט קיין צווייטען נאמען! זי האט געהאט צופיל טאטעס און האט נאך נישט בעשלאסען אויף וועמענס נאמען צו גיין! כא-כא-כא!

בארים האט געגעבען א צייכען דעם דירזשאר פון ארקעסטער, די פידלען האבען אויסגעשפילט אן אריענטאלישע מעלאדיע. דער פארהאנג האט זיך אויפגעהויבען. אויף דער ביהנע שטעהט א וואונדערליך שעהן מיידעל. איהר שלאנקער קערפער איז ארומגעכאפט מיט שלייערן. זי שטעהט אין א צווייבעגליכער פאזע. אלע גלידער צום עולם, נאר דאס פנים אין פראפיל און פערריסען אויף ארויף. עפעס ווי זי וואלט דעם גראבען עולם נישט געוואלט קוקען אין פנים אריין און זי האט מיט שטאלץ פערדרייט איהר געזיכט פון זיי...

זי טאנצט און טאנצענדיג ווארפט זי פון זיך ארויף די וואלען. עס נעמען זיך ענטפלעקען טיילען פון איהר קערפער. איהר לייב איז ווייס ווי אלבאסטער. איהרע פיס זענען פערפעקט אין דער פארם. איהרע שיינע הענט שפרייטען זיך ווי פליגלען. איהרע מיידישע בריסט זענען אנגעלאדען און פול, די מוזיק ווערט שטארקער, העכער, איהר טאנץ-געדריי ווערט ווילדער... ווילדער... זי איז שוין כמעט איינגאנצען נאקעט. דער עולם הירזשעט און לאכט, לאזט ארויס ווילדע אויסרופען די טענצערין לאכט אויך, נאר אין איהר געלעכטער איז נישטא קיין פרייד. עס הערט זיך עפעס א צולהכעיסדיגער ביטערער טאן. אין איהר לאכען. דאס לאכט זי פון עולם פון וואונגארען גראבען עולם, וואס עסט איהר אויף מיט די אויגען, וואס זעהט בלויז איהר קערפער... איהר קערפער... און איז גרייט איהר צו פערצעהרען! ווי ביי א טראגישען פאיאץ אין וואס ביטערער עס ווערט איהם אויף דער נשמה, אלץ העכער הערט זיך איהר געלעכטער, א געלעכטער, וואס איז מעהר ענליך צו וויינען ווי צו לאכען. דער שכורער צעווילדעוועטער עולם שטעקט זיך אן מיטן געלעכטער און די געשרייען פערלירען יעדען מענשליכען טאן און ווערען פערוואנדעלט אין חיהשען רעווען.

מיט אמאל הויבט אן דער פויק צו קלאפען. די מוזיק הערט אויף, און דאס פויקען ווערט שטארקער און נערוויזירטער. דער עולם פערשטעהט שוין וואס דאס מיינט. זיי ווייסען אז די טענצערין וועט באלד טון עפעס אויסערגעוועהנליכעס. ביסלעכווייז שטילען זיי זיך איין. צום קלאפען פון פויק נעמט די טענצערין געהן מיט שרעקעדיגע טריט צום ווינקעל, פון דער ביהנע. דארט עפענט זי עפעס א קעסטעלע און פונם קעסטעלע קריכט ארויס א שלאנג. די שלאנג צוויקעלט זיך ארום איהר טאליע, פערדרייט זיך ארום איהר האלז און שטרעקט אויס דאס קעפעל צו איהר מויל. זי פערווארפט שטאלצניג איהר קאפ און טראגט צו איהרע ליפען צום שלאנגס מויל אין א לאנגען קוש. ווען זי נעמט ענדליך אוועק איהרע ליפען לאזט דער שלאנג ארויס א דין שווארץ צינגעל. א מינוט שטעהט זי מיט יין טייוועלשען שטאלץ דער אויסדרוק פון איהר געזיכט איז פערשטענג און פאראווארף צו דער גאנצער וועלט. אין איהרע אויגען ברענט א מאדנער פייערל, וואס האט זיך ביי איהר צום ערשטען מאל אנטשטאנדען, ווען זי האט דערזעהן, אז איהר פאטער איז זיך אין איהר נוקם... די שלאנג איז איצט איהר בעסטער פריינד. עס איז די שפייז פון איהר נשמה.

(פארטזעצונג קומט)

„לינת הצדק" לעבט איבער א שווערע פינאנציעלע קריזיס

די נאכט־פאגאטאוויע איז א לעבענס־נויטווענדיגקייט און עס ליגט א חוב אויף דער יודישער געזעלשאפט צו שטיצן די אינסטיטוציע

ענטפער פון „לינת הצדק" אויף די אנפראגעס פון „נייעס פאלקסבלאט"

בריף אין רעדאקציע

זעהר ח׳ רעדאקציע פון „נייעס פאלקסבלאט" ערלויבט אונז צוגעבען פלאץ אין אייער ח׳ צייטונג פאר וואס מיר דאנקען אייך פאראויס.

אין שייכות מיט דעם ארטיקעל אין אייער ח׳ צייטונג א. נ. אין „לינת הצדק" מוז זיין ארדנונג" האבען מיר דעם כבוד צו געבען פאלגענדע ערקלערונג:

אין דער ערשטער רייהע דריקען מיר אויס דער ח׳ רעדאקציע א דאנק פאר די קריטישע ווערטער וואס וועלען אהן שום ספק האבען א ווירקונג צו פערבעסערען די לאגע אין וועלכע „לינת הצדק" געפינט זיך.

אויף די דריי אונז געשטעלטע פראגען וועלען מיר ענטפערען לויט דער רייהע.

ווער איז שולדיג אין דעם וואס די נאכט־פאגאטאוויע איז נישט טעטיג כסדר. אויף דער דאזיגער א געוועטאגדיגער פראגע מוזען מיר קודם כל פעסטשטעלען אז אין די 278 טעג וואס די איצטיגע פערוואלטונגס־קאדענץ דויערט איז די נאכט־פאגאטאוויע נישט געווען טעטיג 12 נעכט, (אויסצוג פון די ביכער און פראטאקאלען) אז „לינת הצדק" געפינט זיך אין א פיל ערגערער לאגע ווי א סך אנדערע אינסטיטוציעס דאס איז קלאר, „לינת הצדק" טוט אלץ אהן געלד בעת אנדערע אינסטיטוציעס נעמען כמעט פאר אלעם בעצאהלט. אז עס טרעפט זיך א נאכט ווען די נאכט־פאגאטאוויע איז נישט טעטיג ווערט אלארמירט די עפענטליכקייט און מיט רעכט, ווייל עס האנדעלט זיך דא אין לעבען פון מענשען, מיר געבען זיך וועגען דעם אפ א גענויען דין־וחשבון, לײדער מוז אבער דא אונטערגעשטראכען ווערען א טרויריגער פאקט. אין דער צייט, ווען געציילטע מיטגלידער פון דער פערוואלטונג גיבען אוועק זייער פרייע צייט, און געלד, ארבייטען מיט מסירות הנפש, ביי טאג און ביינאכט, פערנאכלעסיגען זייערע געשעפטען לטובת „לינת הצדק" — איז דער גרעסטער טייל פערוואלטונגס־מיטגלידער, וואס האבען אנגענומען מאנדאטען, פיהרען אבסאלוט נישט אויס זייערע פליכטען, וואס זיי האבען אויף זיך גענומען נישט מיט ראט און נישט מיט טאט, דאס איז איינע פון די הויפט־סיבות.

די צווייטע סיבה איז — די געזעלשאפט. אלע אונזערע אפעלען צו דער געזעלשאפט וועגען דער קריטישער פינאנציעלער לאגע פון „לינת הצדק" זענען געבליבען א קול קורא במדבר יודען גיבען אויף אלע צוועקען, בעשטייערן זיך אויף אלע אקציעס, וואס ווערען אונטערגענומען, א חוץ פאר „לינת הצדק" וואלטען די פערמעגליכע יודען כאטש איינמאל דיזשורירט ביינאכט, אדער זיך בעהנטער בעקענט מיט דער טעטיגקייט, וואלטען זיי גאר א אנדער מיינונג בעקומען פאר „לינת־הצדק" וואלטען זיי זיך איבערצייגט, אז „לינת הצדק" פיהרט אן א גרויסע און פעראנטווארטליכע אקציע, לײדער פעראינטערעסירט זיך אבער קיינער נישט מיט דער אינסטיטוציע.

דריטענס. פארוואס אנדערע אינסטיטוציעס האלטען זיך יא אויס, און „לינת הצדק" נישט ? מיר זענען זיכער אז אויך אנדערע אינסטיטוציעס געפינען זיך אין א נישט בעסערע לאגע, דער חילוק איז באר וואס אנדערע אינסטיטוציעס טראגען נישט אויף זיך אזא גרויסע אחריות און אויב אן אינסטיטוציע איז נישט טעטיג, אפילו חדשים אינטערעסירט דאס קיינעם נישט.

אונטערשטרייכענדיג דעם סך הכל קומען מיר צום אויספיהר, אז „לינת הצדק" איז איינע פון די וויכטיגסטע און נויטיגסטע אינסטיטוציעס פון אונזער שטאט, א אינסטיטוציע וואס האט נישט איהר פערטרעטונג פאר דער ארימער בעפעלקערונג, וואס ברענגט הילף אלע שיכטען פון דער יודישער און נישט יודישער בעפעלקערונג פון אונזער שטאט דערום ליגט א הייליגע פליכט אויף דער יודישער געזעלשאפט אונטערצושטיצען די אינסטיטוציע.

מיר ווילען האפען, אז דער רוף פון „נייעס פאלקסבלאט" וועט דערוואַרעמען די הערצער פון דער יודישער בעפעלקערונג, און גלייכצייטיג א שטויס געבען די אבגעשטאנענע פערוואלטונגס מיטגלידער צו אקטיווער ארבייט, און אויספיהרען די הייליגע פליכט וואס זיי האבען אויף זיך גענומען.

בעמט צו ח׳ ה׳ רעדאקטאר אונזער אויפריכטיגען דאנק פאר דעם אונז געגעבענעם פלאץ אין אייער ח׳ צייטונג און פערבלייבען מיט דרך ארץ:

י. שטערן פרעזעס פון לינת־הצדק

ח. קאדיש וו.־פרעזעס פון לינת הצדק

פערזענליכעס

דינסטאג, דעם 1 דעצעמבער ד. י. האט דער קאסירער פון „קאנסום" ביי דער „ווידזעווער מאנופאקטור" ה׳ פאביאן ווייספעלנער געפייערט דעם 15־יעהריגען יובילעי פון זיין ארבייט אין דער דערמאהנטער פירמע.

ה׳ ווייספעלבער, וועלכער שטאמט אליין פון וולאצלאוועק, האט אין משך פון זיין 15־יעהריגער ארבייט אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור" זיך ערווארבען א גוטען נאמען סיי אלס סאלידער מענש, סיי אלס איבערגעגעבענער אנגעשטעלטער און סיי אלס ליבער קאלעגע. די דירעקציע און אנגעשטעלטע פון „קאנסום" האבען לכבוד ה׳ ווייספעלנער׳ס יובל איינגעארדענט א גלעזעל טיי, וואו אין א געמיטליכער שטימונג האט מען דעם יובילאר דערלאנגט מתנות און איהם געוואונשען ערפאלג אין זיין ווייטערדיגער ארבייט.

אמטליכעס

בעכטען איז צוריקגעקומען פון אורלויב און איבערגענומען זיין אמט דער דירעקטאר פון דער שטאטישער פערוואלטונג אין לאדז מיעטשיסלאוו קאלינאווסקי.

* * *

(א) דער לייטער פון די שטאטישע פינאנציעס אינזש. סטעפאן ראגאוויטש האט אנגעהויבען זיין אפרוה־אורלויב. עס פערטרעט איהם דער לייטער גראליגסקי.

„RIALTO"

1 פשעיאזד 1

MAGNOLIA

Irena Dunn

גרויסער אמעריקאנער פילם!

מארגען פריהמארגען־סעאנסען

פרייזע פון 85 גר.

טעאטער „פילהארמאניע"

20 נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

ווילנער יודישע אפערעטען־טרופע

נחמה, קאדיש, חאש, שלמה קוטנער

מיט'ן גאנצן ערשטקלאסיגן אנסאמבל:

א. בלאט, י. חאש, פעטערמאן, א. גראדנער אידינא, קאדיש, ש. קוטנער, א. ליפאווסקא, נחמה, י. ניי־ווירט, ע. רייכער, מ. ראבין, ע. טאפעל א. א.

היינט פרייטאג 9 אוונט | מארגן שבת 4 נאכמ און 9 אוונט | זונטאג 9 אוונט

5טע פרעמיערע! גרויסער שלאגער!

נחת פון קינדער

לעבענס־פיעסע אין 2 אקטען מיט פראלאג.

גרויסער כאר און ארקעסטער

אנפיהרונג דוד ביגעלמאן.

שענסטע געזאנגס־נומערן!

בילעטן צו בעקומען אין טעאטער־קאסע

פרייזע פון 40 גר. ביז 1.09

פייערליכער אווענט פון דער געזעלשאפט „פריינד פון „יווא"

כדי צו געבען א מעגליכקייט די פריינד פון דער יודישער קולטור און וויסענשאפט זיך צו בעקענען מיט די אויפטוען פון ייווא, האט די פערוואלטונג פון דער „געז. פריינד פון ווד. יויסענש. אינסט. אין לאדז" גענומען אויף זיך די איניציאטיווע איינצוארדענען גאר אנ׳א נטערעסאנטען אווענד, געווידמעט דער יודישער קולטור, ליטעראטור און וויסענשאפט דער דאזיגער עפענטליכער ארויסטריט קומט פאר שבת צו נאכטס, דעם 5 דעצעמבער פינקטליך 9 א זייגער אווענד אין לאקאל פון דער יודישער געז. פאר לאנדקענטשאפט, פיעטריק. 101.

דער פראגראם פון אווענד איז זעהר א רייכער און נעמט ארום פערשידענע געביטען פון יודישען קולטור־שאפען:

א) משה בראדערזאן — עפענונגס־ווארט און רעציטאציעס פון אייגענע ווערק.

ב) דניאל טשארני — פארלעזונג פון נאך נישט געדרוקטע מעמוארען.

ג) ז. סעגאלאוויטש — לידער, מיניאטורען, און דערצעהלונגען.

ד) ד״ר פיליפ פרידמאן — די ארגאניזאציע פון דער יודישער וויסענשאפטליכער ארבייט אין לאדז.

אלע פריינד פון דער יודישער קולטור דארפען נישט אדורכלאזען די געלעגענהייט און קומען אויף דעם אינטערעסאנטען אווענד. דער אריינגאנג — איינגאנצען פריי.

Dr. med.

HALTRECHT

ספעציעל־ארצט פאר הויט,־געשלעכטס קראנקהייטען און מענער־שוועכע

האט זיך איבערגעצייגען פון פעטריקאווער 10 אויף

161 פיעטריקאווער 161

טעל. 245-21

יאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא־פרייזען

Nie zaznają
w zimie głodu
bezrobotni,
jeśli każdy złoży ofiarę
na Pomoc Zimową.

צו די שלשים נאכן טויט פון דר. יהושע טהאן ז״ל

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט ארדענט אין די ציוניסטישע ארגאניזאציע (שרודמיעסקא 29) מוצאי שבת 9 א זייגער, א טרויער - פערזאמלונג געווידמעט דעם אנדענקען פון פערשטארבענעם מיטגליד פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט, דעם פיהרער פון פוילישען יודענטום ד״ר יהושע טהאן ז״ל.

וועגען לעבען און ווירקען פון ד״ר טהאן, דעם גרויסען יוד וואס איז קעמפער פאר יודישע רעכט אין גלות און אין ארץ ישראל, וועט רעפערירען זיין יוגענד-פריינד ד״ר מ ברוידא.

א אזכרה אין „מלבוש ערומים"

זונטאג, דעם 6 ד. ח. 3 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין „מלבוש ערומים" (שענקיעוויטשא 3-5) א אזכרה נאך דעם לאנג פערשטארבענעם מיטגליד פון פערוואלטונג אברהם יצחק גאלדבערג ז״ל.

דער פערשטארבענער, וועלכער האט געשטאמט פון א אנגעזעהענער פאמיליע, האט אלס סימפאטישער און געשעצטער סוחר, ווי אויך א דאנק זיין טעטיגקייט אין פערשידענע פעראיינען, זיך דערווארבען אין לאדז א גרויסע צאהל פריינד, וועלכע וועלען זיכער נישט פעהלען צו קומען זונטאג צו דער טרויער-פייערליכקייט אין „מלבוש ערומים".

דער מאדזשיצער רבי פון אזשעראוו

הר״צ ר׳ יחזקאל טאב שליט״א

איז שבת פ׳ וישב אין לאדז, צעגעלניאנע 40 אצל ר׳ ישראלקע שולמאן.

„אין דער שעה פון ענטשיידונג"

רעפעראט פון ד״ר נחום גאלדמאן אין לאדז

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, קומט אין די נאהענטסטע טעג קיין פוילען דער פארשטעהער פון די יודישער אגענץ-עקזעקוטיווע ביים פעלקער-בונד אין זשענעווע, ווויצע-פרעזידענט פון ציוניסטישען אקציאנס קאמיטעט ד״ר נחום גאלדמאן פון פאריז.

דער בעקאנטער ציוניסטישער פיהרער און פאליטיקער וועט ביי דער געלעגענהייט אויך בעזוכען לאדז און וועט דא ארויסטרעטען מיט א גרויסען רעפעראט א. ה. ט. „אינם ענטשיידונגס - מאמענט" אויף דער פאלקס-פערזאמלונג, וואס ווערט איינגעארדענט דאנערשטאג, ה. ט. טען ה. ח. 8.30 אווענד אין פילהארמאניע-זאל.

דער בעזוך פון ד״ר נחום גאלדמאן אין אונזער שטאט האט ארויסגערופען א זעלבסטפערשטענדליכע אינטערעסירונג אין די יודיש-נאציאנאלע קרייזען.

פאר דעם חשוב׳ען גאס, וועלכער פערנעמט איינע אנטווארטליכען פאסטען אין דער אנפיהרונג פון דער ציוניסטישער פאליטיק, ווערט אין לאדז פארגעבריים א הערציגער קבלת-פנים.

א פארלעזונג אין זש. ט. ק.

היינט אווענד קומט פאר אין זש. ט. ק. א פארלעזונג אויף דער טעמע „דאס מאגישע דענקען ביי יודען"

פון דער דעמ. פאלקס-יוגענד ארגאניזאציע

די טעג איז פארגעקומען א פערזאמלונג, אויף וועלכער ס׳איז בריית ארומגערעדט געווארען וועגען די צילען און אויפגאבען פון דער דעמאקראטישער יוגענד, און דער דיסקוסיע איבער דער פראגע האט ארויסגעוויזען, אז א גרויסער טייל יודישע יוגענד מיטעלשטאנד זעהען איינגאנצען נישט ארגאניזירט פאלקס-יוגענד - ארגאניזאציע, ווייל די דאזיגע ארגאניזירען פאליטיש און געזעלשאפטליך. עס איז בעשלאסען געווארען צו ערקלערען אין חודש דעצעמבער ווערבי-אקציע. אנצופיהרען מיט דער ארבייט איז געוועהלט געווארען א קאמיטעט פון 15 מיטגלידער, בי בבליאטעק - קאמיסיע, וועלכע טרעט שוין צו ארגאניזירען די ביבליאטעק. צום סוף איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע: די פערזאמעלטע פאלקס-יוגענד פראטעסטירט אמשארפסטען געגען די ענדעקישע אנגריפן אויף די אומשולדיגע יודען, א קאמף געגען פאשיזם און אנטיסעמיטיזם און פאר א פולשטענדיגע קולטורעלע נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג פון די יודישע מאסען.

ייוו. תרבות

מוצאי שבת, דעם 5 דעצעמבער אין אווענט קומט פאר אין „תרבות" א רעפעראט פון ה׳ יחיאל צוויקלסקי א. ד. ט. „די פרובען צו רעפארמירען די העברעאישע ארטאגראפיע".

— ווי עס איז שוין בעקאנט, ארדענט „תרבות" די מאנטאג דעם 7 דעצעמבער אין אווענד, אין איינגענעם לאקאל א טרויער - אקאדעמיע געווידמעט דעם אנדענקען פון ד״ר יהושע טהאן. רעפעראטען פון ד״ר מ. ברוידא און ד״ר אריה טארטאקאווער.

צוגאב-צוגען אויף דער צייט פון חגאות קיין ווארשא, ווואַרדען און זאקאפאנע

דער טוריסטיק - רעפעראט ביי דער דירעקציע פון האנדעלס - בעוועגונג טיילט מיט, אז אין דער צייט פון די חגאות וועלען א חוץ די נארמאלע צוגען לאזט ווערען צוגאב-צוגען פון ווארשא קיין לאדז צוריק, ווי אויך פון לאדז קיין זוואַרדאן און זאקאפאנע און צוריק.

די צוגאב - צוגען וועלען אפגעהן פון ווארשא דעם 22, 23 און 24 און 31 דעצעמבער 13.10 א זייגער און אנקומען קיין לאדז אין די זעלבע טעג 15.43. די צוגען פון לאדז קיין ווארשא וועלען אפגעהן פון לאדז - פאבריטשנע דעם 23, 24 און 28 דעצעמבער ווי אויך דעם 4 יאנואר 8.55 קיין ווארשא וועלען די צוגען אנקומען 11.08.

א געמיינזאמער צוג קיין זוואַרדאן און זאקאפאנע דורך סאסנאוויץ, קאטאוויץ און דזשיעדזשיץ וועט אפגעהן פון לאדז דעם 22 און 23 דעצעמבער לאדז-פאבריטשנע 21.55 אין אווענד און וועט אנקומען קיין זוואַרדאן אויף צומארגענס 6.38; קיין זאקאפאנע 9.12. א צוג דעם 27 דעצעמבער און 3 יאנואר, דערביי וועט צוג פון זאקאפאנע ארויספאהרען 18.55 און פון זוואַרדאן 21.22 קיין לאדז וועט דער צוג אנקומען דעם דעצעמבער און 4 יאנואר 6.02 אינדערפריה.

שפענדע

אנשטאט בלומען איז געשפענדעט געווארען צו חתונה פון בערלינער און גראכ 5 זל. לטובת די פון זענדעל און בערקאוויטש דורך פאמיליע פילסודסקיעגא 50.

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוואכקייט, ווענערישע און הויט־קראנקהייטען

טראוגוטא 9, טעל. 262-98

נעמט אן פון 8—1 און פון 5—9 אווענט

זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

גרייט אייך אַלע!
צום זונטאָג'דיגען
אימפּאָזאַנטען
געזעגנונגס=אָוונט
וועלכער 'וועט אייך לאַנג בלייבן
אין זכרון.

נאָר 3 לעצטע טעג אין לאָדזש!!
אייערע ליבלינגע פּערלאָזען אייך!!
די אַמעריקאַנער וועלט-קינסטלער
לוסי גערמאַן
און מישא גערמאַן
מיט זייער געקליבענעם אַנסאַמבל געזעגענען זיך שוין מיט לאָדזש!
הייַנט פרייטאָג און מאָרגען שבת, 9¹⁵ אַ זייגער אָוונט
2 גרויסע הנחה=פאָרשטעלונגען 2
צום לעצטען מאָל אין לאָדזש דער גרויסער וועלט-שלאַגער
מאַמע און שוויגער
בילעטען פון 11 פריה ביי דער טעאַטער=קאַסע.

טעאַטער
„ראַזמאַיטאָשטשי"
ציגעל-גאַס 27, טעל. 112-25
דיר. דוד צעלמייסטער.

ספּעציעלע
ביליגע פּרייזען
אויף אַלע געזעגענונגס-
פאָרשטעלונגען
פון 54 גר. ביז 2 זל.

אַכטונג! ● סענסאַציע!
מאָרגען שבת, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג
צו ביליגע פּרייזען לעצטע שבת'דיגע
נאָכמיטאָג=פאָרשטעלונג
צום ערשטען מאָל אין לאָדזש!
„רחל'ס קינדער"

אַפּטייקען.

הייַנטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) סטאַדאָוסקאַ=דאַנצער, זגערזשער 57; וו. גראָשקאָווסקי, 11 ליסטאָפּאַד 15; ט. קאַרלצן, פּילסודסקעגאָ 54; ה. רעמבעליִנסקי, אַנדזשעיאַ 28 י. כאַנדזשינסקי, פּיעטריקאָווער 165; ע. מילער, פּיעטריקאָווער 46; ג. אַנטאָניעוויטש, פּאַביאַניצער 56.

וואַרשאַווער אַפּיציעלע בערזע

17-טען נאָוועמבער

דעוויזען:

האָלאַנד – – – –	288.90
לאָנדאָן – – –	26.03
ניו-יאָרק (קאַבעל) – – –	5.31
פּאַריז – – – –	24.77
פּראַג – – – –	18,76
ציריך – – – –	122.—

אַפּיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי – – –	109,50
3 פּראָצ. אינוועסטיציע I. פּרעמירטע	64,50
3 „ „ II. –	64.00
4 „ דאָלאַרובקע – – –	46,50
7 „ סטאַביליזאַציע – –	468
5– „ וואַרשאַווער – –	53.—
5– לאָדזשער – – –	48.—

בענוגע דעם טוריסטען-סעזאָן קיין ארץ-ישראל

די אומרוהען אין ארץ ישראל האָבען אויף אַ צייט פון העכער אַ האַלב יאָהר איבערגעריסען די טוריסטען-באַוועגונג, וועלכע עטוואַקעלט זיך געוועהנליך נאָך דאָן, ווען אין לאַנד איז רוהיג און די קאָמוניקאַציע צווישען די ישובים איז נאָרמאַל.

איצט איז אין ארץ-ישראל פולשטענדיג רוהיג. דער יודישער ישוב איז פון די געשעהענישען אַרויס אומערשיטערט און זיכער אין זיין איינגעוואָרצעלטקייט אינם ארץ-ישראל באָדען, פון וועלכען קיין שום כח אין דער וועלט קאָן איהם נישט אַרויסרייסען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער צום גינסטען געענדערטער לאַגע האָט אויפגעלעבט די טוריסטען באַוועגונג קיין ארץ ישראל. עס פאָהרען איצט קיין ארץ ישראל פיל טוריסטען פון אַלע לענדער, וועלכע ווילען זיך באַקענען מיט די אַלטע און נייע דערגרייכונגען פון דעם יודישען ישוב. מען פאָהרט זעהן דעם נייעם פּאָרט, וועלכער בויט זיך אין תל-אביב, די נייע קוואַרטאַלען אין חיפה, די נייע אַר-בייטער-זידלונגען און בכלל די שטייגענדע ענטוויקלונג פון דעם יודישען ישוב אין שטאָט און אין דאָרף. מען פאָהרט ערלעדיגען האַנדעלס-ענינים, זיך זעהן מיט קרובים א. אַז. וו.

מיטן באַנייען זיך פון דער טוריסטען - באַוועגונג איז אויך די טוריסטען אַפּטיילונג ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז, שרודמיעסקאַ 29, צוגעטרעטען צו אַן אינטענסיווער טעטיגקייט. עס ווערען אָרגאַניזירט איינצעל- און גרופּען-רייזעס קיין ארץ-ישראל דורך טריעסט, קאָנסטאַנץ און אַנדערע פּאָרטען, אויף גוטע באַ-דינגונגען און ערמעסיגטע פּרייזען.

די טוריסטען-אַפּטיילונג פון דער ציוניסטישער אָר-גאַניזאַציע ערטיילט אינפאָרמאַציעס וועגען אַלע אַנגע-לעגענהייטען פון דער ארץ-ישראל טוריסטיק.

די בעסטע
און
געזונטסטע
זענען
די 4-וואַטקאַוועס
גילזעס
„OSMAN"

גרויסער ערפאָלג פון משה בראָדערזאָן=אָוונד

אין לאָקאַל פון זש.ט.ק. איז פאָרגעקומען אַ בראָדערזאָן-אָוונד אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם בוך „פאָרשטעלונגען", וועלכעס דער דיכטער האָט אַקאָרשט אַרויסגעגעבען.

עס איז שוין אין לאָדז לאַנג נישט געווען אַן אָוונד, וועלכער זאָל צוציהען אַזאַ עולם, און וועלכער זאָל אַדורך אין אַזאַ שטימונג, ווי דער דאָזיגער. עס איז געווען אַן אמת'ער צוזאַמענקונפט פונ'ם אינטעלעקטועלען יודישען לאָדז.

רעד. אוגער עפענט דעם אָוונד און מעלדעט דעם עולם, אַז גראָד זענען אַנוועזענד אין זאַל זעהר חשובע געסט, וואָס געפינען זיך צופעליג אין לאָדז: דער באַקאַנטער זשורנאַליסט. שרייבער און ייוואָ-טוער רעד. זלמן רייזען און שריפטשטעלער ז. סעגאַלאָוויטש. די פאַרזאַמלטע באַגריסען די געסט מיט אַפּלאָדיסמענטען.

רעד. אוגער רעדט דאַן וועגען כאַראַקטער און באַדייטונג פון משה בראָדערזאָנ'ס שאַפען און שטעלט זיך אָפּ אויף דער כאַראַקטעריסטיק פון זיין נייעם בוך „פאָרשטעלונגען". נאָכדעם נעהמט אַ וואָרט זלמן רייזען, וועלכער זאָגט, אַז לאָדז, וועלכעס האָט די זכיה צו האָבען ביי זיך בראָדערזאָנ'ען אַלס איי-גענעם, ווייסט נישט ווי רעכט דאָס אָפּצושאַצען. אין ווילנאַ, וואו בראָדערזאָן איז געווען אַ גאַסט, איז זיין אָנוועזענהייט געווען אַ יום-טוב, ער האָט געווירקט ערפרישענד. רייזען דערמאָנט משה בראָ-דערזאָנ'ס „איליאַ מוראָמעץ", געשריבען מיט 15 יאָהר צוריק אין סטיל פון די רוסישע „בילינעס", אַן אויסצוג פון אַ גרעסערע פּאָעמע, און עס איז צו באַוואונדערן דעם קינסטלערישען אויסדרוק, קראַפט און חן פון בראָדערזאָנ'ס שאַפען.

ז. סעגאַלאָוויטש דערמאָהנט די יונגע יאָהרען ווען ביידע, ער און בראָדערזאָן, האָבען געמאָסטען די פּיעטריקאָווער גאַס, חלומות פאַרווירקליכטע און נישט-פאַרווירקליכטע...

דער קינסטלער יאַנקעל אַדלער, הויבט אָן זיין וואָרט ווי אַ מאָלער, מיט אַ פּלאַסטיש בילד:

— שטעלט זיך פאָר אַ טריבען, פאַרנעפּעלטען טאָג; אַ שווערען בלאָטיגען וועג, און צוויי פערד וואָס שלעפּען אַ וואָגען באַרג-אַרויף; און מען פרעגט איין פערד אַ מיינונג וועגען צווייטען. ענטפערט דאָס צווייטע פערד: — איך קאָן וועגען מיין חבר גאָר נישט זאָגען, אָבער וועגען דעם וועג קאָן איך זאָגען — דער וועג איז אַ שווערער!

ה' בלומענטאַל האָט באַהאַנדעלט די מעלות און חסרונות פון בראָדערזאָנ'ס „פאָרשטעלונגען" פון שטאַנדפּונקט פון דער טעאָריע פון שאַפען.

צום סוף האָט דיכטער משה בראָדערזאָן מיט גרויס ערפאָלג דורכגעלייענט איניגע אייגענע דיכ-טונגען, צ. אַ. אויך פון דעם „איליאַ מוראָמעץ", וועגען וועלכען עס האָט דערמאָהנט רייזען.

אין אָוונט איז געווען אַנאָנסירט, אַז מ. בראָ-דערזאָן וועט אימפּראָוויזירען אויף פאָרגעלעגטע טע-מעס. דער דיכטער האָט טאַקע דורכגעלייענט דריי דיכטונגען, אויף די טעמעס, וועלכע מען האָט איהם אויפגעגעבען פון עולם. די פאַרזאַמלטע זענען גע-ווען באַגייסטערט.

דער אָוונד איז געשלאָסען געוואָרען אין אַן אויסערגעוועהנליך פייערליכער שטימונג.

—*—

דער ניי-איבערגעבויטער קאָנסום
ביי דער „וידזעווער מאַנופאַקטור"
ראָקיטשינער 54. דער שענסטער פערקויפס=פּאַוויליאָן אין לאָדז

דער „קאָנסום" ביי דער „ווידזעווער מאַנופאַק-טור" ראָקיטשינער 54, האָט אין משך פון זיין לאַנג-יאָהריגער עקזיסטענץ זיך ערוואָרבען דעם פו-לען צוטרוי פון די ברייטע שיכטען פון די קאָנסו-מענטען.

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ער געפינט זיך אַביסעל ווייט פון צענטער, און מען מוז אַהין פאָה-רען מיט'ן טראַמוואַי 10 אָדער 16, איז דער „קאָנ-סום" שטענדיג איבערפולט פון דונדערטער קויפערס, וועלכע האָבען זיך איבערצייגט, אַז דער „קאָנסום" איז פאַקט די ביליגסטע איינקויפס-שטעל אין לאָדז.

דער גרויסער ערפאָלג, וואָס דער „קאָנסום" האָט זיך ערוואָרבען אין לאָדז, האָט געצוואונגען די דירעקציע פון דעם דאָזיגען גרעסטען און ביליגסטען וואַרע - הויז אין לאָדז צו פאַרגרעסערן דעם „קאָנסום".

צו דעם צוועק זענען אויפגעבויט געוואָרען ביים „קאָנסום" נייע הערליכע זאַלען און עס זענען צוגעקומען נייע פערקויפס-אַרטיקלען.

דער ניי-איבערגעבויטער „קאָנסום" שטעלט מיט זיך פאָר אַ הערליכען פערקויפס - פּאַוויליאָן, מיט וועלכען די גרעסטע אייראָפּעאישע שטאָט וואָלט זיך נישט געהאַט צו שעמען.

דינסטאָג איז פאָרגעקומען די ערעפנונג פון די ניי-אויסגעבויטע זאַלען אין „קאָנסום".

כדי צו געבען דעם עולם די מעגליכקייט איינצו-קויפען די בעסטע „ווידזעווער" אויסאַרבייטונגען, האָט די דירעקציע פאַרקלענערט די פּרייזען און יעדער איינער קאָן איצט זיך באַזאָרגען מיט די בעסטע סחורות פאַר אַ שפּאָט-ביליגען פּרייז.

אויך אַלע אַנדערע אַרטיקלען, אַ חוץ די „ווי-דזעווער" סחורות און רעשטען, זענען אין „קאָנסום" צו באַקומען פאַר אַ רעדוצירטען פּרייז.

ווער עס וויל באמת קויפען מציאות און דער-ביי ערשטקלאַסיגע סחורות, קען עס פאַרווירקליכן נאָר אין „קאָנסום" ביי דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" ראָקיטשינער 54, צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 10 און 16.

פאַרשטאַרקטע טעטיגקייט פון דער מוזיק=געזעלשאַפט „הזמיר"
אָנגעהויבען דער אַרבייטס=סעזאָן פאַר'ן יאָהר 1936/37

...מיט'ן אָנהויב פון נייעם אַרבייטס-סעזאָן איז ...די אין אונזער שטאָט זעהר פּאָפּולערע מוזיק-גע-...זעלשאַפט „הזמיר" צוגעטרעטען צו אַ ברייט-פאַר-...צווייגטער טעטיגקייט אויף אַלע איהרע אַרבייטס-...געביטען.

עס איז אָנגעצייכענט געוואָרען אַ געבויער אַר-...בייטס-פּלאַן פאַר'ן היי-יאָהריגען סעזאָן. אין יענ-...ע'ן ס'איז פאָרגעזעהען דאָס אויספיהרען פון אייגענע ...בעדייטענדע מוזיקאַלישע ווערק ... קלענערע ...קאָנצערטען געווידמעט ריין יודישער מוזיק.

כדי צו פאַרגרעסערן דעם צוזאַמענשטעל פון ...אָר און אָרקעסטער, איז פּראָקלאַמירט געוואָרען אַ ...ווערבירונגס-אַקציע און אין משך פון חודש דע-...צעמבער וועלען אָנגענומען ווערען איינשרייבונגען ...אין כאָר און אָרקעסטער. פאַר די מיטגלידער פון ...כאָר ווערען איינגעאָרדענט, אויסער די נאָרמאַל'ע ...מוזיקאַלישע אַרבייטען, אויך לעקציעס פון סאָל-...פעדזשיאָ, געשיכטע פון מוזיק, שטים-בילדונג א. ...אַ. גל.

דער היי-יאָהריגער אַרבייטס-סעזאָן פון „הזמיר" ...האָט פאַר צו זיין אַ זעהר אינטענסיווער. און מען ...דאַרף ערוואַרטען, אַז די עלטסטע יודישע קולטור-...אינסטיטוציע אין אונזער שטאָט וועט ערפילען איהרע ...אויפגאַבען בשלמות און אין איינקלאַנג מיט איהר ...-יעהריגער טראַדיציע.

...בילדער - אויסשטעלונג פון מאַרק שפּיראָ

...וועלכע איז געוואָרען געעפענט זונטאָג, דעם 28 נאָוועמ-...בער ד. י. אין די זאַלען פּעטריקאָווער 90, פּראָנט 1-טער ...שטאָק, ווערט באַזוכט פון אַ פּובליקום, וועלכעס האָט פאַר-...שטענדניש פאַר גוטע קונסט-ווערק אין דער מאָלעריי. די ...אויסגעשטעלטע בילדער באַהאַנדלען די כאַראַקטעריסטישע ...שטעלער, הייזער יאָהרמערק פון דעם מאָלערישען שטע-...טעל קזשעמיעניעץ, וועלכעס ווערט אָנגערופען דאָס אַטען ...פון וואָלין, און די געגענד, די לאַנדשאַפט פון דער שווייץ.

די אויסשטעלונג איז אָפען פון 10 פריה ביז 8 ביי-...נאַכט, אַרייַנטריט 25 גראָשען

...בילדער - אויסשטעלונג פון פּראָפ. לאַשענקאָ

דעם 10 דעצעמבער קומט פאָר אין לאָקאַל אויף ...פּעטריקאָווער 113, די בילדער - אויסשטעלונג פון פּראָפ. ...לאַשענקאָ. דאָס מאָל איז די טעמע פון דער אויסשטע-...לונג — די רייזע פון פּראָפעסאָר קיין אַלזשיר, טוניס, ...ליביע, טראַנסיאָרדאַניע, העדזשאַס און פּאַלעסטינאַ, אין ...געשטאַלט פון סטודיאָ - נאַטאַטקעס, שקיצען און קאָמ-...פּאָזיציעס. עס וועלען אַרויסגעשטעלט ווערען אויך די ...שקיצעס „מזרח" און „געזעגען", באַקאַנטע און פּאָפּו-...לערע אין לאַנד האַלטשניטען.

זאַל פילהאַרמאָניע
לאָדזער יודישער מוזיק-פעראיין „שיר" נאַרוטאָוויטשאַ 32
דינסטאָג. דעם 8-טען דעצעמבער 8.45 אָוונט קומט פאָר אַ
גרויסער קאָנצערט פון יודישע לידער
אויסגעפיהרט — דורך דעם „שיר"=כאָר
אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. פּאַלוואַלשטאַם בייַם קלאַוויר: א. באַלזאַם
מיט'ן אָנטייל פון סאָליסטען:
ס. קראַפיווניק-יאַכימעק (סאָפּראַן), ר. גרינשפּאַן (אַלט). יאַסקאָוויטש (באַס), ש. שליוואָקאָוויטש (טענאָר), ה. טורין (טענאָר), י. ווינער (באַריטאָן)
בילעטען צום פּרייז פון 75 גר. ביז 3 זל. שוין צו באַקומען אין לאָקאַל פון „שיר" נאַרוטאָוויטשאַ 32
און אין טאָג פון קאָנצערט ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

KINO-TEATR
MIRAŻ
לעצטע 2 טעג!
די גרעסטע סענסאַציע פון אַלע עקראַנען אין גאַר דער וועלט!
אונזער גרעסטער שטערן, די גאָניאַלע
מאָלי פּיקאָן
אין הומאָרפולען און דערפרייענדען יודישען פילם
יודעל מיט'ן פידעל
הערציגע יודישע לידער געשריבען פון איציק מאַנגער. מוזיק פון א. עלשטיין.
רייכע אויסשטאַטונג! פּרעכטיגע מוזיק!
נעכסטער פּראָגראַם: „JADZIA" מיט Jadwiga Smosarska

„די יודען-פראַגע און איהר לעזונג"
רעפעראַט פון דר. מ. קליינבוים

די ראַדיק. ציוניסטישע אָרג. „התחיה" אָרדענט איין זונטאָג 8 אַ זייגער אָוונד אין ענגלישען זאַל (אַל. 1 מאַי 2) אַ גרויסע פאָלקס - פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פון פרעזידיום מיטגלידער פון ציוני. צ. ק. אין פוילען, ד"ר משה קליינבוים, וועלכער וועט אויפטרעטען מיט אַ רעפעראַט א. ד. ט. „די יודען-פראַגע און איהר לעזונג". דער רעפערענט וועט וואַרשיינליך בעריהרען די פּאָלאַטישע לאַגע פון די יודען אין די גלות-לענדער און בפרט פוילען.

דער רעפעראַט האָט צוליב דער פערזאָן פון רעפערענט און די אַקטואַליטעט פון בעריהמטען פּראָבלעם אַרויסגערופען אַ גרויסע פעראינטערעסירונג.

פאָרלעזונג פון ד"ר ה. קנאָפּינג אין אחדות ישראל

מאָרגען 8 אין אָוונד קומט פאָר אַ פאָרלעזונג פון ד"ר ה. קנאָפּינג אין „אחדות ישראל" (פּילסודסקיעגאָ 66) א. ט. „די יודישע פרוי אין דער נאַציאָנאַל-בעוועגונג.

מעלדונגען

פון ספּאָרטקלוב „בר־כּוכבא"

די סקי-סעקציע פון לאָדזער „בר-כוכבא" ענטוויקעלט אַ ריהרעוודיגע טעטיגקייט אין דער ריכטונג צו פּאָפּולאַריזירען דעם דאָזיגען ספּאָרט צווישען דער מיטגלידערשאַפט און די ברייטע שיכטען פון די יונגע ספּאָרטלער.

אויך אין איצטיגען ווינטער-סעזאָן ווערט קאָנטינואירט די סקי-גימנאַסטיק (טרוקענע צוגרייטונג און אַלגעמיינע גימנאַסטיק) אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען און פאַכמענישען אינסטרוקטאָר, פּראָפ. א. סעגאַל, ביי גינסטיגע שניי-בעדינגונגען וועלען ווערען דורכגעפיהרט פּראַקטישע סקי-קורסען פאַר אָנפענגער און אַוואַנסירטע. די מיטגלידער פון דער סקי-סעקציע וועלען אויך געניסען פון אויסגעבאַרגטע נאַרטען פאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל.

זונטאָג, דעם 6 דעצעמבער ה. י. אָרגאַניזירט די סעקציע אַ אויספלוג אין דער לאָדזער אומגעגענד (פערבונדען מיט טרוקענע סקי-צוגרייטונג און שטח-קענטניש) איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון ספּאָרט-קלוב „בר-כוכבא" (פּעטריקאָווער 111) טעגליך פון 7 ביז 10 אָוונד.

— שבת דעם 5 דעצעמבער ה. י. פונקט 5 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון קלוב (פּעטריקאָווער 111) אַ טיי-אָוונד פערבונדען מיט טענץ.

אין פּראָגראַם אַנ'ערשטקלאַסיגער אָרקעסטער און אַטראַקציעס. די טיי-אָוונדע וועלען רעגולער פאָרקומען יעדען שבת.

זש. ט. ק. (פּעטריקאָווער 101 טעל. 121.53)

„דאָס מאַגישע דענקען" ביי יודען". אויף דער טעמע וועט היינט 8.30 אָוונד רעפערירען בלומענטאַל.

זונטאָג 8 פריה אָרגאַניזירט די סקי-סעקציע אַנ'-אויספלוג אין לאַגעווניקי. פאַר מיטגלידער דער אַכטויל אומזיסט.

היינט פאָהרט אָפּ פון לאָדז אַנ'עקסקורסיע קיין זאַקאָפּאַנע אויף 3 טעג. מען קען זיך שוין פערשרייבען אין סעקרעטאַריאַט אויף די ווינטער-לאַגערן, וועלכע די נאַרטען-סעקציע אָרגאַניזירט אין זאַקאָפּאַנע. עס וועלען טעטיג זיין אַנ'אַפּרוה-טוריסטישער לאַגער און אַ איבונגס-לאַגער. דער סעקרעטאַריאַט נעמט ווייטער אָן פערשרייבונגען אויף די שפּראַך-קורסען פון יודיש, פראַנצויזיש, ענגליש און עספּעראַנטאָ.

זונטאָג און דינסטאָג פון 5 ביז 10 אָוונד קומען פאָר חברישע „גלעזעל טיי". אַריינטריט פאַר מיטגלידער און אַריינגעפיהרטע געסט.

דער סעקרעטאַריאַט איז אָפען פאַר אינטערעסאַנטען פון 6 ביז 10 אָוונד.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 4-טען דעצעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פּליטען), 8 אודיציע פאַר שולען, 11.30 אוידיציע, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 פערנוייִלונגס-קאָנצערט, 12.40 פּליטען, 12.50 ידיעות, 2.30 הערשפּיל, 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע-קאָנצערט, 3.40 פילם-מעלאָדיעס (פּליטען), 4 פּליטען, 4.15 מוזיק. מיניאַטורען, 5.50 איבערזיכט איבער די נייעסטע אויסגאַבען, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט, 6.20 ליטעראַרישע אוידיציע, 6.35 פּאָפּורי, 6.50 אַקטועלער שמועס, 7 אוידיציע, 7.40 אָוונד-קאָנצערט, 8.30 ליטעראַרישע נייעס, 8.45 אָוונד-ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 אוידיציע פאַר פּאָלאַקען אין אויסלאַנד, 9.30 קאָנצערט, 10.30 טאַנץ-מוזיק, 11.30 „קאָנצערט זשי-טשען".

שבת, דעם 5-טען דעצעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פּליטען) 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.30 אוידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 מוזיק. אוידיציע, 12.40 שמועס, 12.50 ידיעות, 1 קאָנצערט, 2.57 לאָדזער בערזע, 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 3.45 פּליטען, 4.30 קאָנצערט, 5 פעליעטאָן, 5.15 קאָנצערט 5.50 רעפּאָרטאַזש, 6 ספּאָרט, 6.20 טראַנסמיסיע פון דער צוקערניע „זשעמיאַנסקאַ" אין לאָדז, 6.50 פּאָפּולערער שמועס, 7 נאָוועלע „קוראַזש", 7.20 אוידיציע, 7.45 פראַגמענטען פון אָפּערעס, 8 מוזיק. אוידיציע פון פוזען, 8.15 סימפאָנישער קאָנצערט פון דער וואַרשאָווער פילהאַרמאָניע, 10.30 סקעטש.

HENRYK PFEFFER Piotrkowska 113 LIKWIDACJA!

Wyprzedaż za BEZCEN!

תרבות — סניף לודז

1) במוצאי שבת, כ"א כסלו, 8.30 בערב תתקיים במעונו הרצאת ה' י. ציטרינובסקי על הנושא: „הנסיונות לתקון הכתיב העברי".

2) ביום ב', כ"ג כסלו, ב' 8.30 בערב תערך במעוננו אקדמית — אבל מוקדשת לזכרו של הד"ר י. טהון. בפרוגרמה: פתיחה, נאומים של ה"ה ד"ר מ. ברוידה וד"ר א. טרטקובר, דקלמים ורצטציות מתוך כתבי המנוח.

3) ביום א', כ"ט כסלו, תתקיים אקדמיה מוקדשת ליובלו של שאול צירניחובסקי. בפרגרמה: נאומים, דקלומים, שירה וזמרה.

4) הופיע הגליון 18 של „עולמי ומס' 11 של „עולמי הקטן".

5) המזכירות, הספריה, וחדר הקריאה פתוחים בכל יום מ' 8—10 בערב.

טעאַטער. מוזיק און פערוויילונג
(קאָמוניקאַטען)

ווילנער אָפּערעטען - טרופּע פינפטע פּרעמיערע „נחת פון קינדער"

די טרופּע אין פילהאַרמאָניע-טעאַטער האָט ווירקליך געשלאָגען דעם רעקאָרד מיט'ן געבען פּרעמיערעס. פאַר די צוויי חדשים, וואָס די טרופּע שפּילט דאָ אין לאָדז, ווערט שוין געגעבען די פינפטע פּרעמיערע.

היינט פרייטאָג 9 אָוונד ווערט געגעבען „נחת פון קינדער" אין 2 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג.

די פּיעסע האָט איבעראַל געהאַט דעם גרעסטען ערפאָלג און די אַקטיאָרען צייכענען זיך אויס אין זייערע ראָלען.

„נחת פון קינדער" ווערט אויך געשפּילט שבת 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונד.

פייערליכע געזעגנונגס - פאָרשטעלונגען פון לוסי און מישאַ גערמאַן אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי"

שוין דעם היינטיגען שבת און זונטאָג ענדיגען זייערע דערפאָלגרייכע גאַסטשפּילען אין לאָדז, אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" די בעליבטע אַמעריקאַנער וועלט-קינסטלער לוסי און מישאַ גערמאַן מיט זייער פּרעכטיגען גוט איינגעשפּילטען אַנסאַמבל.

היינט, פרייטאָג און מאָרגען, שבת זייגער 9.15 אָוונד וועט געשפּילט ווערען צום לעצטען מאָל דער גרויסער וועלט-שלאַגער „מאַמע און שוויגער" און מאָרגען, שבת 4 נאָכמיטאָג קומט פאָר די לעצטע שבת'דיגע נאָכמיטאָג-פאָרשטעלונג, אויף וועלכער ס'וועט געשפּילט ווערען צום לעצטען מאָל דער נייער סענסאַציאָנעלער שלאַגער „רחל'ס קינדער".

כדי אַלע שיכטען פון ברייטען לאָדזער טעאַטער-עולם זאָל האָבען די מעגליכקייט זיך צו געזעגענען מיט זייערע ליבלינגע, האָט די דירעקציע רעדוצירט די פּרייזען אויף אַלע געזעגנונגס-פאָרשטעלונגען.

צווייטער געזעגנונגס טאַנץ - אויפטריט פון ניאַטאַ אַניאַקאַ אין פילהאַרמאָניע

צוליבן גרויסען ערפאָלג פון דער בעריהמטער טענצערין ניאַטאַ אַניאַקאַ האָט די דירעקציע פון פילהאַרמאָניע בעוואויגען די בעריהמטע קינסטלערין צו געבען נאָך איין קאָנצערט. דער דאָזיגער קאָנצערט קומט פאָר מיטוואָך דעם 9 ד. ח. אין „פילהאַרמאָניע" אין פּראָגראַם: אינדישע טענץ, עגיפּטישע (אַלטמאָדישע און מאָדערנע).

גראַנדיעזער קאָנצערט פון „שיר" אין פילהאַרמאָניע

דינסטאָג דעם 8 דעצעמבער 8.30 אָוונד קומט פאָר אין דעם פילהאַרמאָניע-זאַל דער לאַנג-ערוואַרטעטער קאָנצערט פון „שיר"-כאָר געווידמעט דעם קינסטלערישען יודישען ליד. איינס פון די הויפּט-אויפגאַבען, וועלכע דער „שיר" האָט זיך געשטעלט אַלס ציל איז צו קולטיווירען און פלעגען יודישע פאָלקס-מוזיק און דאָס קינסטלערישע יודישע ליד און דאָס גיט זיך דעם „שיר" פולשטענדיג איין אַ דאַנק דעם מייסטערהאַפטען ליטער פון כאָר פּראָפ. י. פייוווישיס, אין וועלכען דאָס יודישע ליד האָט געפונען דעם אידעאַלען און מייסטערהאַפטען אינטערפּרעטאַטאָר. שטענדיג בעוויזט ער אַנצוואַרפען דעם כאָר זיין ווילען און אַרויסצובעקומען פון איהם די פיינסטע און צאַרטסטע ניואַנסען און. דערפאַר האָט דער „שיר" אויף דעם געביט שוין לאַנג קונה-שם געווען ביי די לאָדזער מוזיק-ליבהאָבער, וועלכע ווייסען ווי צו שאַצען יעדע קינסטלערישע לייסטונג.

דאָס פּראָגראַם וועט אויסגעפיהרט ווערען דורכן כאָר און אַ ריוה אויגענע סאָליסטען. דאָס פּראָגראַם איז גוט צוגעגרייט און עס איז צו האָפען, דאָס דער קאָנצערט וועט אַדורך מיט דעם פערדינטען ערפאָלג.

— GRACE MOORE —
דער גרעסטער רוהם פון דער וועלט, רייצט מיט אַ פערפיהרט. פערכשופט, מיט איהר חן אין פילם
די וועסט שטענדיג זיין מיינ[ע]
אַ פילם, וואָס גיט אַ סאַטיספאַקציע און טוט צופרידענשטעלען. אויסערן פּראָגראַם: „דאָס פרייליין פון פאָסט-רעסט[אָראַן]"
אין די הויפּטראָלען: Alma Kar, Aleks Żabczyński, W. Walter, M. Znicz, R. Gierasiński
פּרייזען פון די פּלעצער: 1 — 1,09 זל. II — 90 גר. III — 50 גר. הנחה-קופּאָנען 70 גר. אָנהויב 4 נאָכמ. זונטאָג און יום טוב 12

קלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
74/76 זשעראָמסקיעגאָ
(ווינ קאָפּערניקאַ)
היינט און פאָלגענדע טעג

PALACE
היינט פּרעמיערע! פּרעכטיג מייסטערווערק פון נייעסטער ווינער פּראָד. רעזש. דורכן געניאַלען רעזשיסאָר Neufeld
איהר האָהייט טאַנצט וואַלס
אין די הויפּטראָלען: HANS JARAY וועלכער האָט געשאַפען אַ פּרעכטיגע קרעאַציע ווי ס'איז געווען די ראָלע פון שוב[ערט] אין „נישט געענדיגטע סימפאָניע", ווי אויך די נייע Iz[...]cieczka Gaal
מוזיק: IRENA AGAY : Dr. Leo Ascher
אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12

קלאַנג-קינאָ
CAPITOL
16 זאַוואַדזקאַ
דעמאָנסטרירט די פּאָרנעהמסטע פילמען!
היינט און פאָלגענדע טעג!
אין אַ טריומפאַלען צוג דורך אַלע וועלט-רעזידענצען האָט געשלאָגען דעם רעקאָרד
„דער הער מיט מיליאָנען"
אין מייסטער[ראָלע] GARY COOPER
מיט'ן אַנטייל פון JEAN ARTHUR, GEORGE BANCROFT
2 שעה שטאַרקע איינדרוקען און געלעכטער ביז טרע[רען]
די גרעסטע קינסטלערישע אַטראַ[קציע] פון דער גאַנצער וועלט
רעזשי: [Fr]ank Capra
די פּרייזען פון די פּלעצער אויף אַלע סעאַנסען זענען פון 54 גר. אָן
אונזער דעוויז: די ביליגסטע פּרייזען, די בעסטע פיל[מען]

וויכטיג פאַר אַלע!
ביי די שנעל-דרוקער בראַמבער
8 לאָדז, צעגעלניאַנאַ טעל. 55-09
מיטען-זעטלען, פּאַס-ביכער, ברוים-זעטלען, טריקאָ-זעטלען, שטרימפּ-באַנדען, חתונה-קאַרטען, עסקעטען אין אַנדערע דרוקאַרבייטען, ריספבויגען, ראַכנונגען, רעלכנונגען, מעמאָראַנדומס, חתונה-קאַרטען, פּערש. עטיקעטען, מיט די מאָדערנסטע שריפט

וויכטיג נייעס פאַר'ן לאָדזער פּובליקום!
דער קינסט-פּאָטאָגראַפישער אַטעליער
„POLONIA"
גדאַנסקאַ 31
האָט רעדוצירט די פּרייזן אויף אַלע אַרט פּאָטאָגראַפיעס און דערצו אַ נייעס.
6 פּאָטאָגראַפיעס אין 6 פערשידענע פּאָזען, נור 1 זל.
6 פּאָטאָגראַפיעס אויף זייד-פּאַפּיר. 6/9
און אַ שפּיגעל מיט אַנ'איינגען בילד 1.50 זל.
6 פּאָסטקאַרטען, ברוין, שעהן רעטושירט מיט אַ פערגרעסערט בילד 3.50 זל
די פּאָטאָגראַפיעס, וואָס ווערען אויסגעפערטיגט אין דעם אַרטיסטישען אַטעליער „פּאָלאָניאַ" שטייגט איבער אַלע פּאָטאָמאַטאָנען און שנעל-פּאָטאָ, ווייל די פאָרמע גיט אַרויס דויערהאַפטיגע און גוט רעטושירטע בילדער. נוצט אויס די געלעגענהייט און איבערצייגט אייך, און איהר וועט זיין צופרידען אַז וואַרפט נישט אַרויס קיין געלד אומזיסט.
בעמערקונג: די פּרייזן זענען נאָר אויף אַ קורצע צייט. געדענקט דעם אַדרעס פון די יודישע פירמע
„POLONIA"
לאָדז, גדאַנסקאַ 31.

ד"ר ל. שיפּ[ער]
צוריקגעקעהרט
64 זאַכאָדניאַ
טעל. 106-72
פּראָנט 2-טער שטאָק

פערשפּרייט דעם נייעם פאָלקסבלאַט

מעבעל שיין, גוט און ביליג
בעקומט איהר אין דעם נייערעפענטען געשעפט
23 „MEBLODOBR" נאַרוטאָוויטשאַ 23

וויכטיג פאַר דאַמען
נאָר 2 זל. ווערען פאַר איבערגע-מאַכט די עלטעסטע
היטען!
אויך גאַנץ נייע ווי אויך נייע היטען צו
3.50
„TOLA"
25 Zawadzka 25

KTO MEBLE FIRMY
Robert Schultz
(dawn. W. Thiede)
WIDZIAŁ—INNYCH NIE KUPI
Co je tak uwydatnia?
Naturalnie piękno fasonu oraz gruntowne solidne wykonanie fachowe.
Korzystaj więc z okazji i kup podczas sprzedaży przedświątecznej. Otrzymasz teraz te same meble po znacznie zniżonych cenach.
Łódź, skład fabryczny, Gdańska 112. tel. 142-65
skład wystawowy, Piotrkowska 90, tel. 263-25.
Instnieje od 1882 r. Złote medale: Niżnij Nowgorod 1896. Rzym 1926 Łódź 1936.

וויכטיג פאַר פאַבריקאַנטען און האַנדווערקער
שוויי־מאַשינען-טיילען און רעפּעראַטורען
פיהרט אויס ביליג די מעכאַנישע שלאָסעריי
י. רעדער
11 ליסטאָפּאַדאַ 11/13 (רוג זאַכאָדניאַ)

די ביליגסטע קוועלע פון אַלערהאַנד
נייע = מאַשינען,
טיילען, נאָדלען אז"וו איז ביי
Skład maszyn do szycia
Singer i Lachman
Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

פון בעסטער קוואליטעט צו צוגענגליכע פרייזן.
איז א גרויסע אויסוואהל
מיר מאכען אויפמערקזאם
אויף דעם רייכען לאגער פון
ספארט=שיך
I. Windman i Syn,
ŁÓDŹ, Piotrkowska 35, tel. 112-23.

מיר עמפפעהלען
שיך
דאמען, הערן און קינדער.
זאמי פון באטעז און קאלאשען
„RYGAWAR" פון

הילף און רפואה פאר ברוך=קראנקע

רופטורען) אויף פלוווינקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאטפיס. דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען. ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און גע-פעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע-ציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע-ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו-טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים ארבעלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס-צייגניש און לויב-טרייבען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען:
Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Müanzer.
ספעציאליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אוועגד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

בעקאנטמאכונג.

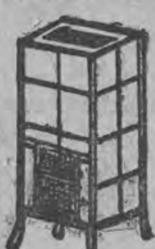

דערמיט טייל איך מיט, דאס מיין לאגער איז פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון קאלירטע און ווייסע
שאמאט=אייוועז
ווי אויך שאמאט=קוכעז,
צו די צוגענגליכסטע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג.
פערקויף פון שאמאט-ציגעל.
1-טע שאמאט-אייוועז-פאבריק י. נ. גרינהאליץ
לאדז, פילסודסקיעגא 63
(פיעטריק. 44). טעל. 156.64.

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלע ארט
קינדער=וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאטשעס, אייז-סאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט "Perfekt" א. ד. ג. קויפטמען
אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליאס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער

דאקטוירים=אפטיילונג

Dr. med.
"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
טראוגוטא 8. טעל. 179-89
נעמט אן פון 8-11 און פון 4-8 אוונט
זונטאג פון 10-2 מיטאג.
פאר פרויען - א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, האר-ץ און ספלעראז קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אוו.

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אוו.
זונטאג און יום-טוב - פון 8 1 בייטאג

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-[illegible]
נעמט אן פון 11-2 און פון 5-8.30 אוו

Dr. med.
I. BETTE[illegible]
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אן פון 8-11 און פון 4-6 אוועגד

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערווען-קראנקהייטען
האבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONÓW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי-שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט.
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן: פון 8-10 און פון 4-8 אוונט

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych,
seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz.
w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אוונט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

ספעציעלע
לעטשניצע
פאר פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
ZGIERSKA 24
Dr. FELDMAN פון 3 ביז 6 | Dr. PRAPORT פון 10 ביז 1

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראסטאק
צאהן-ארצט
סטאמאטאלאג - כירורגיע
פיעראצקיעגא 7 (וואגנעליצקא)
טעל. 108-26
אויפנעהם-שעה'ן פון 3-7.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער-גינעקאלאג
וואלינטעיעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9-11 פארמ. און 5-7 אוו.

Dr. med.
P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8-2 מיטאג און פון 4-9 אוו.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
פאר א ונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Doktór
Klinger
ספעציאליסט
פאר וועגערישע, הויט, האאר און סעקסואל-קראנקהייט
Andzrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אן פון 9 ביז 11 פ. און פ. 6 ביז 8 אוו.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8-9 פריה און פון 4-8 אוו

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פאר הארץ-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אוועגד.

Dr. med.
P. KOTOK
CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5—7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-25
POWRÓCIŁ.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92.
נעמט אן פון 10-12 און פון 5-7 אוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12 ביז 1 בייטאג.

אויערען, נאז און האלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועקס אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר-רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אוונט)
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען=גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

DR.
Michał URBACH
נערוועז און אינערליכע קראנק, הייטען און פיזיקאלישע טעראפיע
נעמט אן פון 1-2 און פון 5-7 נאכמ.
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעל. 137-63.
עס נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים:
ד"ר קויפמאן, ד"ר דינענזאן, ד"ר רויטער, ד"ר שפירא, ד"ר פאדעל, ד"ר י. איציקזאן, ד"ר סטופאי, ד"ר ראבינאוויטש=גינזבורג, ד"ר שמירנעלד נערוועז-קראנקהייטען
און דענטיסטין סמאראפאלסקא.
וויזיטען אין שטאט. אלע ארט מעדיצינישע הילף. קאבינעט פאר פיזיקאלישער טע-ראפיע און רענטגען.
אלע ארט אימפונגען (געגען דיפטעריט און אנדערע).

ד"ר ראבינאוויטש-גינזבורג
אינערליכע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 3—4.

לעטשניצע
פאר וועגערישע=קראנקע מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אוונט.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרויען-דאק-טאר פון 11-1 און פון 5-7 אוונט.
[illegible]

Dr. med.
Z. TURYNOWA
קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
Andrzeja 9, tel. 133-05

Dr. med.
F. Turyn
אינערליכע קראנקהייטען
ספעציאליסט פון פערדייאונגס-ארגאנען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ANDRZEJA 9, tel. 133 05

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אוונט.
צוריקגעקעהרט

DR. MED.
Markowiczowa
choroby skórne i weneryczne
MONIUSZKI 2
tel. 166-35
Godz. przyjęć 8—9, 4—7 po poł.

Dr. med.
Rundstein
akuszer - ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4—8 w.

DR. MED. H.
Różaner
הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראנק,
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.

$D^{r.}_{med.}$ LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיעז 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

רעוואלאציאנס = פערקויף פון
רעשטלעך
און אויסגערטירטע סחורות • צו די בּילדיגסטע פרייזען

L. LIPKIND Nowomiejska 19 Telefon 223-41
אונזער לאגער איז שטענ־דיג רייך פערזעהן מיט די
מאדערנסטע שטאפ...

CORSO
היינט און פאלגענדע טעג !
דער וועג צום האר...
גרויסער דאפעלטער פראגראם !
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער
אנהויב 4 נאכמיטאג שבת און זונטאג 12 בייטאג.
היינט און פאלגענדע טעג
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1
אנהויב 5 און 8 אוונט
היינט און פאלגענדע טעג ! היינט און פאלגענדע טעג !
הערצער פון שטאהל — (אויסבעסערונגס-הויז) —
אין די הויפטראלען : Madge Evans i James Cagnej
פרייזען פון די פלעצער פון 54 גר.
פרייקארטען אונגילטיג.
KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2
אנהויב 4 און 6 זייגער

קלאנגקינא-טעאטער RAKIETA
ענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג ! פרעהליכע ווינער קאמעדיע, פול מיט הומאר, געזאנג און געזונגען אויף דייטש
איהר עקסעלענץ גרויסמוטער
אין די הויפטראלען : ADELA SANDROCK, ADOLF WOHLBRÜCK, RENATA MÜLLER
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.
אויפ'ן ערשטען זעגען אלע פלעצער צו 54 גר.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

עס ווערט געברויכט קוואליפיצירטע מאגאזין שניידערינס צו קליידער אויפ'ן ארט צו-נייען פיעטריקאווער 294 ביי פאלשלעגער אין מאגאזין.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע פריילין צו נייהען קראוואטען אויף האנד צו ערפאהרען זשעראמסקי 42 וו. 11.

לאקאלען

2 יונגעלייט צום שלאפען ווערט געזוכט, לעגיאנוב 5, רעכטע אפיצינע וואוינונג 36.

א גוט פראנטאווע געשעפטס-לאקאל פון קאנפעקציע מיט איינגעפיהרטע קונד־שאפט זאפארט צו פערדינגען פיעטריקאווער 294 ביי'ם ווירט.

אוועק צוגעבען א צימער מיט מע־בעל אדער אן מעבעל פאר 2 הערן אדער דאמען. וו. קארן 11 ליסטאפאד 5.

אוועקצוגעבען א וואוינונג צו אר־בייטען אדער צו וואוינען אויף גוטע בע־דינגונגען, זאנר. זשיראווסקא 19.

צו פערמיטען א מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען אל. 1. מאי 20 וואוינונג 37.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונגער־מאן ווי אויך א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג אבצוגעבען זאוואדז־קא 2 וו 14.

א בעקוועמען ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 אנשטענדיגע פערזאנען וואולטשאנסקא 21 פראנט 1 שטאק, וו. 9.

צו פערדינגען 2 שטיבען מיט א קוך און אלע בעקוועמליכקייטען, צו ער־פאהרען בזשעזשינער 11 ביים ווירט.

א שטוב אויף געשעפט אבצוגעבען פיעטריקאווער 19 וו. 16.

Oddam tanio pokój ładnie umeblowany od zaraz. Piłsudskiego 58, lewa of. II p. m. 29, od 12–9 w.

אבצוגעבען א בעקוועמע ארט צו שלאפען פאר 2 הערן. 11-טער ליסטא־פאדא 24, וו. 3.

א שעהן לעצט צימער צו פערדינ־גען, געווינשען א יונג פארפאלק אהן קוך בענוצונג, פילסודסקעגא 49, וו. 11.

אין בעסטען צענטרום אויף נאוואָ־מיעסקא 24 צו פערדינגען א געוועלבעל צו ערפאהרען ביים ווירט.

איבערצוגעבען א קליין צימערל פאר זעהר א בילינען פרייז צו אנ'אנ־שטענדיגען קאוואליר פיעטריקאווער 47 פראנט, וו. 9.

1 אדער 2 יונגעלייט קענען בע־קומען א צימער צו שלאפען ביי אנ'אנ־שטענדיג פארפאלק. צו ערפאהרען פיעט־ריקאווער 17, 3-טער הויף. וו. 94.

צו פערדינגען א קאנצעסיאנירטע לאקאל מיט א קאנצעסיע און אלע עלעק־טרישע איינריכטונגען. אויך צו פערקוי־פען א קראך-מאשין פון דער פירמע Union און א מאטאר. ערפאהרען 11-טער ליסטאפאד 47, וו. 39.

צו פערדינגען א פאבריקס-לאקאל פארטער מיט א שטאק. קאנצעסיע געזי־כערט. עלעקטריע און וואסער און א גרויסע שאפע אויך. — צו ערפאהרען שוו. יאקובא 6, ביי ל. ראטבארט.

אנ'ארט צום שלאפען פאר 2 יונ־געלייט אין א לופטיגער דירה, 2 בעטען מיט בעטגעוואנד ביי אנ'אנשטענדיגע פאמיליע זאפארט איבערצוגעבען, גלייכ־צייטיג אפצוגעבען א טייל פון א גע־וועלב אין הויפטצענטער שטאט. צו ער־פאהרען ביי ש. העלהאלץ, פילסודסקי 14

160 זל. א קווארטאל - 2 צימער און קוך, זוניג, פריש רעמאנטירט, אין P. O. W. 7 אפצוגעבען. צו ערפאהרען (סקווערא־וואַ), ביים ווירט.

פערשידענעס

איך זוך א שותף מיט געלד פון 3 ביז 5 הונדערט זל. צו א קוראנט ארטי־קעל, וואס עס איז שוין איינגעפיהרט, צו מעלדען זיך אין זייגערמאכער-געשעפט זאוואדזקא 16a.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice płynowe) נייע און גענוצ־טע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. — בעטרעגטע עטיקעטען פאר שטימף, העמדער, קראוואטען א. ז. וו לויט מוסטער. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, וו. 28. טעל. 166-27.

ענטשולדיגונג

איך בעט ענטשולדיגונג ביי ה' ק. קויפמאן פאר די אומאקטישע ארויס־טרעטונג. מיט אכטונג
שמואל פטאשניק

א גרויס הויז ריין פון חובות וויל זיך בארגען אויפ'ן היפאטעק 6000 זל. צו ערפאהרען בזשעזשינער 5 מאנדעל.

א לאנג איינגעפיהרטע בודקע פון קויהלען אין צענטרום שטאדט איז איבער־צוגעבען צוליב אבריזע. צו ערפאהרען בזשעזשינער 25/27 וו. 11 פראנט ערשטער שטאק. זונטאג פון 6–12 נאכמ.

איך זיך צו ערטיילען בעסטרע־לעקציעס אויף אלע יודישע למודים ווי: תנ"ך, גמרא, פ"ת, ספרי חקירה, ספרי חסדות, דקדוק, יודישע היסטאריע אין טיפע רעליגיעזען זינען א. א. וו. אהן אונטערשיעד אין דער עלטער און קענט־ניס פונ'ם תלמוד, אפערטען אין אדמ. אונטער פ. ד. ג.

קווארץ-לאמפען פאר קינדער איז דער „בית יעקב"-שול. שרודמיעסקא 32 צוגענגליכע פרייזען. מעלדען זיך אין דער שול-קאנצלאריע, ערשטער שטאק, אין די פארמיטאג שעה׳.

וויִשבּיאלווא-גורא

ספעציעל ווינטער - וואוינונגען קאמפארט איינגעארדענט ווי: עלעקטריש ליכט׳ וואסער, באדע-צימער און אלע בעקוועמ־ליכקייטען צו פערמיטען: צו ערפאהרען ביי א. יאקובאוויטש, פיעטריקאווער 85 טעל. 76-136 טעגליך פון 5–7 נאכמ.

ס'ווערט געזוכט טיכטיגע אגענטען בעקאנט אין דער עלעקטראטעכנישע בראנזשע, אויף פראוויזיע, געוואונשען אזעלכע. וואס קענען אויך די לאדזער פראווינץ. אויפגעבען ביי וועלכע פירמע אזעלכער האט געארבייט אפערטען אונ־טער „SP".

פערלוירען געגאנגען פאלגענדע קוויטונגען פון באנק האנדלאווע פשע־מיסלאווע פיעטריקאווער 6 אויפ'ן נאמען קליינבארט און פרידמאן פאלגענדע נומערן :

245364	Zł. 500.—	pł. 19/11,	Tomaszów
246193	„ 300.—	„ 25/11	Turek
246959	„ 200.—	„ 30/11	Łuck
60	„ 100.—	—	Grabów
61	„ 200.—	—	Brześć
62	„ 100.—	—	Rychwał

די פאלגענדע קוויטונגען ווערען ערקלערט פאר אונגילטיג.

וויכטיג פאר סוויטער-מאכער, 2 סוויטער-מאשינען א 5-ער 45 ברייט, א 8-ער 75 ברייט, צום פערקויפען אין גוטען צושטאנד, אוועק פון דער ארבייט דרעוונאווסקא 6 מיניצעווסקי. ביי'ם סווי־טער-מאכער.

צו פערקויפען א קראפט „פע-דע" מאשין, גראסערס און א שפול-מאשין לאנ־גערס 18 שפינדעל גרויסע. פולנאצנא 8 ראטקאפ.

ס'ווערט געזוכט א שותף, וועלכער איז בעקאנט אין אנ'עקספעדיציע, ווי אויך א פאכמאן פון היימישע מיטאגען. מעלדען זגערזשער 15 וו. 1.

א וועקצוגעבען אנ'אויבערלאק (זינ־גער'ס א 3 פעדעמדיגער.) אויף אפניץ צו סוויטער'ס דער טריקא. צו ווענדען זיך : נאוואמיעסקא 8 וו. 30.

איך זיך א שותף צו אנ'ערשטקלאסיג זיכער געשעפט אהן ריזיקע עווענטועל וויל איך מיר בארגען א כומע פון 10 טויזענד זל. ביז מעהר געלד אויף א זי־כערע אונטערלאגע. אפערטען אונטער „היפאטעק" אין אדמיניסטראציע.

MATRYMONIALNE. Inteligentny zegarmistrz jako wspólnik do zakładu zegrami strzowskiego, lat 38, zawrze znajomość z inteligentną panną, wdówką lub rozwódką, posiadając kilka tysięcy złotych. Pierwszeństwo z fachem Oferty sub „Zegarmistrz".

Zaginiony został kwit kaucyjny Elektrowni Łódzkiej na Zł. 20.— na imię Sz. Krac, Łódź, Ogrodowa 10.

קוואליפיצירטע בוכבינדער-געזעלן

קענען זיך מעלדען פיעטריקאווער... אין דער פירמע
„Księga"

וויכטיג פאר אלעו
גרינדליכע און פראקטישע ... פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנ... אריטמעטיק אויך מאשין-שרייבען. ... צוגענגליכע. איינשרייבונגען אין ... שריפטען-ביורא פולנאצנא 9.

...LER M. Kornblum, Piłsudskiego ... tel. 255-76 (dawn. Południowa 8) ...uje roboty artystyczne p/g najnowszych wzorów zagranicznych. Ceny ...pne.

אכטונג, סוחרים-פאבריקאנט... ...d nadmiernemi podatkami broni ...prawidłowa księgowość. Zaprowadzam, prowadzę księgi handlowe. — ...AKSMAN, tel. 238-91.

Buchalter-bilansista
...UFMAN, Sienkiewicza 67, tel. 113-51 ...uje księgowość oraz bilansów.

אין פערלויף פון 3 מאנאטען ... איך די העברעאישע שפראך אין ... און אין שריפט מיט אלע כללים ודק... אויך מפטיר מיט א דרשה צו ... מצוה. פרייז צוגענגליך. מיין ... גדאנסקא 24, לעהרער א. איטקין.

שרייבען שעהן און ש...

לערנט אויס דער בעוואוסטער קאל... ל. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ... אויסגעלערנט שרייבען א גוטען ... בריף אין 15 לעקציעס אפילו ד... קאן גארנישט שרייבען. די עלטער ... נישט קיין ראלע. די פרייזען-צוג... אלעע 1-טער מאי 4, ביי ליפשיץ.

Rutynowany nauczyciel
... w ciągu 3-ch miesięcy specjal... ...oconą metodę mówić i pisać ...u dorosłych. M. BRZEZINSKI, ...go Maja 77 od 2–5 pp.

אנאנסען - פרייז:
מארן טעקסט — 18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט— 24 גר. נאכן טעקסט — 12 גר. פרייטאג און ערב יו"ט— 18 גר. פאר א מילימעטער-שורה אין דער זייט 10 שפאלטען.
אין טעקסט — 40 ר. פרייטאג און ערב יו"ט— 60 גר. פאר א מילימעטער-שורה. אין דער זייט 4 שפאלטען. נעקראלאגען : 20 גראשען א מילימעטער שורה (אין דער זייט 19 שפאלטען). קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל., יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גראשען. אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט.

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען אהיים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד— 7 זלאטעס א חודש; אמעריקא — 2 דאלאר א חודש.
מעהלערען וועלכע ענדערען ניטט פרינציפיעל ... האלט פון דער אנאנס בערעכטיגען ניטט צום ... קען די אנאנס ערער צוריקצוצאהלען פאר ... פאר'ן אינהאלט און טערמין פון די אנאנסען ... מערלאג נ י ש ט פעראנטווארטליך. די ארטיק... ציע איז אפען בייטאג און ביינאכט אהן ...

Ze wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21